

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Lucas jyaay

Jidu'um tse'e je Lucas dunuja'yi je Teófilo

¹ Numay tse'e je jayu dunupaajmtkidi jetse'e duja'adat ti ve'e toojnju kojtsju joma ve'e aats je n'it je nnaax. ² Je'e tse'e dujaaydu ax jo'n aatse'e xtuk'ixti xtuknuja'vidi je'eda juu' ve'e je jayu dutuk'ixtup je Nte'yam je y'ayook jetse'e du'ixti dumótudi vintso ve'e tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e ve'em tyon'ukvaajnji kyojts'ukvaajnji. ³ Ñumájiva Teófilo, nay ve'empa ats, ta atse'e nyaktuv nyaktooda'aky jets atse'e oy nmujava pan vintso ve'e nujom juu' jaty tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e je Cristo kajx choo'ntk'ukvaajñ. N'oyja'vipts atse'e jets ats mitse'e ntuknujaya pan vintso ve'e to'k nax jado'k nax jyajty, ⁴ ve'em tse'e oy xnujávát jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e myaktuk'ix.

To'k je ángeles du'ava'ni jets ke'exupe'e je Yaknapejtpa Juan

⁵ Ku ve'e je Herodes yakkutojpk vye'na jem judéait y'it jootm, jem tse'e y'ijit to'k je tee' juu' ve'e duxaaj Zacarías. To'k je jaka'a juu' ve'e Abías duxaaj, je'e tse'e je tee'tajkta juu' ve'e je Zacarías myaattoon. Je tee' juu' ve'e duxaaja Aarón, je'e tse'e je chaan je kyooj ijtpa je Zacarías je ñuda'ax. Elisabet je'e ve'e xyaaj y'ijit. ⁶ Tuv tse'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda y'ijit va'an numejtsk jeja je Nte'yam vyinkujk, kyutyoondup tse'e y'ijit je Maja Vintsán je pyava'nun, ka'a tse'e pan ti tokin pyaatuxjada. ⁷ Ax ka'a tse'e pan y'ónukta kux pum je'e ve'e jetse'e je Elisabet je ónuk dukajayéput, ve'empa na'avani amájani ve'eda.

⁸ Ku ve'e je Abías je jyaka'a tyukkadaakji jetse'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat jep maja tsaptujkp, ax jo'n dutonda y'ijit je tee'tajkta, ⁹ je Zacarías tse'e tukka-daakju jetse'e tyákat jep maja tsaptujkp yakpoomjokpa joma ve'e je kunuu'kx it. ¹⁰ Ax namvaatts je'e ve'e duyakjak je poom jetse'e je numay jayu chapkotsta jep maja tsaptaktaagujkp, ¹¹ van'it tse'e je Zacarías du'ixpaaty to'k je Nte'yam je y'aangeles tyena jeja je poom jokkpejtun y'aka'yun pa'ayi. ¹² Ku tse'e je Zacarías du'ix je ángeles, ka'a tse'e du'lukmutaayvaatni vintso ve'e jyátukat, ooy tse'e tyuntsa'ki. ¹³ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—Zacarías, kadi mtsa'aga. Mkats'amotunajxju xa ve'e je Nte'yam, jyayé pup tse'e je mnuda'ax Elisabet to'k je pi'k mix ónuk, Juaants je'e ve'e xtukxaajat. ¹⁴ Mjayé pup tse'e je xoojntkun, nay ve'empa tse'e numay je jayu ooy tyunxoonduktat ku ve'e kye'exut. ¹⁵ Je m'ónuk, ñumá-japts je'e ve'e ooy jeja je Nte'yam vyinkujk, ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'oo'kut, ni ka'ava tse'e je viijnk makk naaj du'oo'kut; jakye'exna ve'e vye'nat, van'it tse'e je Espíritu Santo myo'ojut je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹⁶ Je'e kajx tse'e numay je israeejlit jayu ñapyaajmjidínuvat je Maja Vintsán maat, je'e je Ntye'yamda. ¹⁷ Je Juan tse'e je Maja Vintsán divintoo'vákap, jyayépupts je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo jets je makkin ax jo'n je'e juu' ve'e je Elías jyayejp, ve'em tse'e duyaknamyujot'óyajat je tee' je taak maat je y'ónukta; jets je jayu juu' ve'e kakatsvinmótudup, je'e tse'e dutukvinmótudap. Ve'em tse'e je jayu apaamdúka du'a'íxtinit je Maja Vintsán ku ve'e myiinnit.

¹⁸ Van'it tse'e je Zacarías je ángeles du'amotutuvi:

—¿Vintsoš atse'e nnujávat jets ve'emame'e? Na'avani xa ats, amájanivats ats je nnuda'ax.

19 Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvji:

—Atse'e je Gabriel, jem atse'e je Nte'yam vyinkojkm n'it, je'ets atse'e xkejxp jets ats mitse'e ntuknujávát ya oy ayook. 20 Kuxe'e tuxkajaanchjáva ax jo'n atse'e nva'añ, oom tse'e mtaannit, ka'a ve'e m'uk'o'yixjinit jetse'e mkót-sút, van'ítnume'e mkojts'ukvaannuvat ku ve'e tyónjút ax jo'n atse'e nkats, kuunume'e je m'ónukta kye'exút.

21 Je numay jayu, jepts je'e ve'e du'a'ixta je Zacarías maja tsaptaagujkp, je'e tse'e kyanuja'vidup pan tyajx-e'e tyana jep maja tsaptujkp. 22 Ku ve'e je Zacarías pyítsum, ka'a tse'e y'uk'o'yixjini jetse'e kyótsút, kooyji ve'e je y'aaj je kya'aj duyakyo'y kux oome'e tutyañ. Van'it tse'e je nuja'vin dupajkti je numay jayu jets jepe'e ti ve'e tuyak'ixju.

23 Ku ve'e duyakpuuk vinxup xaaj ve'e je Nte'yam dumutuujn dumupujk jep maja tsaptujkp, najkxnu tse'e jem tyak'am. 24 Van'it tse'e je ñuda'ax Elisabet tyaañ kanuva'ajtsap. Ka'a tse'e y'ukpítsumni, mugooxk po'o ve'e tyun'ijt jep tujkpji. 25 Jetse'e vyaajñ:

—Je Maja Vintsants atse'e je maja maa'yun tuxtuujnja jets atse'e je jayu xkoo'kvijnk'íxtinit.

To'k je ángeles duvaajnji je María jets ke'exupe'e je Jesús

26 Tojtuk po'o ve'e je Elisabet je y'ónuk dutsam'it vye'na, van'it tse'e je Nte'yam dukejx to'k je y'aangeles juu' ve'e Gabriel duxaaj; jem Nazaret tse'e dukejx, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, 27 jetse'e ojts du'ix to'k je kiixuta'ax juu' ve'e María duxaaj, yaa'vyajknuts je'e ve'e, Joseejts je'e ve'e xyaaj je ñuyaa'y, je David je chaan je kyooj. 28 Je aangelese'etajki joma ve'e je María jetse'e dunuujmi:

—Dios meep María, ooy xa ve'e je Nte'yam mtuntsakju, mits maatts je'e ve'e y'it. Mits tse'e to'k tumto'nuxju je maa'yun nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk ta'axtajkta.

²⁹ Ax ku tse'e du'amotunajxy vintso ve'e je ángeles ña'muxji, atuva atoki tse'e dutuktaajñ jetse'e ojts dutunvinmay pan tyajxe' ve'em myukatsju. ³⁰ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—María, kadi mtsa'aga. Ta ve'e je Nte'yam je maa'yun mto'nuxju, ³¹ ónu'k maate'e mtánut jetse'e to'k je pi'k mix xyakke'exut, Jesús tse'e mtukxaajap. ³² Numájapts je'e ve'e ooy, yakkótsupts je'e ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e. Ve'em ax jo'n je Nte'yam, je Maja Vintsán, jujpani dupuujm je David jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu, ³³ nay ve'empa tse'e je Nte'yam je pi'k mix dupámút jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu. Xa'ma kajxts je'e ve'e duyakkutojkjinit je israeelit jayu, ni je vin'ita ve'e je kyutojkun kyakukáxat.

³⁴ Van'it tse'e je María du'amotutuvi je ángeles:

—Ka'a xa atse'e pan nyaa'tyajk. ¿Vintsos je'e ve'e ve'em tyónjut?

³⁵ Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvji:

—Je Espíritu Santo xa ve'e mnukada'akjup jetse'e je Nte'yam je myakkin mtuknujoo'xjut ax jo'n je vínuts. Paaty tse'e je pi'k mix juu' ve'e myakke'exup, va'ajts jootts je'e ve'e, yakkótsupts je'e ve'e jets je'e je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk. ³⁶ Je mmugo'ok Elisabet, jyah'amájanam je'e ve'e, tojtuk po'loani tse'e kanuva'ajtsap y'it, je'e juu' ve'e yaktijp jets pum je'e ve'e jetse'e je ónu'k dukajayéput.

³⁷ Ka'a xa ve'e tii ti ve'e je Nte'yam nunka'o'yixjup.

³⁸ Van'it tse'e je María vyaajñ:

—Uxyats atse'e. Napyajmjup atse'e jem je Nte'yam y'am kyam. Va'an dutunju ve'em ax jo'n ats mitse'e tuxnuujma.

Ku tse'e ve'em yaknuujmi je ángeles, jetse'e ñajkxni.

Ku je María gjts duku'ix je Elisabet

³⁹ Ka'a tse'e tya'ni jetse'e je María ñujkx joma ve'e to'k je pi'k kajpun joma ve'e ooy je tonun jem judéait y'it jootm. ⁴⁰ Ku ve'e jem jye'y, van'it tse'e tyajki jep je Zacarías tyujkp jetse'e dukojtspaa'kx je Elisabet. ⁴¹ Ku tse'e dumotu jets je María ve'e kojtspoo'kxjup, jetse'e je Elisabet je y'ónuk yejtsuk jem jyootm. Van'it tse'e je Elisabet je Espíritu Santo myoojyji je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ⁴² jetse'e mak vyaajñ:

—Tá xa ve'e je Nte'yam nuyojk mkunuu'kxju jets ka'a ve'e je viijnk tá'axtajkta; ve'empa je m'ónuk juu' ve'e mjayéup, tá je'e ve'e dukunoo'kxpa. ⁴³ Nnupánipts atse'e jets atse'e min xku'ix ats je nMaja Vintsán je tyaak. ⁴⁴ Tun kojyijits atse'e tunmotu jetse'e mkojtspaa'kx, je xoojntkun kajx tse'e ats ya n'ónuk tuyejtsuk yam ats njootm. ⁴⁵ Xoon xa mitse'e kuxe'e tuxjaanchjáva juu' ve'e myaktuknuujmi, kux tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tudukats.

⁴⁶ Van'it tse'e je María vyaajñ:

Yakmájip yakjaanchipe'e ats ya n'aaj ya njoot je Maja Vintsán,

⁴⁷ xoojntkp tse'e ats ya nja'vin je Nte'yam kajx, ats je nYaktsookpa,

⁴⁸ kux tá atse'e je Nte'yam xnu'ixkada'aky, ats, je myu-toompa je myupajkpa.

Uxyam tse'e je jayu vyan'ukva'anut jets xoon atse'e vinx-up je naske'exa,

⁴⁹ kux tá atse'e je maja maa'yun xtuujnja je Nte'yam, juu' ve'e nujom duka'mikajxp.

Je va'ajts aaj je va'ajts joot je'e ve'e jyayejpp.

⁵⁰ Xa'ma kajx̄ts̄ je'e ve'e d̄un̄u'ixk̄ada'aky jē jayu p̄an p̄an jatye'e vintsa'kijidup.

⁵¹ Mak̄kts̄ je'e ve'e jetse'e jē majin d̄ut̄ún, y'amaadaagui ve'e pan p̄an jatye'e d̄un̄ut̄úvidup, pan p̄an jatye'e namyaaguejx̄judup,

⁵² je'e tse'e dupaj̄kji jē kutojk̄un jē yakkutoj̄kpada jetse'e jē nuu'k̄ jayu d̄uyakmaji,

⁵³ je'e tse'e jē ayoōva jayu d̄umooȳ juu' ve'e oy, jetse'e ve'em̄ji d̄uyaktaaj̄ñ jē kumeen̄ jáyuda,

⁵⁴ je'e tse'e duputaj̄ki jē myutoompada jē myupaj̄kpada, jē israeejlit̄ jáyuda,

ka'a tse'e dujaa'tyóki jetse'e d̄un̄u'ixk̄ada'akta.

⁵⁵ Xa'ma kajx̄ xa je'e ve'e d̄ut̄ún ax jo'n d̄ut̄ukvinva'nidi jē n̄juj̄pit̄ jáyuvamda,

jē Abraham̄ maat̄ jē chaan̄ jē kyooj̄.

Jidu'um̄ tse'e jē Maríā vyaaj̄ñ.

⁵⁶ Tooj̄k̄ p̄o'̄ō jo'n tse'e jē Maríā y'ij̄t̄ jē Elisabet̄ maat̄, van'it̄ tse'e vyimp̄ij̄tnī jem̄ tyak'am.

Ku jē Yaknapej̄tpa Juan̄ kye'x̄

⁵⁷ Ku ve'e jē xaaj̄ dupaatȳ vin'ite'e jē Elisabet̄ jē y'ónuk̄ d̄uyakke'ex̄ut̄, pi'k̄ mix̄ tse'e yakke'x̄. ⁵⁸ Ku ve'e jē myu-jantam̄ jē myutaktam̄ jets̄ jē jyuu't̄ jē myugo'ok̄ jē k̄ats̄ dumótudī jets̄ t̄a ve'e jē Elisabet̄ jē Nte'yam̄ jē maa'yun̄ tyo'nux̄ju, van'it̄ tse'e ñaj̄kx̄tī vinkukojs̄iva, putukx̄oojn̄tk̄iva. ⁵⁹ Kutoodojt̄uk̄ xaaj̄ tse'e kye'ex̄ vye'na, van'it̄ tse'e ojt̄s̄ jē ixta'nun̄ d̄uyakj̄apyám̄jada jē pi'k̄ mix̄ jetse'e d̄uni'kx̄mat̄ dukoj̄mat̄, ve'em̄ tse'e n̄j̄javā tyánut̄ jets̄ israeejlit̄ jayu je'e ve'e. Je'e tse'e d̄u'ukt̄soj̄ktū jetse'e jē tyee' Zacarías̄ jē xyaāj̄ kudupuj̄k. ⁶⁰ Ax̄ jē pi'k̄ mix̄ jē tyaāk̄ tse'e vaan:

—Ka'a, Juaane'e xyaāj̄ap.

⁶¹ Van'it̄ tse'e d̄unuuj̄midi:

—¿Tyajxse'e? Ka'a xa mitse'e pan mjuu't mmugo'ok ve'em duxaaja.

⁶² Van'it tse'e je kya'aj maat du'amotutúvidi je pi'k mix je tyee' pan ti ve'e chajkp jetse'e duxaajat. ⁶³ Van'it tse'e je tyee' du'amotu to'k je pi'k pu'u joma ve'e yukja'at. Ax jetse'e dujaajy jets Juaane'e xyaaaj. Atuva atoki tse'e dutuktaandi je jáyuda. ⁶⁴ Ax je'yji tse'e je Zacarías kyojtspajknuva jetse'e dukukojtsji'ukvaajñ je Nte'yam. ⁶⁵ Ku ve'e kyojtspajknuva, je'e tse'e je myujantam je myutak-tam tyuktaandu atuva atoki. Ax yakkojtsva'kxts ya'a ve'e jem nujom judéait y'it jootm. ⁶⁶ Pan pan jaty tse'e du'amotunajxtu, tum je'e tse'e vyinmaaydup, pyayo'ydup, jetse'e ñay'amotutúvajada vimpit atuj pan vintsó ve'e je pi'k mix dunumájat, kux nujávani je'e ve'e jets je Nte'yam maat je'e ve'e y'it.

Ku je Zacarías je Nte'yam dukukojtsji

⁶⁷ Je pi'k mix je tyee', je Zacarías, je Espíritu Santo tse'e moojyu je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je Nte'yam je y'ayook tse'e kyojtsnajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁶⁸ Yakmaja yakjaanča tse'e y'ijtnit je Maja Vintsán, je israeejlit jayu je Ntye'yam, kux je'e uu'me'e tuxnu'ixkadaakumda jetse'e naspaka tuxyakta'numda, je'e je jyáyuts uu'me'eda.

⁶⁹ Je'e ve'e tuxmo'yumda to'k juu' ve'e xyaktsookumdinup, je myutoompa je myupajkpa David je chaan je kyooj je'e ve'e.

⁷⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam dukajts je vya'ajts jayu kajxta juu' ve'e ijttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, jujp xupe'e ve'em du'ukvaandi.

- 71 Ve'eme'e vyaandi jets xtuknuvaatsumdape'e je Nte'yam
 pan pan jatye'e xtso'oxpajkumdup jets nujom pan
 pan jatye'e xmu'ejkumjudup,
- 72 jetse'e dujayéput je nu'ixkadaakun,
 tyónupts ya'a ve'e ax jo'n dutukvinva'ni je njujpit jáyuvamda,
 ka'a tse'e dujaa'tyókiyut je kunuu'kx kojstán juu' ve'e masookuxjudu.
- 73 Ya'a xa ve'e je kojstán juu' ve'e je Nte'yam yaktaajnju
 je njujpit jáyuvamda Abraham,
- 74 je kojstán jets xtuknuvaatsumdinupe'e je Nte'yam pan
 pan jatye'e xtso'oxpajkumdup
 jetse'e ve'em nvinja'vimdat nvintsá'kimdat to'k aaj to'k joot,
- 75 tuve'e jets je'e je myajin kajxe'e njoonntykimdat vinxup
 xaaj vinxup joojnte'e xtuknupaajmtkimda.
- 76 Jets mits, pi'k mix, to'kts mitse'e m'ítut je Nte'yam je
 y'ayook kojtsnajxpa,
 kux mitse'e najkx je Maja Vintsán je tyoo' xyak'o'yija,
- 77 ve'em tse'e je jyayu xtuknujávát jets yakmee'kxjadape'e
 je tyókinda
 jetse'e ve'em dujayeiptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.
- 78 Je Nte'yam je chojkun kajx jets je'e je nu'ixkadaakun
 kajx tse'e je nam xaaj jyajtukut,
- 79 jetse'e je ajajtk dumo'ot je jáyuda juu' ve'e ijttup jeja
 akoo'ts it jaat,
 je jáyuda juu' ve'e tsa'kip ijttup je oo'kun kajx,
 ax ve'em tse'e xtuknuja'vimdat je nnaa'amda je
 ntoo'amda,
 oy joot tse'e n'ijtumdinit je Nte'yam maat.
 Jidu'um tse'e je Zacarías vyaajñ.

⁸⁰ Yee'kp tse'e je pi'k mix jetse'e je Espíritu Santo myoy'atu'utsju je myakkin. Jem tse'e y'ijt joma ve'e kyapantsuuna. Kuunum tse'e je xaaj dupaaty, van'ít-num tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je myu'israeejlit jayu vyinkujkta.

2

Ku je Jesús kye'x (Mt. 1.18-25)

¹ Távani tse'e je Yaknapejtpa Juan kye'ex vye'na, van'it tse'e je Augusto César je kyutojkun dupuujm jetse'e je jayu yaknuja'adat anañujoma. Augusto César je'e ve'e xyaaaj juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip van'it. ² Muto'k nax ya'a ve'e ku ve'e je jayu yaknujaajy, je Cirenio ve'e yakkutojpk vye'na jep je Augusto César kya'p pya'tkup jem siiriat y'it jootm. ³ Ax kakje'e tse'e je jyujpit jayu je kyajpun du'anajkxidi jetse'e najkx jem yakjavyetta. ⁴ Kux je David je chaan je kyooj je'e ve'e y'ijt je José, paaty tse'e dutukvaach je kajpun juu' ve'e duxaaaj Nazaret, jem galiléait y'it jootm, jetse'e ñujkx jem Belén, je David je kyajpun, jem judéait y'it jootm. ⁵ Jem tse'e ñujkx yakjavyejtpa kijpx maat je ñuda'ax María. Onuk maatani tse'e je María vye'na. ⁶ Jem tse'e Belén vye'nada ku ve'e dupaatni je ke'ex aats. ⁷ Ax jem tse'e duyakke'x je kyooop ónuk, jetse'e je vit dutukvimpittni, jetse'e duyakma'vi jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm kux ka'a ve'e van'it y'uk'itupaattini jep je jayu tyujkp joma ve'e kumyataandi.

Ku je ángeles jye'y joma ve'e je carnero vinténivada

⁸ Joma tse'e je Belén, tamji tse'e vye'nada je carnero vinténivada juu' ve'e tsonajxtup jem tsoots jootm joma ve'e duvintsaanada je kyarneeroda. ⁹ Tun to'mayji tse'e vyinkuva'kijidi to'k je Maja Vintsán je y'aangeles jetse'e je

Maja Vintsán je myajin tya'kxva'kxy joma ve'e je carnero vinténiva vye'nada, jetse'e ooy tyuntsa'kidi. ¹⁰ Van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—Kadi miits mtsa'agada, kux je oy kats je oy ayook atse'e nyakmiimp juu' ve'e je jayu anañujoma ooy tun-yakxoondukjadap. ¹¹ Uxyam tse'e tumke'xuxjada jem je David kyajpun kajxm to'k je Yaktsookpa, je'ets je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je Maja Vintsán. ¹² Ya'ats je'e ve'e mtuknujávajadap: Vit vimpídut tse'e xpaattat je pi'k maax mya'aj jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm.

¹³ Tun to'mayji tse'e dujaa'k'ixpaatti je ángeles maat numay aa'k je aangelesta juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'ndup, jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada jetse'e vya'anda:

¹⁴ Yakmaja yakjaancha xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit, juu' ve'e jem tsapjootm, jetse'e yaja naxviijn oy joot tsoj joot je jayu y'ijttinit juu' ve'e je Nte'yam je kyunoo'kxun maat.

¹⁵ Ku ve'e je ángeles ñajkxtinuva jem tsapjootm, van'it tse'e je carnero vinténiva ñavyaajnidi:

—Ja'mdas jem Belén du'ixumda juu' ve'e uxyam toojn-jup kojtsjup, juu' ve'e je Maja Vintsán tuxtuknuja'vimda.

¹⁶ Jatyji tse'e ñajkxti, jetse'e dupaatti je María maat je José, jets je pi'k maax mya'aj jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm. ¹⁷ Ku ve'e du'ixti, van'it tse'e du'ava'nidi vintso ve'e je ángeles tuvya'nuxjada je pi'k mix kajx. ¹⁸ Pan pan jaty tse'e du'amotunajxtu, atuva atoki tse'e dutuktaandi ti jaty'e kyajtstup. ¹⁹ Ax nujomts ya'a ve'e je María jem jya'vin kajxm duyaktán jetse'e dupayo'oy. ²⁰ Vimpijttinu tse'e je carnero vinténivada joma ve'e je kyarneeroda jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada jetse'e je kukojtsun dumo'oda je'e kajx ku ve'e du'ixti dumótudi

juu' ve'e toojnu kojtsju, kux ve'em je'e ve'e y'ijt ax jo'n je ángeles ña'muxjidi.

Ku je pi'k mix Jesús duyaknajkxti jep maja tsaptujkp

²¹ Kutoodojtuk xaaj tse'e je ixta'nun dupaajmjidi je pi'k mix jetse'e duxapaajmji. Jesús tse'e tyukxaajidu, je xaajjyam juu' ve'e je ángeles tukna'muxju je María ku ve'e ka'anum vye'na ónuk maat. ²² Ku tse'e je xaaj pyuuk joma ve'e je María ñaajkvaatsjini ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, van'it tse'e je pi'k mix dupakoondi jem Jerusalén jetse'e je Maja Vintsán dutukkatákadat. ²³ Ve'em tse'e dutoondi kux ve'eme'e je Maja Vintsán je pyava'nun vya'añ jets nujome'e pan nuvinxupe'e je mix ónuk juu' ve'e mutoo'vajkp ke'xtup, je Nte'yamts je'e ve'e jye'e. ²⁴ Ojtstu tse'e jetse'e dupaamdi je Maja Vintsán je vyintsá'kin ax jo'n vya'añ jep pava'nun kujxp: numejtsk je muu'x ukpu numejtsk je pak.

²⁵ Ax jem tse'e Jerusalén jyoojntyka vye'na to'k je jayu juu' ve'e duxaaj Simeón. Tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin y'ijt jetse'e je Nte'yam duvinjava duvintsá'aga, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e je israeejlit jayu je Nte'yam yakjot'amájajadat. Myaatts je'e ve'e je Espíritu Santo; ²⁶ yaktuknuja'vi tse'e jets ka'a ve'e y'oo'kut pan ka'anume'e du'ix je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ²⁷ Je Espíritu Santo tse'e yaknajkxju jep maja tsaptujkp. Ku ve'e je María jets je José duyaknajkxti je Jesús jep maja tsaptujkp jetse'e dutóndat je pi'k mix maat ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, ²⁸ van'it tse'e je Simeón dutsee'ntsajv je pi'k mix jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²⁹ Maja Vintsán, ax nvaatanits je'e ve'e jets atse'e n'oo'knit to'k aaj to'k joot, ta xa ve'e xkutyún ax jo'n ats mitse'e xtukvinva'ni,

³⁰ ta atse'e ya nviijn ntuk'ix je Yaktsookpa

³¹ juu' mitse'e mnupaajmtki jetse'e anañujoma je jayu duyaktso'okut.

³² Yaknuke'xnatákapts je'e ve'e mits je mtoo' pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, jetse'e je israeejlit jayu je majin dumo'ot. Jidu'um tse'e je Simeón vyaajñ.

³³ Atuva atoki tse'e je Jesús je tyee' je tyaak tyaandi ku ve'e du'amotunajxti ti jatye'e je Simeón kyojts je pi'k mix kajx. ³⁴ Van'it tse'e je Simeón kyunoo'kxjidi jetse'e je María dunuujmi, je Jesús je tyaak:

—Ya pi'k mix, nupaamdukanits ya'a ve'e jetse'e ya'a kajx numay je israeejlit jayu kya'adat jep tokin jaatp, numayva tse'e juu' ve'e napyámjadap je Nte'yam maat. Ya pi'k mix tse'e je nuja'vin duyákup, numay tse'e je jayu kyakuvákjut, ³⁵ ax ve'em tse'e yaknujávát pan ti ve'e to'k jado'k vyinmaayp jem jya'vin kajxm. Jets mits, ve'emts mits ya'a ve'e xjávát ax jo'n je tsojx kudutuknajxy je mja'vin —jidu'um tse'e je Simeón je María dunuujmi.

³⁶ Jep tse'e vye'niva to'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnaxpa, Ana je'e ve'e xyaaj, je Fanuel je'e ve'e tyee'ip, je Aser je chaan je kyooj. Amájanits je'e ve'e ooy. Vuxtojuk joojnt tse'e dumaattsuuni je ñuyaa'y; ³⁷ ax uxyam, ku'aa'k ta'axtajkanits je'e ve'e majktupxuk maktaaxk joojnt. Jépjyants je'e ve'e maja tsaptujkp kyatsaa'n, ijtpst je'e ve'e jep je Nte'yam duvinjava duvintsa'aga jóvum xaaj jóvum tsooj, ijtpst je'e ve'e jep y'ayooja jetse'e chapkats. ³⁸ Jepna tse'e vye'nada je Jesús maat je tyee' je tyaak ku ve'e je Ana ñunajkxjidi. Van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e je Jesús dunukajts jeja je numay jayu vyinkujkta juu' ve'e du'a'ixtup ku ve'e je jerusaleenit jayu cho'oktat.

Ku je Jesús maat je tyee' je tyaak jye'ydi jep Nazaret

³⁹ Távani ve'e dukutyonda je Maja Vintsán je pyava'nun, van'it tse'e ñajkxtinuva jem galiléait y'it jootm joma ve'e kyukajpunada, jem Nazaret. ⁴⁰ Je pi'k mix, yee'kpts je'e ve'e, majuvajkpts je'e ve'e, vij'ataatspts je'e ve'e, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam.

Ku je pi'k mix Jesús vye'na jep maja tsaptujkp

⁴¹ Vinjoojnt tse'e je Jesús je tyee' je tyaak ñajkxta y'ijt jem Jerusalén, je pascua xaaj du'anajkxada. ⁴² Ku ve'e je Jesús makmejtsk joojnt vye'na, nujom tse'e ñajkxti jem Jerusalén, ve'em ax jo'n dutonda y'ijt. ⁴³ Ku tse'e je xaaj ñajxy, jetse'e vyimpijttini, taannu tse'e je Jesús jem Jerusalén. Ka'a tse'e je tyee' je tyaak dunuja'vi jets jeme'e tuy'uktaanni, ⁴⁴ ve'eme'e vyinmaaydi jets jem je'e ve'e pyamétsjada je numay jayu maat. Ve'em tse'e to'k xaaj yo'ydi. Ku tse'e dujoo'k'ixtidini joma ve'e je jyuu'tta je myugo'okta jets joma ve'e je jayu juu' ve'e myaatnay'ixajada, ⁴⁵ ka'a tse'e dupaatti. Van'it tse'e vyimpijttinuva jado'k nax jem Jerusalén jetse'e ojts du'ixtada.

⁴⁶ Kutoojk xaajnum tse'e dupaattini jep maja tsaptujkp, jep tse'e dumaatstaanada vye'na je tsaptujkpit yak'ixpajk-patajk, jetse'e du'amotutuva jets du'amotunaxy pan ti jaty je'e ve'e kyojtstup. ⁴⁷ Atuva atoki tse'e tyaandi je jáyuda pan pan jatye'e du'amotunajxtup ku ve'e du'ixti dumótudi vintsō ve'e vyija jets vintsō ve'e du'atsaajv. ⁴⁸ Ku tse'e je tyee' je tyaak y'ixpaatjidi, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e je tyaak ña'muxji:

—N'ónuk, ¿tyajxts aatse'e ve'em xtun? Ta xa aats mitse'e nja'ixta, ya mtee' jets ats, myaknutsaachvinmaaypts mitse'e ooy.

⁴⁹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tyajxs ats miitse'e x'íxtada? ¿Ka'a ve'e xnujávada jets tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e je nTee' je tyoonk ntónut?

⁵⁰ Ka'a tse'e dvinmótudi je ayook juu' ve'e tukmukojt-sjudu. ⁵¹ Van'it tse'e kyutajkini maat je tyee' je tyaak jetse'e jye'ydini jem Nazaret, jep tse'e je'e kya'p pya'tkup ñaajk'ijtji. Nujomts ya'a ve'e je tyaak jem jya'vin kajxm duyak'it. ⁵² Vintsò tse'e je it ñaxy, yee'kpts je'e ve'e, víjijts je'e ve'e, tyukxoojntkpts je'e ve'e je Nte'yam jets anañujoma je jayu.

3

Ku je Yaknapajtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kya-pantsuuna

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Jidu'um tse'e tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Tiberio César makmoxk joojntani duká'ma vye'na je maja kutojkun; yakkutojktup tse'e vye'nada jep je'e kya'pupa'tkup je Poncio Pilato, je Herodes, je Felipe, jets je Lisantias. Je Poncio Pilato tse'e yakkutojpk vye'na jem judéait y'it jootm, je Herodes tse'e yakkutojpk vye'na jem galiléait y'it jootm, je Felipe tse'e yakkutojpk vye'na jem ituréait jets traconíteit y'it jootmda, je Lisantias tse'e yakkutojpk vye'na jem abilíniait y'it jootm, ² je tee' Anás jets je tee' Caifás, je'e tse'e ijttu tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta. Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Yaknapajtpa Juan, je Zacarías je y'ónuk, je'e tse'e tukje'yju je Nte'yam je kyats je y'ayook jem joma ve'e kypantsuuna. ³ Van'it tse'e je Juan nujom je it dutuknajxkujx juu' ve'e myutámip je jordanit maja naaj, jetse'e nujom je jayu dunuujmi jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je ky-ò'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat, ve'em tse'e yaktokin-mee'kxtat. ⁴ Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji

juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay jep
Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak k kyats
joma ve'e kyapantsuuna:

“Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja
Vintsán ñáxut.

⁵ Je Nte'yam tse'e duyaktuk'ótsup joma ve'e je it tukjov
jetse'e duyakvánukut je kopk je keets.

Je'e tse'e duyaktávup je too' juu' ve'e atajp a'ojtsp,
je'e tse'e duyakkijpxap je too' juu' ve'e je kaak je moo'kx.

⁶ Ax nujom tse'e je jayu yaja naxvijn yaktuknujávadat jets
je Nte'yame'e je jayu duyaktsookp.”

Jidu'um tse'e je Isaías dujaajy.

⁷ Ku ve'e je numay jayu je Yaknapejtpa Juan dunu-
najkxti jetse'e yaknapétjadat, van'it tse'e je Juan ña'-
muxjidi:

—Miiitsta, je tsa'a'n je chaanda je kyoojta, jkuxe'e je kats
tuxmótuda jets táminupe'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e
xkuke'ekta! ⁸ Tonda juu' ve'e oy jetse'e ñuke'xnatákat
jets ta ve'e xmasooktini je mko'oy joojntykinda. Kádits
xnutúvada ku ve'e mva'anda: “Ka'a tse'e je Nte'yam
xyaktsaachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj
xa uu'me'eda”, kux nvaajnjidup xa ats miitse'eda jets
o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaaj duyakvimpítut je
Abraham je chaan je kyooj. ⁹ Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je
kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ta tse'e jye'ya
je xaaj ku ve'e ve'em mjátjadat ax jo'n je jayu je pojxun
dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup
juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxukupst je'e
ve'e jetse'e yakjanvívupat.

¹⁰ Ax van'it tse'e je numay jayu y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹¹ Van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan pan xa ve'e jep mejtsk je ñuxoya, ax myo'op tse'e to'k pan pane'e katih'ijtujuv. Pan pan tse'e jep je kyaaky je tyojkx, ax nay ve'empa tse'e je jayu dumo'ot pan pane'e katih'ijtujuvap.

¹² Ax van'it tse'e ñuje'yjuduva je kupa'mun pakmojk-pada jetse'e je Juan yaknapétjadat, jetse'e je Juan du'amo-tutuvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹³ Ax van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan vinxupe'e je kupa'mun myaktukpava'anda, vanxupji tse'e xpakmóktat.

¹⁴ Van'it tse'e je tojpatajk ñuje'yjuduva jetse'e y'amo-tutuvidi:

—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Ni pana xa ve'e juu' xkapajkjadat je atsa'kin maat ukpu je nuvampejtun maat, jets tukjotkada'akta je mjo'yunda.

¹⁵ Ax ve'em tse'e je jayu jem jya'vin kajxm vyinmayda jets je Yaknapajtpa Juan je'e vine'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ¹⁶ Ax van'it tse'e je Juan y'atsoojvjidi:

—Je tsoxk naaj xa ats miitse'e ntukyaknapajtup; ax mejtsp tse'e to'k juu' ve'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjadap je Espíritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. Numájipts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjjat. ¹⁷ Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oyut, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e divimpaj je trigo. Pyakmujkp tse'e je trigo pajk; ax je po'ox juu' ve'e pyajkip, je'e tse'e jem janjootm pyaamnup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

¹⁸ Ax ve'em tse'e je Juan may viijn ax jo'n ya'a du-tukvinja'vidi je jayu jetse'e duvaajnidi je oy kats je oy ayook. ¹⁹ Ax nay ve'empa tse'e dutuknuujmi je yakku-tojkpa Herodes kux pyajke'e je Herodías, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt; tyuknuujmiva tse'e juu' jatye'e viijnk tyoon juu' ve'e ka óyap. ²⁰ Ax tunjaa'knuyojki tse'e je Herodes je tyokin ku ve'e je Juan duyakjapyoxuntak-paajmji.

Ku je Jesús ñapejt
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ka'anum tse'e je Juan yakpoxuntakpum vye'na, van'it tse'e je Jesús duyakñapejt. Tsapkojtsp tse'e vye'na je Jesús, van'it tse'e je tsapjootmit it y'avaach ²² jetse'e je Espíritu Santo ñukadaakji, ve'eme'e kye'ex ax jo'n to'k je pak. Van'it tse'e yakmotu to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm kadaakp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mits xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats mitse'e ntuntukxoonduk.

Je Jesucristo je jyujpit jayu
(Mt. 1.1-17)

²³ Ii'px majk joojnt jo'n tse'e vye'na je Jesús ku ve'e kya'amay'ukvaajñ. Ax ve'em tse'e vya'anda y'ijt jets je José ve'e tyee'i. Je José tse'e je Elí je myajntk, ²⁴ juu' ve'e je Matat je myajntk, juu' ve'e je Leví je myajntk, juu' ve'e je Melqui je myajntk, juu' ve'e je Jana je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, ²⁵ juu' ve'e je Matatías je myajntk, juu' ve'e je Amós je myajntk, juu' ve'e je Nahum je myajntk, juu' ve'e je Esli je myajntk, juu' ve'e je Nagai je myajntk, ²⁶ juu' ve'e je Maat je myajntk, juu' ve'e je Matatías je myajntk, juu' ve'e je Semei je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, ²⁷ juu' ve'e je Joana je myajntk, juu' ve'e je Resa je myajntk,

juu' ve'e je Zorobabel je myajntk, juu' ve'e je Salatiel je myajntk, juu' ve'e je Neri je myajntk, ²⁸ juu' ve'e je Melqui je myajntk, juu' ve'e je Adi je myajntk, juu' ve'e je Cosam je myajntk, juu' ve'e je Elmodam je myajntk, juu' ve'e je Er je myajntk, ²⁹ juu' ve'e je Josué je myajntk, juu' ve'e je Eliezer je myajntk, juu' ve'e je Jorim je myajntk, juu' ve'e je Matat je myajntk, ³⁰ juu' ve'e je Leví je myajntk, juu' ve'e je Simeón je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, juu' ve'e je José je myajntk, juu' ve'e je Jonán je myajntk, juu' ve'e je Eliaquim je myajntk, ³¹ juu' ve'e je Melea je myajntk, juu' ve'e je Mainán je myajntk, juu' ve'e je Matata je myajntk, juu' ve'e je Natán je myajntk, ³² juu' ve'e je David je myajntk, juu' ve'e je Isaí je myajntk, juu' ve'e je Obed je myajntk, juu' ve'e je Booz je myajntk, juu' ve'e je Salmón je myajntk, juu' ve'e je Naasón je myajntk, ³³ juu' ve'e je Aminadab je myajntk, juu' ve'e je Aram je myajntk, juu' ve'e je Esrom je myajntk, juu' ve'e je Fares je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, ³⁴ juu' ve'e je Jacob je myajntk, juu' ve'e je Isaac je myajntk, juu' ve'e je Abraham je myajntk, juu' ve'e je Taré je myajntk, juu' ve'e je Nacor je myajntk, ³⁵ juu' ve'e je Serug je myajntk, juu' ve'e je Ragau je myajntk, juu' ve'e je Peleg je myajntk, juu' ve'e je Heber je myajntk, juu' ve'e je Sala je myajntk, ³⁶ juu' ve'e je Cainán je myajntk, juu' ve'e je Arfaxad je myajntk, juu' ve'e je Sem je myajntk, juu' ve'e je Noé je myajntk, juu' ve'e je Lamec je myajntk, ³⁷ juu' ve'e je Musalén je myajntk, juu' ve'e je Enoc je myajntk, juu' ve'e je Jared je myajntk, juu' ve'e je Mahalaleel je myajntk, juu' ve'e je Cainán je myajntk, ³⁸ juu' ve'e je Enós je myajntk, juu' ve'e je Set je myajntk, juu' ve'e je Adán je myajntk, juu' ve'e je Nte'yam je myajntk.

4

*Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)*

¹ Van'it tse'e je Jesús chaa'n jem Jordán maja napa'am, je Espíritu Santo tse'e moojyju je vinma'yun jets je makkin jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e je Jesús duyaknajkx jem vinva'ajts it kajxm. ² Jem tse'e je Jesús y'ijit vujxtkupx xaaj; ukyaktokimpakuvaajnju tse'e je Satanás, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta. Ka'a tse'e van'it dutikaajy duti-ju'kx, jetse'e je yooj pyaatjini. ³ Van'it tse'e je Satanás vyinkutámiji jetse'e ña'muxji:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jetse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ve'em xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka kuxe'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxji joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k; jatyji tse'e je Jesús dutuknu'ixikujx nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn. ⁶ Van'it tse'e dunuujmi:

—Nmokyajxnup xa ats mits ya'a ve'e nujom xi kutojkun jets vinxupe'e je majin xi jayu dujayepa, kux ats xa ya'a ve'e nujom xtukkatajkkajxnu je Nte'yam, ax nmooynupts ats ya'a ve'e pan pan atse'e ntsajkp. ⁷ Pan xvinkoxk-ténipts ats mitse'e jets ats mitse'e xvinjávat xvintsa'agat, nujomts ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit.

⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: “Vinjávada vintsa'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, tun je'ejyji ve'e to'k mvinjavadap mv-intsa'agadap.”

⁹ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva jem Jerusalén jetse'e je Jesús duyakpejt jem maja tsaptakkojm, jetse'e dunuujmi:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, ¹⁰ kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je y'aangelestajk jetse'e m'íxjut mjayépjut,

¹¹ jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je tsaaj kyayaktsaachajat.

¹² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán: “Ka'a tse'e x'íxtat joma vaate'e juu' dukuvuk je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

¹³ Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap ñayja'viji jets ka'a ve'e myaada'aky vintso ve'e je Jesús kuduyaktokimpujk, van'it tse'e dukukeek. Ku tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e du'avimpijtinuva.

Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem Galilea je makkin maat juu' ve'e je Espíritu Santo mooyjyup. Tum je'e tse'e je jayu kyojststup myaajntyktup, jetse'e nujom je jayu ñuja'viji juu' ve'e jem tso tsuunidup. ¹⁵ Yak'ixpujkspts je'e ve'e je jayu nujom je it joma tso ve'e ñaxy; ax nujom tse'e je jayu yakmájajada yakjaanchajada.

Ku je Jesús vye'na jep Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem Nazaret, je kajpun joma ve'e yee'k. Ax poo'kxtkun xaaj tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki jep tsaptujkp, ve'em ax jo'n dutún y'ijt, jetse'e tyeni, jetse'e je Kunuu'kx Jatyán dukotsuva'añ. ¹⁷ Van'it

tse'e yakmooyj juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsna-jxpa Isaías jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Ku tse'e duyak'avaach, jetse'e dupaaty juu' ve'e kyotsuvaampy, van'it tse'e dukajts:

¹⁸ Yamts je'e ve'e ats nja'vin kajxm je Espíritu juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxmpa, je'ets atse'e xvinkoon jets atse'e ntukka'amáyut je oy kats je oy ayook je ayoova jáyuda, je Nte'yamts atse'e xkejxp jets atse'e ntuknujávadat jets jatyji atse'e je jayu nyaktánut ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e pítsumdup jep poxuntujkp, ve'em ax jo'n je viints jayu juu' ve'e vin'ixpajktup, atse'e naspaka nyaktaandinup pan pan jatye'e maaydup tajtup;

¹⁹ n'ava'nivapts atse'e jets ta ve'e je joojnt jye'ya jetse'e je Nte'yam je jyayu dukunoo'kxut.

²⁰ Ku ve'e dukojtskujx, van'it tse'e je nak du'axaa'tsni joma ve'e yukja'a je Kunuu'kx Jatyán, jetse'e dumoooyj je tsaptujkpit patto'niva. Van'it tse'e y'ajxtk jetse'e je jayu duyak'ixpáktat. Ax nujom tse'e je jayu pan nuvinxupe'e jep tsaptujkp vye'nada, tum jem tse'e je Jesús ñi'kxm je vyiijn dupaamdi. ²¹ Van'it tse'e je Jesús yak'ixpajkjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Uxyam ya xaaj tse'e yaja miits mvinkujkta ya Kunuu'kx Jatyán tutyunju tukyatsju.

²² Nujom tse'e je jáyuda y'oñukojtsiji, atuva atoki tse'e tyaandi ku ve'e je Jesús va'ajts tsoj myukojtsjidi, jetse'e ñay'amotutúvjidi:

—¿Ti ka je Joseejap ya'a ve'e je y'ónuk?

²³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa miits n'ite'e xkótstat ya tukmu'a'ixmokin: “Tso'yiva, nachóyaja viinm. Tonu yaja mkajpun kujx juu' aatse'e nmoṭu jetse'e xtuujn jem Capernaum.”

²⁴ J̄etse'e jyaa'kvaajr̄i:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'a ve'e oy yakkuvákut joma ve'e j̄e y'it j̄e ñaax ni to'ka j̄e Nte'yam j̄e y'ayook kojtsnajxpa. ²⁵ Vaampamts atse'e jets jeja xa ve'e numay j̄e ku'aa'k ta'axtajk vye'nada yaja israeejlit y'it jaat ku ve'e j̄e Elías jyoojntyki, ku ve'e ya it kyatuuj toojk joojnt jagojkm j̄etse'e makk j̄e yooj tyunnajxy yaja nujom israeejlit y'it jaat. ²⁶ Ax ka'a tse'e j̄e Nte'yam j̄e Elías dutuknukejx ni to'ka j̄e ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e tsuunidup y'ij̄t yaja israeejlit y'it jaat; j̄e'e ve'e ñojk'óy tyuknukejx to'k j̄e viijnk tsóvit jayu juu' ve'e tsuunip y'ij̄t jem Sarepta, j̄e sidoonit kajpun mutam. ²⁷ Jeja xa ve'e vye'niduva yaja israeejlit y'it jaat numay j̄e jayu juu' ve'e leprapajkj̄udup van'it ku ve'e jyoojntyki j̄e Nte'yam j̄e y'ayook kojtsnajxpa Eliseo. Ax ni to'ka tse'e dukayakjotkadaaky j̄e israeejlit jayu juu' ve'e leprapajkj̄udup, j̄e'ejyji ve'e yakjotkadaaknu to'k j̄e viijnk tsóvit jayu, j̄e Naamán juu' ve'e tsuunip y'ij̄t jem siiriait y'it jootm.

²⁸ Ax ku tse'e d̄u'amotunajxti ti ve'e kyajtsp, ooy tse'e tyunjotma'tti nujom je'eda juu' ve'e jep tsaptujkp ve'nidup. ²⁹ Van'it tse'e tyénidi j̄etse'e j̄e Jesús duyakkajpumpítsumdi, j̄etse'e duyaknajxxti jem kets'am, jem ket-skojm joma ve'e j̄e kajpun. Jem tse'e ojts d̄u'ukkusvivupuva'anda. ³⁰ Van'it tse'e j̄e Jesús jeja numay jayu akujk ñajxy j̄etse'e ñajxni.

To'k j̄e yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm j̄e ko'oyjáyuvap (Mr. 1.21-28)

³¹ Van'it tse'e j̄e Jesús ñujkx jem Capernaum, to'k j̄e kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm. Jem tse'e j̄e jayu duyak'ixpujk ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na. ³² Atuva atoki tse'e j̄e jayu dutuktaandi j̄e Jesús j̄e y'ixpajkun kux j̄e kutojkun maate'e kyajts.

³³ Jēp tse'e tsaptujkp vye'na to'k jē yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm jē ko'oyjáyuvap. Jētse'e mak̄k vyaajñ:

³⁴ —Masol'okū aats, Jesús, nazarétit jayu. ¿Ti katsts mitse'e mjajeypp aats maat? ¿Jē'e ve'e mnumejtsp jets aatse'e xyakkutókiyut? N'ixa xa ats mits, jē Nte'yam jē Vya'ajts Jáyuts mitse'e.

³⁵ Van'it tse'e jē Jesús dutuknuujmi jē ko'oyjáyuvap, jētse'e vyaajñ:

—Amo'otū jets tukvaatsni ya yaa'tyajk.

Van'it tse'e jē ko'oyjáyuvap duyakkitu jē yaa'tyajk jeja jē'e vyinkujkta, ni vinxupa tse'e kyayaktsaachiji ku ve'e pyítsumni jē ko'oyjáyuvap. ³⁶ Ax nujom tse'e tyaandi atūva atoki jētse'e ñavyaajnidi:

—¿Ti ayookts ya'a ve'e? ¿Ya jayu xa ve'e dupavaamp jē kutojkun maat jē ko'oyjayuvaptajkta jētse'e pyítsumdat jem jē jayu jya'vin kajxmda, van'it tse'e pyítsumda!

³⁷ Nujom tse'e jē kajpun juu' ve'e jem namyutámijidup, ñuja'vidupts jē'e ve'e juu' ve'e jē Jesús tyuump kyajtsp.

Ku jē Jesús duyakjotkadaaky jē Simón Pedro jē mya'vut taak (Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Van'it tse'e jē Jesús tyeni jētse'e pyítsum jēp tsaptujkp, jētse'e ñujkx jem jē Simón Pedro tyak'am. Jem tse'e jē Pedro jē mya'vut taak pya'amma'aj vye'na, makke'e jyampukju. Van'it tse'e jē Jesús dumunoo'kxtkti jētse'e duyakjotkada'akut. ³⁹ Van'it tse'e jē Jesús dunuvijntk jē ta'axtajk jētse'e jē jampa'am dupavaajñ jētse'e jē ta'axtajk dunuvaatsnit. Van'it tse'e jē jampa'am ñuvaatsjini. Jatyji tse'e jē ta'axtajk pyojtuk jētse'e pyatto'nijidi.

Ku jē Jesús duyakjotkadaaky numay jē pa'am jayu (Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Taka xaajani tse'e vye'na, jētse'e nujom jē pa'am jayu duyaknajkxti joma ve'e jē Jesús vye'na; may viijn tse'e jē

pa'am juu' ve'e jyayejptup. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dutuknukaajn nujom je pa'am jáyuda jetse'e duyakjotkadakkajxtini. ⁴¹ Ax jem tse'e numay je jayu jya'vin kajxmda pyítsumdini je ko'oyjáyuvapta. Aa'mitaaktu tse'e, jetse'e vyaandi:

—Mits xa je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Van'it tse'e je Jesús tyukna'muxjidi, ka'a ve'e duyakjajtjidi je ko'oyjáyuvap jetse'e kyótstat kux ñuja'vidu ve'e jets je'e je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

*Ku je Jesús kya'amaajy jep Galilea
(Mr. 1.35-39)*

⁴² Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e je Jesús pyítsum jem kajpun kajxm jetse'e ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Íxtijidu tse'e je jayu. Ku tse'e dupaatti, jetse'e du'ukyaktanuvaandi, ka'a tse'e dutsokta jetse'e ñajkxnit. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e je jayu jem viijnk kajpun kajxmdava nvaajnjadat pan vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux je'e kajx atse'e nyakkex.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jetse'e je jayu duyak'ixpujk jem je galiléait chaptajkmda.

5

Je majin juu' ve'e je Jesús tyoon ku ve'e je y'ixpajkpatajk je ajkx dumaakti

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ To'k nax tse'e je Jesús vye'na jeja genesarétit myaja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e va'ajts numay je jayu jye'ydi jetse'e tyun'atijmojkjidini kux je Nte'yam je y'ayooke'e y'amotunaxuvaandup. ² Jetse'e je Jesús du'ix mejtsk je barco jeja maja na'akaya pa'ayi, távani ve'e pyítsumda

vye'na je ajkx maakpada jetse'e duyakva'atsta je tyuk'a-jkx'amaakin xuumda. ³ To'k je barco, je Simón Peedrots je'e ve'e jye'e. Jem tse'e je Jesús tyajki jetse'e je Simón dunuujmi jetse'e je barco dujaa'kyaknatákat. Van'it tse'e je Jesús y'ajxtk jem barco jootm jetse'e je numay jayu duyak'ixpuk juu' ve'e jeja naxkujxta. ⁴ Ku ve'e je jayu dumukojtskujx, van'it tse'e je Simón dunuujmi:

—Yaktáka ya barco joma ve'e ya naaj kaak. Avájada ya mxuumda jetse'e mma'aktat.

⁵ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, tsonaxy xa aatse'e tunjatún, ka'ats aatse'e tuntipuk; ax pan mits tse'e mvaamp, va'ants atse'e du'avájinuva ya xuum.

⁶ Ku ve'e ve'em dutoondi, ooy tse'e je ajkx may tyuntaajñ. Van'it tse'e myupojti'ukvaanni je tyuk'ajkx'amaakin xuumda. ⁷ Jem tse'e vye'niva jado'k je barco tam jaty joma ve'e vye'nada je myujatyoo'da. Van'it tse'e duyeejmjidi jetse'e pyutákajadat. Kuts je'e ve'e myejtsti, van'it tse'e duyak'ojtsti ooy mejtsk je barco, javee'n tse'e jep najaatp jyakunajxtini. ⁸ Ku ve'e du'ix je Simón Pedro, van'it tse'e divinkoxkteni je Jesús jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, mujékuma ats mits to'k aaj, kux tókinax jayu xa ats.

⁹ Je'e kajx tse'e ve'em dunuujmi kux atuva atoki ve'e je Simón Pedro jets je myujatyoo'tajk tyuntaandi kuxe'e ooy je ajkx dutunyakpítsumdi. ¹⁰ Je'e maatta tse'e je Santiago jets je Juan, je Zebedeo je myajntktajk, je Simón tse'e myaatmaaktu. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je Simón Pedro:

—Kadi mtsa'aga. Je ajkx maakk xa ve'e mtuump; ax uxyamts ats mitse'e je toonk nmo'ot jets atse'e je jayu xtuknumínut.

¹¹ Ku tse'e je barco duyakpítsumdini jep najaatp, van'it tse'e dumasooxtini nujom juu' ve'e y'ixtup jyajejptup jetse'e je Jesús dupanajxtini.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e lepra-pajkjup

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Jem tse'e kajpun kajxm vye'na je Jesús jetse'e ñuje'yji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup. Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e dūvinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxtk:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

¹³ Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoojnji jetse'e vyaajñ:

—Ntsajkp xa atse'e, va'ajts tse'e mtaanni.

Ku tse'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini. ¹⁴ Van'it tse'e je Jesús pyavaajnji jets ni pana ve'e dukavaajnjat. Van'it tse'e dujaa'knūujmi:

—Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyóxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e nujom je jayu dunujávadat jets távani ve'e je pa'am mnuvaatsjini.

¹⁵ Ax nuyojk tse'e je Jesús je myajin tyunva'kxtk'atuuts. Numay tse'e je jayu juu' ve'e nay'amojkijidu jetse'e du'amotunáxtat juu' ve'e je Jesús kyajtsp jets je'e ve'e yakjotkada'akjadat pan pan jatye'e pajkjudup. ¹⁶ Ax may nax tse'e je Jesús ñujkx joma ve'e kyapantsuuna, kyukeekpe'e je numay jayu jetse'e ñujkx tsapkojtspa.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ To'k nax tse'e je Jesús yak'ixpuk vye'na. Jem tse'e chuuniduva vye'na je fariseotajk maat je tsaptujkpit

yak'ixpajkpatajk; jem je'e ve'e choo'nda may viijn kajpun kajxm juu' ve'e jem galiléait jets judéait y'it jootmda. Jem tse'e juu' ve'e tsoo'nduvap jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Je Nte'yam tse'e je makkin moojyju je Jesús jetse'e je pa'am jayu duyakjotkada'akut. ¹⁸ Van'it tse'e jye'ydi vinkex je yaa'tyajkta, jeme'e maajntkun kajxm dupavitsta to'k je mojka jayu. Yaktakavaandup tse'e jep tujkp, je Jesús tse'e tyukvinkuvitsavaandup, ¹⁹ ax ka'a tse'e y'uk'itupaattini vintso ve'e tyákadat kux ooye'e je jayu tyunve'nada. Van'it tse'e pyejtti jem takni'kxm jetse'e duyakkeekti vee'n je taknapam, jetse'e je mojka jayu dukustaaydi je myaajntkun maat jeja numay jayu akujk jets jeja je Jesús vyinkujk. ²⁰ Ku tse'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojka jayu dunuujmi:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

²¹ Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk vyinmaaydi: “¿Pants ya'a ve'e ya jayu juu' ve'e je Nte'yam duvinkojtspejtp? Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e tyokinmee'kxut, je Nte'yamji ve'e to'k.”

²² Ku tse'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts miitse'e ve'em mvinmayda? ²³ ¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e je jayu nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”? ²⁴ Jetse'e xnujavadat jets njayejpp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp.

Van'it tse'e je mojka jayu dunuujmi:

—Mits atse'e nnuujmip, pojtukni, pakmojkni xi mmaajntkun, jets najkxni jem mtak'am.

²⁵ Jatyji tse'e pyojtukni jeja je numay jayu vyinkujkta, jetse'e dupakmojkni je myaajntkun, jetse'e ñajkxni jem

tyak'am, jetse'e je Nte'yam dukukojtsji jetse'e duyak-maji duyakjaanchi. ²⁶ Atuva atoki tse'e nujom je jayu tyankajxti jetse'e je Nte'yam duyakmájiidi duyakjaanchidi, va'ajts tsa'kidup tse'e ñavyaajnji:

—Atuva xa ya'a ve'e juu' ve'e uxyam n'ixumdup.

*Ku je Jesús duvaajv je Leví juu' ve'e duxaajiva Mateo
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Ku ve'e je Jesús kyajpumpítsum, van'it tse'e du'ix to'k je kupa'mun pakmojkpa juu' ve'e duxaaj Leví, jeja ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk, jetse'e dunuujmi:

—Pamiinni ats.

²⁸ Van'it tse'e je Leví tyeni jetse'e dumasokkajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp jetse'e je Jesús dupanajxni.

²⁹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e jem je Leví tyak'am je maja kay je maja uu'k duyak'avaadi je Jesús kajx. Jem tse'e je Jesús dumaatkaajy dumaat'uuk numay je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk jáyuda. ³⁰ Ax van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk duk'o'oyja'vidi, je'e kajx tse'e dunuujmidi je Jesús je y'ix-pajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e xmaatkáyda xmaat'oo'kta je kupa'-mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

³¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots; je'eda ve'e pan pan jatye'e pajkjudup. ³² Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojada

(Mt. 9.14-15; Mr. 2.18-20)

³³ Van'it tse'e je Jesús yak'amotutuvi:

—¿Tyajx tse'e may nax chapkotsta je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk, nay ve'empa je fariseo je y'ixpajkpatajk? Ax mits ya m'ixpajkpatajk, kaaydup ooktupts ya'a ve'eda.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e mi-indup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'ax-pajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáyda ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. ³⁵ Ax pyaa'tup tse'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix

(Mt. 9.16-17; Mr. 2.21-22)

³⁶ Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnjudi:

—Ni pana xa ve'e dukapukee'p je nam vit jetse'e dutuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. ³⁷ Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa ve'e kudutún, mupájinuups je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. ³⁸ Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm; ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintókiyut. ³⁹ Pan pan tse'e du'lookp je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e potsnaxy, ka'a tse'e du'uktojkní ux'ook juu' ve'e nam, kux jidu'ume'e vya'añ: “Nuyojk oy xa je'e ve'e juu' ve'e potsnaxy.” Nay ve'empa tse'e je jayu dukatsokta je nam ixpajkun juu' atse'e ntuk'ixp.

6

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ To'ke'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús dutuknajxy je trigo kam maat je y'ixpajkpatajk. Ku ve'e jem najxti, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk duyuktajti je trigo jetse'e duvinxajtsti jem kya'm, jetse'e dupajkjidi je pyo'ox jetse'e duja'kxti je trigo pajk. ² Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidi je Jesús maat je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e poo'kxtkun xaaj xtonda juu' ve'e je pava'nun kyajakajtyp?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tis, ka'ana miitse'e je Kunuu'kx Jatyán xkotsta juu' ve'e to'k nax tyoonda je David maat je myujatyoo'tajk ku ve'e yu'oo'kjudup vye'na? ⁴ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e dukaajy je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaajy, myooyduva tse'e je myujatyoo'tajk. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e opyana dukáyut, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Ta miits je'e ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

⁵ Jetse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ax njajeppts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kx-tkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Jado'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús tyajki jep tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpujk. Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj. ⁷ Jep tse'e vye'niduva je tsaptujkp pit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajkta, y'ixtupts je'e ve'e pan yakjotkada'akupe'e je Jesús je jayu ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na, ve'em

tse'e y'õ'yixjadat vintso ve'e dúnuxa'aadat kux ka'a ve'e dukutyún je'e je pyava'nunda. ⁸ Ax ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyinmayda. Van'it tse'e dúnúujmi je jayu juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj:

—Tena jets minu yaja ya jayu vyinkujkta.

Van'it tse'e je jayu ñujkx joma ve'e tyukna'muxji.
⁹ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dúnúujmi:

—To'kts atse'e je ayook n'amotutuvava'añ. ¿Juu' tse'e je pava'nun yakajtyp jetse'e po'o'kxtkun xaaj je jayu dutónut: je'e juu' ve'e oy ukpu je'e juu' ve'e ka óyap, ku ve'e je jayu duyakjoojntykat ukpu ku ve'e je jayu duyak'oo'kut?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús dvin'ix'apitsumkujx je jáyuda, jetse'e je pa'am jayu dúnúujmi:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e je pa'am jayu je kya'aj duyakyajkxy jetse'e jyotkadaakni.

¹¹ Ax ooy tse'e tyun'ejkjidi je cho'oxpajkpada jetse'e ñay'amotutúvijidi to'k jado'k pan vintso ve'e kudutonda je Jesús.

*Ku je Jesús dvinkaajjn je ñumakmejtsk kukátsivada
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)*

¹² Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem tonun viinm tsapkojtspa. Tsonaxy tse'e chapkajts. ¹³ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e duyaaajidi je y'ixpajkpatajk, numakmejtsk tse'e dvinkaajjn, je'e tse'e tyukxaajidu kukátsivada. ¹⁴ Ya'a tse'e je xyaajta: Simón juu' ve'e tyukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets Juan, Felipe jets Bartolomé, ¹⁵ Mateo jets Tomás, Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijt, ¹⁶ Judas juu' ve'e je Santiago je myajntk, jets Judas

Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup.

*Ku je Jesús je numay jayu duyak'ixpujk
(Mt. 4.23-25)*

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk vyajntkti jem tonun viinm jetse'e tyaandi jem joy it kajxm. Jem tse'e vye'niduva numay je jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets viijnk tsov juu' ve'e jem judéait y'it jootm. Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda. Je'ets je'e ve'e ñu-je'ydu kux y'amotunaxuvaandupe'e je Jesús jets je'e ve'e duyakjotkada'akut je pya'am jáyuda. ¹⁸ Jem tse'e pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap; pyajki tse'e je ko'oyjáyuvapta. ¹⁹ Nujom tse'e je jayu dutonuva'anda je Jesús kux je'e ve'e nujom je jayu duyakjotkadaak maat je myakkin.

*Pan pan jaty xoonda pan pan jaty ka xoona
(Mt. 5.1-12)*

²⁰ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Xoon xa miitse'eda, ayooova jáyuda, m'íttapts miitse'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

²¹ 'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxyam yu'oo'kjjudup, m'íttapts miitse'e ku'ux.

'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxyam yaaxtup, mxoonduktapts miitse'e ux'ook.

²² 'Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mmu'ékjada mmujot'ánjada kuxe'e ats xjaanchjávada, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ku ve'e je jayu apuk mpámjada, mvinkojtspétjada, jets ku ve'e mjávajada ax jo'n ko'oy jayu kum'ijtti. ²³ Xoondukta tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem

tsapjootm. Ve'em je'e ve'e je jyujpit jayu dutoonduva je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

²⁴ 'Ayoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e kumeenda, mxoojntktuts miitse'e yaja taav.

²⁵ 'Ayoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e ku'uxta, myu'oo'kjadaps miitse'e ux'ook.

'Ayoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e uxyam xoojntktup, mtsaachvinma'yunyaaxtinuups miitse'e ux'ook.

²⁶ 'Ayoov xa ve'e miits je mjootta ku ve'e je jayu anañujoma mkukótsajada, kux ve'eme'e je jyujpit jayu dukukojtsidi pan pan jatye'e natyijjudu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada.

“Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajkjjudup”

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ 'Ax nujom tse'e miitsta pan pan jaty atse'e uxyam x'amotunajxtup, jidu'umts atse'e nva'añ: Tsokta je jayu pan pane'e mmu'ejkjjudup. Oy tse'e xtoojnjadat pan pane'e mkatsoj kjjudup. ²⁸ eñukótsada pan pane'e mko'oñukojtsijidup. Nutsapkotsta pan pane'e mvinkojt-spejtjudup. ²⁹ Pan pane'e m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduvats jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kx-ajadat. Pan pan tse'e mpajkuxjudup je mvituni'kx, masooktuvats jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjadat. ³⁰ Pan m'amótujjudup tse'e je jayu juu', ax mmo'odap tse'e. Pan mpajkuxjudup tse'e juu' miitse'e mje'eidup, ka'a tse'e x'amótudat jetse'e mmoyumpijtidinuvat. ³¹ Pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojnjiduvat.

³² 'Pan je'ejyji xa miitse'e mtsojktup je jayu juu' miitse'e mtsoj kjjudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. ³³ Ax pan je'ejyjits miitse'e je maa'yun mtoojnjidup juu' miitse'e je

maa'yun mto'nuxjudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. ³⁴ Ax pan je'ejyji tse'e juu' m'anuu'kxmooydup pan pane'e m'a'íxtup jetse'e mmoyumpijjtjadinuvat, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Kux natyuk'anoo'kxjuduvap xa ve'e juu' je ko'oy jáyuda jetse'e ñay'a'íxjada jetse'e juu' ñamyoyumpijjtjadinuvat. ³⁵ Tsokta pan pan jatye'e mtso'oxpajjudup, oy tse'e xtoojnjadat jetse'e xmo'odat juu', ka'a tse'e x'a'íxtat jetse'e mmoyumpijjtjadinuvat, kux ve'em xa ve'e je maja o'yin xjayéptat jem tsapjootm, je Nte'yam je y'ónukts miitse'e m'íttat. Kux je Nte'yam tse'e je maa'yun to'nuxjudup je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je kukojt-sun dukamooydup je Nte'yam. ³⁶ Jayéptats miitse'e je tukmo'tun, ve'em ax jo'n je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, je'e tse'e je tukmo'tun dujayejpp.

*Ka'a uu'm je jayu ntokimpayo'yumdat
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjuduvat. Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpámdat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpajmjjuduvat. Mee'kxjada je tyókinda pan pan jatye'e mto'nuxjudup juu' ve'e ka óyap, ve'em tse'e je Nte'yam mtokinmee'kxjuduvat. ³⁸ Mo'oda je jayu juu', ve'em tse'e je Nte'yam mmo'ojadat nuyojk, ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e kijpxtup je oy kijpxun maat, tsu'kx, ojts, atajp ako'op. Pan oy xa ve'e je mjáyuvinda je mjoonjtykinda, mjaa'kyakmo'odap tse'e juu' nuyojk.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

—¿Óyap n'ite'e jetse'e je viints jayu je myuviints jayu dupavítsut? Pan ve'em xa ve'e kuy'it, va'an numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup. ⁴⁰ Ni to'ka ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je'e juu' ve'e yak'ixpajkjup;

óyam tse'e vye'ema, pan taamp xa ve'e jep je ixpajkpa kyuvajkyp jetse'e dujayep jem jya'vin kajxm je ixpajkun juu' ve'e tuk'ixjup, jyajejppapts je'e ve'e je majin ax jo'n je yak'ixpajkpa.

⁴¹ ¿Vintsos je'e ve'e y'o'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat jetse'e duputakat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputakat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tivyintakaja. ⁴² Van'it tse'e je y'uts dunuujma: “Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp.” ¿Mejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yaknuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu' ve'e jyajejpp, van'itnum tse'e y'o'yixjut jetse'e duputakat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

Yaknuja'vips je'e ve'e je kup vintsos ve'e tyama

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ka'a xa ve'e ti oy kup juu' ve'e duyakta'mip je ko'oy ju'kx; ka'ava tse'e ti ko'oy kup juu' ve'e duyakta'mip je oy ju'kx. ⁴⁴ Je tyajm kajxe'e yaknujava pan vintsos ve'e je kup. Ka'a tse'e je higo taajm ka'a tse'e je tsaaydum taajm yaktuk jem ápit kajxm. ⁴⁵ Je oy jayu, oys je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka óyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je kyo'oy je'e. Juu' xa ve'e je jayu kyajtsp, jemts je'e ve'e jya'vin kajxm chaa'n.

Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem naxviinmji

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ ¿Tyajxts ats miitse'e xtijta: “Vintsán, Vintsán”?, ax ka'a tse'e xtonda juu' ats miitse'e nvaajnjidup. ⁴⁷ Uxyam

ats miitse'e nvaajnjadat vintso je'e ve'e je jayu juu' atse'e xnumiimp, juu' atse'e x'amotunajxp jetse'e dutun juu' atse'e nkajtsp. ⁴⁸ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e to'k je tajk dupaam. Ax too'vajkp tse'e dutaji kaak jetse'e dutsoo'ntk je tajk jeja tsakujx. Ku tse'e je nakom najxy, jetse'e ojtis makk je tajk dupati'its, ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e duxinut kux jeja ve'e tsakujx je tajk choo'ntk. ⁴⁹ Ax je jayu juu' atse'e x'amotunajxp jetse'e dukatun juu' atse'e nkajtsp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukataji joma ve'e dutsoo'ntk je tyajk, jemji ve'e naxviinm dupuujm. Ku tse'e je nakom najxy, jetse'e ojtis makk je tajk dupati'its, jatyjits je'e ve'e kyituni. Vintokikajxts je'e ve'e.

7

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je tojpa je vyintsán je tyoompa

(Mt. 8.5-13)

¹ Ku ve'e je Jesús dumukojskujx je numay jayu, van'it tse'e tyajki jem capernaumit kyajpun jootm. ² Jem tse'e vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Ooy tse'e dutuntsak y'ijt to'k je tyoompa juu' ve'e pajkjup, oo'kun amanits je'e ve'e vye'na. ³ Ku tse'e je tojpatajk je vyintsán je kats dumotu jets jeme'e je Jesús vye'na, van'it tse'e dukejx je israeejlit je myújit jáyuda juu' ve'e dumunoo'kxtuktap je Jesús jetse'e ñunajkxjut jetse'e je toompa duyakjotkada'akut. ⁴ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dumunoo'kxtkti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e je tojpatajk je vyintsán je maa'yun xtoojnjat ⁵ kux ooyts je'e ve'e uu'm je njáyuvamda dutuntsak jetse'e duyakjapyajmji aats je ntsaptajk.

⁶ Van'it tse'e je Jesús dumaadi je jáyuda. Ax ku tse'e támani vye'nada joma ve'e je tajk, van'it tse'e je tojpa tajk je vyintsán dukejx je jayu juu' ve'e myaatnayja'vijidup jetse'e ojts je Jesús dunaajmada:

—Vintsán, kadi ve'em xpayo'oy jetse'e mmínut yam ats ntak'am, kux ka'a xa atse'e nvinmachju jetse'e yap ats ntujkp mtákat. ⁷ Je'e kajxts atse'e tunkanayjávaja jets atse'e viinm mits nmunajkxut. Koojyji mits va'anu jetse'e jyotkada'akut ats je ntoompa, ax jotkada'akupts je'e ve'e. ⁸ Kux jem xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip; jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jetse'e ñajkxut, najkxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jetse'e myínut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

⁹ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e yaktaajnji je kats juu' ve'e je tojpatajk je vyintsán kyejx. Van'it tse'e vya'kumpijt jetse'e dunuujmi je numay jayu juu' ve'e panajkxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja nujom israeejlit y'it jaat, ni to'ka atse'e tunkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n to'k je jayu juu' atse'e xnukejxip.

¹⁰ Ku ve'e je kukátsiva vyimpijttini jem tyak'am, jotkada'akyani tse'e dupaattini je tojpatajk je vyintsán je tyoompa.

Ku je Jesús duyakjoojntypajknuva to'k je ku'aa'k ta'axtajk je myajntk

¹¹ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem naiinit kyajpun kajxm. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk jets je numay jayu myujaty-oo'ajada. ¹² Ku ve'e je Jesús dumutami je pats aka'a joma ve'e je naiinit jayu duyaknaa'tojkkáxta je kyajpunda, van'it tse'e du'ix jets jeme'e duka'anajkxta yaknaxtajkiva to'k je oo'kpa, je ku'aa'k ta'axtajkts je'e ve'e je myajntk,

to'kamts je'e ve'e dumajntka. Qooyts je'e ve'e je myukukajpun jayu tyunmujatyoo'ajada. ¹³ Ku tse'e je Maja Vintsán du'ix je ku'aa'k ta'axtajk, jetse'e dutukma't, van'it tse'e dunuujmi:

—Kadi mya'axy.

¹⁴ Van'it tse'e jyaa'ktámi, jetse'e dutaajn je ka'yun, jetse'e yo'y'atúvidi je jayu juu' ve'e dupakaaydup. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je oo'kpa:

—Atse'e vaamp, pojtukni.

¹⁵ Je jayu juu' ve'e aa'kani ukve'nip, pojtuknu tse'e jetse'e y'ajtkni, jetse'e kyojtspajknuva. Van'it tse'e je Jesús dutukkatajkini je tyaak. ¹⁶ Ku ve'e du'ixti je numay jayu, májum aa'k tse'e dutuntuk'atúvidi jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ka'adam xa ve'e je Nte'yam dujaa'tyóki je jyayu.

¹⁷ Ax ya'a tse'e juu' ve'e je Jesús tyoon, va'kxk tse'e je ayook. Yaknuja'vits je'e ve'e jem nujom judéait y'it jootm jets je naax je kajpun juu' ve'e tamanaat.

*Je'eda pan pan jatye'e je Yalnapejtpa Juan kyejx
(Mt. 11.2-19)*

¹⁸ Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, van'it tse'e je Yalnapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk tyukmumaajntykjidi nujom juu' jatye'e je Jesús tyoon kyojts. ¹⁹ Van'it tse'e numejtsk je y'ixpajkpa duyaaaxji jetse'e dunuujmide jetse'e najkx je Jesús du'amotutúvada pan je'em je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, uk pan yak'a'ixupnum je'e ve'e. ²⁰ Ku tse'e jy'e'lydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e vyaandi:

—Je Yalnapejtpa Juan aatse'e xkejxp jets aats mitse'e n'amotutúvat pan je Criistovam mitse'e, uk pan n'a'ixupnum aats je'e vine'e.

²¹ Ku tse'e jye'ydi, yakjotkadaakyp tse'e vye'na je Jesús numay je jayu, je pa'am dutuknuvaatsni je jayu jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumni jem je jayu jya'vin kajxmda, nay ve'empa tse'e je viints jayu duyakvin'ixpajkni. ²² Ax jidu'um tse'e je Jesús je kukátsiva du'atsaajv:

—Najkxu xtukmumaaydukta je Juan juu' ve'e uxyam m'ixtup mmótudup. Tukmumaaydukta vintsö ve'e je viints jayu vyin'ixpakta, je uxket jayu oy yo'pyákta, ñu-va'atsjada je pa'am pan pan jatye'e leprapajjudup, je nat jayu myotupakta, jyoojntykpajktinuva pan pan jatye'e aa'kanda, jets vintsö ve'e je ayoova jayu yaktuknujava je oy kats je oy ayook. ²³ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jaty atse'e ijtp xjaanchja'vidup.

²⁴ Ku ve'e je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpa ñajkxtini, van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmidi je Yaknapejtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku miitse'e mnajkxti joma ve'e kyapantsuuna, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, juu' ve'e ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e oyvintsova pojyoy'yp? ²⁵ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax? Mnuja'vidup xa miitse'e jets jem je yakkutojkpa tyak'am je'e ve'eda juu' ve'e va'ajts oy naxyojxjudup jetse'e oy ñaajk'ítjada. ²⁶ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e tse'e. Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets jyaa'knunájip je'e ve'e nuyojk je Yaknapejtpa Juan jets ka'a ve'e pan viijnk je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ²⁷ Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán y'ava'nip: Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyo'yva juu' ve'e mvin-too'vákajap, je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut.

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

²⁸ Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nujom je jayu juu' ve'e joojntykidu jets juu' ve'e uxyam joojntykidup, ni pana tse'e dukanumaja ax jo'n je Yaknapejtpa Juan; ax jyaa'knunájijpts je'e ve'e ni ka'a je Juan jyapana juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam y'am kya'm —jidu'um tse'e je Jesús vyaajñ.

²⁹ Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je numay jayu maat je kupa'mun pakmojkpada du'amotunajxti juu' ve'e kyojts, kyuvajktu tse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets je'e ve'e dutóndat, yaknukexnatajkidu tse'e ku ve'e ñapejtti je Yaknapejtpa Juan je ñapejtun kajx. ³⁰ Ax je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, ka'ats je'e ve'e dukuvajkti juu' ve'e je Nte'yam tukmutsojkiudu, je'e kajx tse'e kyayaknapejtjidi.

³¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³² Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep maa'y jaatp jetse'e dunaajmada je myujatyoo'da: “Njavinxooxtu ve'e taav jetse'e m'etstat, ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je tsaachvinma'yun uv jetse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta.” ³³ Miin xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'a tse'e je tsapkaaky dukaajy, ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'uuk; ax ve'emts miitse'e mva'anda jets jeme'e jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. ³⁴ Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, kaayp ookp atse'e, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijidup atse'e je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda. ³⁵ Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam myooyp je vijn je kejün,

ñuja'vidinupts je'e ve'e jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsj.

Ku je Jesús vye'na jep je fariseo Simón tyak'ap

³⁶ To'k nax tse'e to'k je fariseo duvaajv je Jesús jetse'e ojs dumaatkáy jem tyak'am. Van'it tse'e ñujkx je Jesús jetse'e dumaatnajxy kaayva. ³⁷ Ku tse'e dunuja'vi to'k je ta'axtajk juu' ve'e tókinax jayu, juu' ve'e jémit kukajpun, jets jeme'e je Jesús vye'na jem je fariseo tyak'am, van'it tse'e dukajjn to'k je po'p tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat, jetse'e je Jesús dununujkx. ³⁸ Ku ve'e jy'e'y jep je Jesús ñaadup tsov, van'it tse'e yaaxy, je vyinnaaj tse'e tyuknuta'kxi je Jesús je tyek, jetse'e je vyaajy dutukpo'ttaatsni, jetse'e je tyek dutsuu'kx, jetse'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dupaajmji. ³⁹ Ku tse'e je kutajk du'ix jets ti ve'e je ta'axtajk tyuump, van'it tse'e ñañ'amuxji: “Pan je'em ya'a ve'e kuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, kudunujávats ya'a ve'e vintso ya'a ve'e jyáyuva pane'e toojnjup majtsjup, kux tókinax jayu xa ya'a ve'e xi ta'axtajk.” ⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús je fariseo dunuujmi:

—Simón, jep'e juu' atse'e nkotsuvaampy.

Van'it tse'e je fariseo y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, kotsu n'it.

⁴¹ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Numejtsk xa ve'e je yaa'tyajk to'k je yakmeen'anoo'kxpa dumuyójada y'ijj. To'k tse'e myuyójaja y'ijj mugooxk mókupx je denario meen jets jado'k vujxtkupxuk majk. ⁴² Ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e dumukuvéttat. Van'it tse'e je yakmeen'anoo'kxpa myee'kxuxjidi je yojta. Nukótsuts n'it, ¿pane'e nuyojk dutsojkp je yakmeen'anoo'kxpa?

⁴³ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Ve'em xa atse'e ntij jets je'e ve'e juu' ve'e nuyojk je meen duyójjip y'ijit.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e xtij.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús dvin'ix je ta'axtajk, jetse'e je Simón dunuujmi:

—¿M'ixpe'e ya ta'axtajk? Ku xa atse'e yaja mtujk tuntaka, ka'ats atse'e je mtsoxk naaj tuxma'a jets atse'e ya ntek taa kumpuj; ax ya ta'axtajk, je vyinnaajts ats ya'a ve'e tuxtukpakpuj jetse'e tuduyaktu'uts maat je vyaajy. ⁴⁵ Ka'ats ats mitse'e tuxtsuu'kx; ax jets ya'a, ka'anats ya'a ve'e ats ya ntek dutsoo'kx'atúva ku ve'e tutyaka. ⁴⁶ Ni ka'avats atse'e yam nkuvajkm tuxpuujmja je olivos aceite; ax pyaajmjits ya'a ve'e taav je pa'ajk xoo'kpa naaj ats ya ntek. ⁴⁷ Ax je'e kajxts ats mitse'e nnuujma, óyam ya'a ve'e ooy tyuntokinaxjáyuva tuy'it, je tsojkun tse'e juu' ve'e jyayejpp, je'e tse'e duyaknuke'xnatajkip jets ta ve'e je Nte'yam tyokinmee'kxju. Je jayu juu' ve'e yuu'nam yaktokinmee'kxp, yuu'namts je'e ve'e je tsojkun dujayep.

⁴⁸ Van'it tse'e dunuujmi je ta'axtajk:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

⁴⁹ Van'it tse'e je javyaa'kxtajk ñavyaajnidi:

—¿Pants ya'a ve'e ya jayu ñatyijju jets ya'a ve'e je jayu dutokinmee'kx?

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús dunuujminuva je ta'axtajk:

—Je Nte'yame'e tumyaktsa'akju kux atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni mits oy aaj oy joot.

8

Je ta'axtajkta juu' ve'e duputajkidup y'ijit je Jesús

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñajxy tyajki jem may kajpun kajxm je mújit je muutskit, jetse'e je jayu dutuk'ix je oy kats je oy ayook, je'e tse'e tyuk'ixp

vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'litta jem je Nte'yam y'am kya'm; mujatyoo'ijidup tse'e vye'na je ñumakmejtsk ixpajkpatajk. ² Jempa tse'e je ta'axtajkta juu' ve'e mujatyoo'ijidu, je'e juu' ve'e je Jesús yakpítsumuxjдинu je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxmda jetse'e duyakjotkdaakni juu' ve'e pajkjup ijttu. Nuto'k tse'e je'eda je María Magdalena, jeme'e jya'vin kajxm y'ijt nuvuxtojtk je ko'oyjáyuvap; ³ jado'k tse'e je Juana; jado'k tse'e je Chuza je ñuda'ax, je Chuza juu' ve'e duyakkutojkjip je toompatajk jep je Herodes tyujkp; jado'k tse'e je Susana; jets je viijnk ta'axtajkta juu' ve'e putajkijidup y'ijt maat je joojntykin juu' ve'e y'ixtup jyajejptup.

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Numay tse'e je jayu choo'ndi jem kyajpun kajxmda jetse'e je Jesús najkx du'ixta. Ku ve'e je numay jayu ñay'amojkijidi, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

⁵ —To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk. Van'it tse'e je jayu dutuktee'ndi jetse'e je jeyyva tánuk dupiivdini. ⁶ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Ku ve'e távani myux vye'na, taatsnu tse'e je'e kajx ku ve'e je naax kyanika. ⁷ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítumooyni je oy ojts jetse'e yee'kut. ⁸ Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx. Je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm.

Van'it tse'e je Jesús mak'k kyajts:

—Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

*Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)*

⁹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki. ¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Nte'yam tse'e mtuknuja'vijidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup. Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat kux jya'íxtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e duvinjávada, jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e duvinmótuda.

*Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)*

¹¹ 'Ax jidu'um tse'e ya tukmu'a'ixmojkin yakkojtsva'ach. Ve'em xa je'e ve'e je taamt ax jo'n je Nte'yam je kyats je y'ayook. ¹² Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook. Van'it tse'e jye'ya je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e dupajkjini jem jya'vin kajxm je kats je ayook juu' ve'e yakvaajnjidu jets ka'a ve'e dujaanchjávadat, ve'em tse'e dukajayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹³ Jeja tse'e tsakujx joma ve'e peji je naax, joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukuvakta je xoojntkun maat, jyaanchja'vidup tse'e ku ve'e ve'e'n ya it ñaxy. Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap du'ix vintso ve'e duyaktokintóndat, van'it tse'e dukoo'kmaja paamdini je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu. ¹⁴ Jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e

ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup. Ku ve'e ya it ñaxy, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijnít je'e, chojktup tse'e jetse'e kumeen y'íttat, jetse'e xoojntkp ñaajk'ituva'anjada. Je Nte'yam je kyats je y'ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi. ¹⁵ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj jetse'e ñaajkma'yiji, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dumaja pamda je oy aaj je oy joot maat jets je tuv jáyuvín maat. Je yuj vinma'yun maat tse'e je jyáyuvín je jyoojntykin vyimpitta ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada.

Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 5.14-16; Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ni pana xa ve'e je ta'kxpa dukana'ak jetse'e juu' dutuknaxjóput ukpu jep maajntkun pa'tkup duyó'otsut; ña'kp je'e ve'e jetse'e kajxm dupum jetse'e ve'em duku-ta'kxut anañujoma je jayu juu' ve'e tajkidup jep tujkp. ¹⁷ Nay ve'empa tse'e, ka'a xa ve'e tii juu' ve'e yu'uts jetse'e ux'ook kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii juu' ve'e kayaknuja'vip jetse'e ux'ook je jayu dukanujávat.

¹⁸ Payo'oyda oy juu' ve'e m'amotunajxtup. Pan pan tse'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'op tse'e; jets pan pan tse'e juu' yuu'n vee'n dumaat, yakpajkinup tse'e nujom.

Je'e juu' ve'e je Jesús tyaakja'vip

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús je tyaak jets je y'utsatajk jye'ydi joma ve'e je'e; ka'a tse'e y'o'yixjidi vintso ve'e duvinkutá-madat kux numaye'e je jayu ooy tyunve'na. ²⁰ Van'it tse'e je Jesús je jayu vya'nuxji:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

²¹ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Pan pan jaty xa ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukutyonda, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti, jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

Ku je Jesús duyak'atuvi je makk poj

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² To'k nax tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Ja'mda jem jado'k ado'om napa'am.

Jetse'e ñajkxti. ²³ Yo'ydup tse'e vye'nada jetse'e je Jesús myanajxy. Van'it tse'e makk pyoj'ukvaajñ jetse'e je naaj kyajxmpojtuk jetse'e tyajki jem barco jootm. Ojts'ukvaannup tse'e vye'na, javee'n jyakunajxni, ²⁴ van'it tse'e duyoyxti je Jesús, jetse'e dunuujmidi:

—¡Yak'ixpajkpa! ¡Yak'ixpajkpa! ¡Kunajxumdinuptam xa ve'e na'aakp!

Van'it tse'e je Jesús jyotvij jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tyajxse'e je jaanchja'vin xkajayepa?

Tsa'kidup tse'e jetse'e atuva atoki tyuntaandi je y'ixpajkpatajk, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je makkín ooy dutun-jayep? ¡Je poj paat je naaj paat tse'e dupava'añ, ax katsupajkjudup tse'e!

Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxm

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Van'it tse'e choo'ndi jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am jem gadaarait y'it jootm. ²⁷ Ku tse'e je Jesús pyítsum jem barco jootm, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem tso kukajpunip; jékanits je'e ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, jékani tse'e kyanaxyaxju. Ka'ats je'e ve'e jep tujkp chuuna; jepe'e aajntkup tyun'it joma ve'e je oo'kpa naxtákada. ²⁸ Ku ve'e du'ix je Jesús, van'it tse'e divinkoxkteni, jetse'e mak dunuujmi:

—¿Ti katsts uu'me'e njajejpump?, Jesús. Je'e xa mitse'e je y'Onuk, je Nte'yam, juu' ve'e dunukajxmikajxp. Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e jets atse'e kadi xtsaachtún.

²⁹ Ve'em tse'e vyaajñ kux pyavaampye'e je Jesús je ko'oyjáyuvap jetse'e pyítsumnit. May náxanits je'e ve'e je ko'oyjáyuvap tyukkoo'yaja vye'na, nay ve'empa tse'e cadenatsum jem kya'm jets jem tyékum je jayu jyayak'itju; ax vinnaajknáxts je'e ve'e jyayaktsum, ve'ems je'e ve'e dutukpojtikúx je cadena jetse'e je ko'oyjáyuvap yaknajxjini joma ve'e kyapantsuuna. ³⁰ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúviji:

—¿Tise'e mxaaj?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Mijl Am atse'e nxaaj.

Je'e kajxts je'e ve'e ve'em vyaajñ kux numaye'e je ko'oyjáyuvap tutyuntuktajkijini vye'na. ³¹ Ax je ko'oyjáyuvap tse'e dumunoo'kxtktu je Jesús jetse'e kadi pyakéxjada jep kaak jótup. ³² Jem tse'e tonun viinm vye'niduva numay je keem jya'kxta. Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e myaso'ok-jadat jetse'e najkx je keem dutuktákada. Yajajtuxjudu tse'e je Jesús. ³³ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumdini jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm

jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³⁴ Ku tse'e je keem ixpa du'ixti jets vintso ve'e juu' jaty jyajty, tsa'kidu tse'e. Jatyji tse'e ñajkxti jem kajpun kajxm jetse'e du'ava'nidi juu' ve'e toojnju kojtsju. ³⁵ Van'it tse'e je numay jayu pyítsumdi, jetse'e najkx du'ixta pan ti ve'e tutyunju tukyatsju. Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, jem tse'e dupaatti je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap tuy'it. Jemts je'e ve'e chuuna je Jesús je tyek mutam, xáxani jets óyani je vvinma'yun. Tsa'kidu tse'e je jáyuda ku ve'e du'ixti. ³⁶ Pan pan jatye'e du'ixtu pan vintso ve'e je Jesús duyakjotkadaaky je jayu, vyaajnjidu tse'e je jayu juu' ve'e je'ydu. ³⁷ Van'it tse'e nujom je jémit jayu ooy tyuntsa'kidi, je'e kajx tse'e dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e jem choo'nnit. Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm jetse'e vyimpijtni jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am. ³⁸ Je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxm tuy'it, jyamunoo'kxtk tse'e je Jesús jetse'e kuduyakjaty jetse'e kudumaadi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji jetse'e tyánut. Jidu'um tse'e vyaajñ:

³⁹ —Vimpijtni jem mtak'am jets avana ti maa'yune'e je Nte'yam tumto'nuxju.

Van'it tse'e ñujkx je yaa'tyajk jetse'e je kajpun duvaa-jnjikujx nujom juu' ve'e je Jesús tyoon je'e kajx.

Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ku tse'e je Jesús jye'ynuva jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem tse'e numay je jayu ooy tyun'a'ixjidi vye'na, ooye'e tyunxoondukta ku ve'e jye'ya. ⁴¹ Van'it

tse'e to'k je yaa'tyajk jye'y juu' ve'e jep tsaptujkp dūnūv-intsánip, Jairo ve'e xyaaj. Van'it tse'e je Jesús dūvinkoxk-teni jetse'e dūmunoo'kxtk jetse'e jem tyak'am ñajkxut⁴² kux jeme'e to'k je ñaax juu' ve'e makmejtsk joojnt jo'n ve'nip, to'kamts je'e ve'e dūnaaxa, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. Ku tse'e je Jesús ñujkx, numay tse'e je jayu tyumpanajkxji jetse'e tyunyak'atijmojkni.

⁴³ Jem tse'e numay jayu akojkm ñajkxpa to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani dūjayejpp je vinnujkxju pa'am, távani tse'e je ts'o'yivatajk dutukmujokyajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp, ni pana tse'e kya'o'yixji jetse'e yakjotkada'akjut. ⁴⁴ Van'it tse'e jep naadup tsov je Jesús je vyitupaa'v dutoojnji. Tun jatyji tse'e y'atúvini je vinnujkxju pa'am.

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e tuxtán?

Ku tse'e ni pana dukakuvujk, van'it tse'e je Pedro jets je myujatyoo'da vyaandi:

—Yak'ixpajkpa, ya numay jayu xa mitse'e m'atijmo-jkju, jetse'e x'amotutuva pan pane'e tumtanju!

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Jeja xa ve'e je jayu pan pan atse'e tuxtán, kux nja'vi atse'e taav jets ta atse'e je nmakkin nyaktún.

⁴⁷ Ku tse'e je ta'axtajk ñayja'viji jets nuke'xnatáka ve'e tyaañ, van'it tse'e tyuntsa'kini jetse'e nunmíppnup dūnūnujx je Jesús, jetse'e dūvinkoxkteni, jetse'e jeja je numay jayu vyinkujk du'ava'ni jets tyajxe'e dutaajn jets vintsō ve'e tun jatyji jyotkadaakni. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mjotkadaaknu xa ve'e taav je'e kajx ku atse'e tux-jaanchjáva. Najkxni oy aaj oy joot.

⁴⁹ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e to'k je jayu jye'y, jem tse'e je Jairo tyak'am chaa'n, jetse'e je Jairo dunuujmi:

—Távani xa ve'e je mnaax y'aa'k. Kadi xjaa'k'atsu'ux ya yak'ixpajkpa.

⁵⁰ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Kadi mtsa'aga. Koojyji xa atse'e xjaanchjávat jetse'e je mnaax jyotkadaaknit.

⁵¹ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je tajk, ni pana tse'e je Jesús dukayakjajtji jetse'e dumaattakat, je Peedroji ve'e, je Santiago, je Juan, jets je kiix ónu'k je tyee' je tyaak.

⁵² Tum ñuyaaxtup tum ñutsaachvinmaaydup tse'e je jayu vye'nada je kiix ónu'k. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mya'axta. Ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónu'k y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

⁵³ Yaktukxiik tse'e kux ñuja'vidup je'e ve'e jets aa'kani je'e ve'e vye'na. ⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús je kiix ónu'k je kya'aj dukoojnuk, jetse'e makk kyajts, jetse'e dunuujmi:

—Kiix ónu'k, pojtukni.

⁵⁵ Van'it tse'e je kiix ónu'k jyoojntykpajknuva jetse'e jatyji pyojtukni. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ jetse'e duyakkáydats je kiix ónu'k. ⁵⁶ Atuva atoki tse'e je tyee' je tyaak tyuntaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets ti ve'e tutyunju tukyatsju.

9

*Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)*

¹ Van'it tse'e je Jesús duyaknay'amojkiji je ñumak-mejtsk ixpajkpatajk jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda jetse'e je jayu dutuknuva'atstat jyajuu'pa'ama juu' ve'e myaatta. ² Van'it tse'e dukejxti ka'amaayva, jetse'e je jayu

dutuknujávadat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je'e y'am kya'm, jetse'e duyakjotkãda'aktat pan pan jatye'e pajkjũdup. ³ Jidu'um tse'e dunũujmidi:

—Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je tajk, ka'a tse'e je apajkin, ka'a tse'e je tsapkaaky, ni ka'ava tse'e je meen. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat juu' ve'e mjajejptup. ⁴ Kujyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda jem kajpun kajxm. ⁵ Pan joma tse'e je jayu mkakuvákjada, mtsoo'ndinup tse'e jem jetse'e xvinxítat je mtekte jetse'e vyánũkut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem kyajpun jootm, ve'em tse'e dunujávadat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup.

⁶ Najxtuts je'e ve'e jem nujom pi'k kajpun kajxmda, ve'em tse'e duvaajnjada je jayu je oy kats je oy ayook, yakjotkãdaaktuvap tse'e pan pan jatye'e pajkjũdup jyajomatsova.

*Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)*

⁷ Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes je kats dumotu ti ve'e je Jesús tyuump, ooy tse'e je vinma'yun dutunjayejp kux jeme'e juu' ve'e vaandup jets joojntykpajknuva ve'e je Yaknapejtpa Juan. ⁸ Jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Elías je'e ve'e, je'e ve'e joojntykpajknuva jetse'e ñaajknũke'xnatajikijinuva. Nay jempa tse'e pan pane'e vaanduvap jets joojntykpajknuva ve'e je viijnk juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. ⁹ Ax je Herodes tse'e vaan:

—Nyakjayyukpojxjini xa atse'e je Juan. ¿Pants je'e n'it vine'e juu' atse'e ooy je jayu xtuntukmumaajntyktup?

Yak'ixuvaan tse'e je Jesús.

*Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)*

¹⁰ Ku ve'e je kukatsivatajk vyimpijtini, van'it tse'e je Jesús duvaajnjidi pan ti jatye'e ojts dutonda. Van'it tse'e pyavoojvjidi jetse'e ñajkxti joma ve'e to'k je apuk it, je betsáidait kajpun mutam. ¹¹ Ku ve'e je numay jayu dunuja'vidi, van'it tse'e dupanajkxti je Jesús. Van'it tse'e kyuvajkjidi, jetse'e vya'nuxjidi vintsö je'e ve'e ku ve'e je jayu y'litta jem je Nte'yam y'am kya'm, jetse'e duyakjotkadaakni pan pan jatye'e pajkjüdup.

¹² Ku ve'e tánani je it vye'na, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e ña'-muxjidi:

—Pakejxtini to'k aaj ya jáyuda jetse'e najkx du'ixtada je kyaaky je tyojkx jem pi'k kajpun kajxmda jets jem kam jootm jets je it joma ve'e pyoo'kxtat, kux ka'a xa ve'e yaja tii ni tía joma uu'me'e yájada.

¹³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mittse'e myakkáydap.

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxyam ntimaada, mugooxkji aatse'e yap je tsapkaaky nmaada jets mejtskji je ajkx. ¿Ukpu najkxp aats vine'e njoy je kaaky je tojkx jetse'e nujom kyáydat?

¹⁴ Ax je jayu tse'e juu' ve'e jem ve'nidup, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajk. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpada:

—Pajkva'kxtats ya jayu nuvujxtkupxuk majk jaty jo'n jetse'e xyak'ajxtuktat.

¹⁵ Ve'em tse'e dutoondi. Jetse'e nujom y'ajxtkti.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e jem tsajm tsö pyat'ix jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e duyakva'kxy,

jetse'e dumooydi je y'ixpajkpatajk, jetse'e je numay jayu dutukvinkuka'yidi. ¹⁷ Ax nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. Ku ve'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.

*Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)*

¹⁸ To'k nax tse'e je Jesús naaydum chapkajts. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk dumaadada vye'na. Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?

¹⁹ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets mitse'e je Yak-napejtpa Juan, jempa tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaanduvap jets mitse'e nuto'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je'ek tse'e joojntykpajknuva.

²⁰ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mvaanduva jets pan atse'e?

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

*Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)*

²¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

²² Jetse'e dunuujmidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e ooy ntunsaach-paa'tut. Ka'ats atse'e xkuváktat je israeejlit je myújit

jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, jets je tsaptujkpit yak'ix-pajkpatajk. Xyak'oo'ktapts atse'e je jayu; ax joojntyk-pajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²³ Van'it tse'e dunuujmidi nujom je jáyuda:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, jetse'e jóvum xaaj je jyoot je jya'vin dumakkpámüt jetse'e chaachpaa'tüt ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpami-innit. ²⁴ Kux pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyame'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujajejpnup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁵ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjüt ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókiyüt je jayu je jyoot je jya'vin. ²⁶ Kux pan pan xa atse'e xtuktso'otyoomp jetse'e ats je nkats je n'ayook dutuktso'otyoompa, ntuktso'otyoompaps ats je'e ve'e ku atse'e nmiinnuvat ats je nmajin maat, ats je nTee' je myajin maat, jets je va'ajts ángeles je myajin maat. ²⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jáyuda juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana ve'e du'ixta je Nte'yam je kyutojkin myin.

Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Toodojtuk xaaj jo'nani tse'e je it ñaxy vye'na ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e ñujkx tsapkojtspa, je'e tse'e duvovutsoo'n je Pedro, je Santiago, maat je Juan. Van'it tse'e pyejitti joma ve'e to'k je kopk. ²⁹ Tsapkojtsp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je vyiijn je y'aaj tyikts

jetse'e je vyit ojts tyumpoo'pikúx jetse'e y'ajaj y'atu'kx.
³⁰ Van'it tse'e vya'kke'xti nūmejtsk je yaa'tyajk jetse'e
 dumaatnakyojtsjidi je Jesús. Je Moisés jets je Elíasts je'e
 ve'e ijttu. ³¹ Naa'vítjtjudupts je'e ve'e je tsapjootmit majin;
 je'ets je'e ve'e kyojtstup ku ve'e je Jesús y'oo'kut jem
 Jerusalén. ³² Manajxtu tse'e je Pedro maat je myujaty-
 oot'ajk. Ku tse'e jyotvijti, van'it tse'e du'ixti je Jesús je
 myajin maat jets janūmejtsk je yaa'tyajk juu' ve'e je Jesús
 myaatténidup. ³³ Najkxtinup tse'e vye'nada nūmejtsk je
 jayu, van'it tse'e je Pedro dūnuujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, oy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it.
 Va'ants aats dupumū toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits
 mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

Ax ka'a tse'e je Pedro dūnujjava pan ti ve'e kyajtsp.
³⁴ Kojtspna tse'e vye'na ku ve'e to'k pak je vínuts ņuje'yjidi
 jetse'e yo'tsjidi. Ax tsá'kidu tse'e je ixpajkpatajk ku ve'e
 yo'ts'ukvaajnidi je vínuts. ³⁵ Jep tse'e vínuts akujkp
 myotu to'k je ayook. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp.
 Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

³⁶ Ku ve'e je ayook y'atūvi, van'it tse'e du'ixti jets
 naaydume'e je Jesús vye'nini; ama'at tse'e tyaandi. Ka'a
 tse'e dupanvaajnidi juu' ve'e y'ixtu, van'itnūme'e ku ve'e
 je Jesús jyoojntykpajknuva.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e jem
 jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
 (Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

³⁷ Je ku'óxit tse'e, jeme'e kopk viinm kyadaaktini
 vye'na, van'it tse'e nūmay je jayu je Jesús du'anajkxidi.
³⁸ Jem tse'e nūmay jayu akojkm to'k je yaa'tyajk vye'na
 juu' ve'e ma'kk dumukojs je Jesús, jetse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ixu to'k aaj ats je nmajntk kux je'ejyji ve'e to'k ats nmajntkip. ³⁹ Ax to'k tse'e je ko'oyjáyuvap ats je n'ónuk dumach jetse'e duyakya'axy, jetse'e duxituy-o'oy jetse'e jep ats je n'ónuk y'ávup pyítsum je aa'pk. Ax tsaachpaatp tse'e ats je n'ónuk, ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap myaso'okuva'añju. ⁴⁰ Távani xa atse'e njamunoo'kxtukta ya m'ixpajkpatajk jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap, ax ka'a tse'e y'o'yixjidi.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—jMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanch-ja'vidup jets ka vintúvap je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaatts atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamutéénadat? Yakminu je m'ónuk.

⁴² Ax ku tse'e je mix ónuk duyaknajkxti jeja je Jesús vyinkujk, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yakkítuji jetse'e xyituyoyji. Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap jetse'e duyakjotkadaakni je mix ónuk, jetse'e je tyee' dutukkatajkinuva. ⁴³ Ax nujomda tse'e je jayu atuva atoki je Nte'yam je myajin dutuktaandi.

*Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Atuva atókina tse'e vye'nada je jayu maat juu' ve'e je Jesús tyuump, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

⁴⁴ —Amotunaxta oy juu' atse'e nkotsuvaampy, ka'a tse'e xjaa'tyókidat. Yakpámup xa atse'e jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁴⁵ Ax ka'ats je'e ve'e dvinmótudi je y'ixpajkpatajk juu' ve'e je Jesús kyajtsp kux kyayaknuke'xnatajkipneme'e vye'na jetse'e dvinmótudat; tsá'kidup tse'e jetse'e du'amotutuvi'óyadat pan vintso ve'e dutij.

Je'e juu' ve'e dunumájip
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Van'it tse'e je ixpajkpatajk ñakyojtsvintso^vukvaa-jnjidi pan pane'e dunumajikajxp aje'e^jyjida. ⁴⁷ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e dupuujm jeja pya'ayi to'k je pi'k ónuk, ⁴⁸ jetse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je jayu pan pane'e oy jayu napyaa^jm^jup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju ats maat. Ax je jayu pan pane'e oy jayu napyaa^jm^jup ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju maat je'e pan atse'e xkejxp. Kux pan pan xa ve'e miitsta naajkpi'kikajxjup, je'ets je'e ve'e juu' ve'e dunumájip.

“Pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e”

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Van'it tse'e je Juan ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, n'ix aatse'e to'k je jayu juu' ve'e mits je mxaaj dukojtspaatp jetse'e duyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap; ax ve'emts aats je'e ve'e nnuujma jets ka'a ve'e ve'em jyátukat, je'e kajx ku ve'e uu'm maatta kyavídut.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e ve'em kuxnuujmⁱdi, kux pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e.

Ku je Jesús dutuknuujmi je Santiago maat je Juan

⁵¹ Ku ve'e tyámini vye'na jetse'e je Jesús chajpejtnit, van'it tse'e je makk aaj je makk joot dupuujm jetse'e jem Jerusalén ñujkx. ⁵² Kyejx tse'e je kyukátsivada jetse'e vyintoo'vákajadat. Ax je'e tse'e je'ydu joma ve'e to'k je pi'k kajpun juu' ve'e jem samaariat y'it jootm. Jem tse'e

duja'íxtidi je it joma ve'e je Jesús kuñamyajji. ⁵³ Ax ka'a tse'e je jémit jayu dutsojkti jetse'e jem tyánut kux y'íxtupe'e jets jeme'e Jerusalén ñajkxta. ⁵⁴ Ku ve'e ve'em du'ixti numejtsk je y'ixpajkpa, je Juan maat je Santiago, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—Maja Vintsán, ¿mtsajkpe'e jets aatse'e je Nte'yam n'amótuvut jetse'e je jaajn duyakkustákat jem tsajviinm jets ya'a ve'e kyutókidat?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús vyin'íxjidi jetse'e tyukna'muxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e xnujávada ti vinma'yune'e mjajeptup, kux ka óyap je'e ve'e juu' ve'e mtonumpituvaandup. ⁵⁶ Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e je jayu nyakkutókiyut, je'e ve'e jets atse'e je jayu nyaktso'okut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e ñajkxti joma ve'e jado'k je pi'k kajpun.

*Nutook je jayu juu' ve'e je Jesús dupanjxuvaandu
(Mt. 8.19-22)*

⁵⁷ Jeja tse'e too' aajj vye'nada, van'it tse'e je Jesús to'k je yaa'tyajk ña'muxji:

—Mpanajxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkx.

⁵⁸ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je y'aajntk joma je'e ve'e chuuna, jempa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en, ax ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijtja joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

⁵⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi jado'k je jayu:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Vintsán, masoockk ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknextákat, van'itts ats mitse'e mpanajxnit.

⁶⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'eda pan pan jatye'e dukajayeiptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e duyaknaxtákada je y'oo'kpada; jets mits, najkxuts jetse'e je jayu xvaajnjat vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁶¹ Van'it tse'e jado'k ña'muxjuva:

—Mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e. Masookk ats to'k aaj jets atse'e too'vajkp najkx du'avana jem njan'am ntak'am.

⁶² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan pane'e ijtp ax jo'n je jayu juu' ve'e je kaaj yo'on ka'aj dumajtsp, van'it tse'e y'ixumpit ku ve'e yu'uj, ka'ats je'e ve'e duvinmachju jetse'e y'ítut jem je Nte'yam y'am kya'm.

10

Ku je Jesús du'akejxva'kxy nutoogupxuk majk je y'ixpajk-patajk

¹ Távani tse'e je Maja Vintsán ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e duvinkaajn janutoogupxuk majk je y'ixpajk-patajk jetse'e numejtsk jaty dukejx juu' ve'e vintoo'váka-jadap jeja nujom kajpun kujx joma je'e ve'e ñajkxut.

² Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ooy xa ve'e je jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupna je oy kats je oy ayook. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je trigo taajm juu' ve'e pakmojkip. Ax nu'eejyji tse'e je toompada. Je'e kajx tse'e, amótuda je Kam je Vyintsán jetse'e je toompa dujaa'kkéxut jetse'e je jayu dutuknujávadat je oy kats je oy ayook. ³ Najkxtats miits. Mpakejxtup xa ats miitse'e jetse'e m'íttat ax jo'n je carnero ónukta juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk. ⁴ Ka'a tse'e xpavítstat je m'apajkinda, ka'a tse'e xpavítstat je mmeenda, ni ka'ava tse'e je mka'ajkta. Ka'a tse'e mtánadat jeja too' aajy ku ve'e je jayu xkojtspoo'kxtat. ⁵ Ku ve'e jep

tujkp mtákadat, kojtspoo'kxtats jidu'um: “Je Nte'yam je y'oy joot maát tse'e y'ijttinit pan pan jatye'e tsuunidup yaja tujk.” ⁶ Pan mkuvajkjjudup tse'e je oy joot maát, mo'ojadaps je'e ve'e je Nte'yam je'e je y'oy joot. Ax pan ka'a tse'e mkuvákjada, vaajnjada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot. ⁷ Jyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat jetse'e xkáydat x'oo'ktat juu' ve'e myakmo'odap. Tukkádaakjudupts je'e ve'e je jayu jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujóyut. Ka'a tse'e tajkm tajkm mkáydat. ⁸ Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm joma ve'e myakkuváktat, mkáydap m'oo'ktap tse'e pan ti ve'e myakmooydup, ⁹ yakjotkádá'akta pan pan jatye'e pajkjjudup aajnjudup jem, jetse'e xnaajmadat: “Je Nte'yam xa ve'e myaaxujjudup jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm.” ¹⁰ Ax pan mtajkidup tse'e jem kajpun jootm jetse'e mkayakkuvakta, najkxtats jeja tyoo' aajy jetse'e je jayu xnaajmadat: ¹¹ “Nvinxijtp aatse'e ya ntek jets aatse'e mpujkja ya ñaxvay juu' ve'e yaja miits mkajpun kujxta aats tumpava'aky, ve'em tse'e je nuja'vin xjayéptat jets ka'a ve'e mnapyámjada jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax nujávada tse'e jets távani ve'e je Nte'yam myaaxujjada jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm.” ¹² Ve'emts atse'e nva'añ jets ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yak-tokimpayó'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun yakmooy-dinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodómait jáyuda.

*Je'eda pan pan jatye'e dukakatsupajktup je Nte'yam
(Mt. 11.20-24)*

¹³ 'jAyoov xa ve'e miits je mjootta, coraziinit jáyuda!
jAyoov xa ve'e miits je mjoottava, betsáidait jáyuda!
Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit

kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxjam paat miits maatta, kuvyinmayumpijttinits je'e ve'e, kudumasooktinits je'e ve'e je kyo'oy joojntykinda, kuduyaknuke'xnatajkidits je'e ve'e jets n'utsaachvinmaaydupe'e je tyokinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxojxjidi jetse'e kuñapya'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda. ¹⁴ Ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. ¹⁵ Jets miitsta, capernaumit jáyuda, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpakejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp.

¹⁶ Pan pan xa miitse'e mkats'amotunajxjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkats'amotunajxti. Pan pants miitse'e mkakuvajkjjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkakuvajkti. Ax pan pan jatytts atse'e xkaku-vajktup, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kudukakuvajkti je'e pan atse'e xkejxp.

Ku vyimpijttini je nutoogupxuk majk ixpajkpada

¹⁷ Ku ve'e vyimpijttini je nutoogupxuk majk ixpajkpada, van'it tse'e dunuujmidi je Jesús:

—Maja Vintsán, ku xa aatse'e mits je mxaaj nkojtspaa'ty, je ko'oyjáyuvap paatts aatse'e xkatsupajktup.

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—N'ix xa atse'e je Satanás kyusvívup, jeme'e tsapjootm chaa'n ax jo'n to'k je vítsuk ñaxkada'aky. ¹⁹ Atsts miitse'e nmoooydu je kutojkun jetse'e xtuktee'ndat je tsaa'n jets je kaa'pyk, je'e paat jetse'e xyakkutojkjadat je Satanás viinm, je'e juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajkp. Ka'ats

miitse'e ti mjátjadat mnáxjadat. ²⁰ Oyam tse'e vye'ema, ka je'e kajxjyap tse'e mxoõnduktat kuxe'e je ko'oyjáyuvap mkatsapákjada, je'e miitse'e nuyojk mtukxoõnduktap kux javyétani ve'e je mxaajta jem tsapjootm.

*Ku je Jesús xyoojntk
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Ku tse'e van'it, jetse'e je Jesús xyoojntk je Espíritu Santo kajx, jetse'e vyaajñ:

—Tata, mits xa ve'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviiñit it. Nkukojsjip ats mitse'e kux je jayu juu' ve'e je pi'k ónuk jo'n ijtup, je'ets mitse'e mtuknuja'vidu juu' ve'e myo'tsju je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup. Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

²² Nujom xa atse'e je nTee' xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa; ats je nTee'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'ixaiva ats je nTee'; atsji ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuk, jets je'eda pan pan jaty atse'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'ixut.

²³ Van'it tse'e duvin'ixti je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi aje'ejyida:

—Xoõn xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je vyiiñ du-tuk'ixtup juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ²⁴ kux ve'em xa ats miitse'e nvaajnada jets numaye'e je Nte'yam je y'ayook kojsnaxpatajka jets numaye'e je yakkutojkpa duja'ix-uvaandi juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ax ka'ats je'e ve'e du'ixti, jyah'amotunaxuvaanduts je'e ve'e juu' miitse'e uxyam m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'amotunajxti.

Je oy samaariait jayu tukmu'a'ixmojkin

²⁵ Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa tyeni jetse'e je Jesús dutukkats'ixti. Jidu'um tse'e du'amotutuvi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁶ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Vintsose'e javyet jep je Moisés pyava'nun kujxp? ¿Vintso ve'e xkats?

²⁷ Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa y'atsaajv:

—“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je mmaju maat, jets nujom je mvinma'yun maat. Tsojktuvats je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.”

²⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e tum'atsav. Tonu ve'em jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

²⁹ Kanatyokimpamuvaajnup tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa, je'e kajx tse'e vyaajñ:

—¿Pants je'e ve'e ats je nmujantam je nmutaktam?

³⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—To'k nax xa ve'e to'k je jayu jem Jericó ñujkx, jeme'e Jerusalén chaa'n. Jeja tse'e too' aajy kyada'aky vye'na, van'it tse'e je mee'tspa myajtsjidi jetse'e pyajkuxjidi nujom je pyaamduk juu' ve'e myaat vye'na, je vyit paat tse'e pyajkjidu, jetse'e duvojpti, dutsii'kti, jetse'e duma-sookti oo'kun ámani. ³¹ Ve'em tse'e jyajty jetse'e jem ñajxpa to'k je tee'. Ku tse'e du'ix, jetse'e dujakeek. ³² Nay ve'empa tse'e ñajxpa je tsov to'k je Leví je chaan je kyooj juu' ve'e duputajkip je tee'tajk. Ku tse'e du'ixpa, nay ve'empa tse'e dujakeekpa. ³³ Ax jem tse'e ñajxpa to'k je samaariait jayu. Ku tse'e du'ix, tyukmo't tse'e. ³⁴ Van'it tse'e dumutami je jayu jetse'e je xya'ajka dutuktso'yi je pa'ajk tsaaydum naaj jets je olivos aceite. Van'it tse'e je vit dutuknupijt je xya'ajka. Van'it tse'e duyakpejt jem byuurro ni'kxm jetse'e duyaknujcx joma ve'e to'k je tajk

joma ve'e je jayu myatáñ. Jem tse'e to'k tsooj du'ix. ³⁵ Ku tse'e je samaariait jayu choo'nni je kujápit, van'it tse'e duyakpítsum mejtsk je denario meen jetse'e dumoojy je kutajk, jetse'e dunuujmi: “Nvaate'e to'k aaj ya jayu xjaa'kpa'am'ixut. Pan mjaa'kyaktuump tse'e je meen, nmukuvejtnuats ats mitse'e ku atse'e nvimpijtnuvat.”

³⁶ Van'it tse'e je Jesús je tsaptujkpit yak'ixpajkpa du'amotutuvi:

—¿Pan tse'e mnasja'vip nutoojk ya jayu juu' ve'e oy dumutoon je jayu juu' ve'e yakmee'ts?, ve'em ax jo'n je myujantam je myutaktam oy kudumutuujn jo'n.

³⁷ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Aaj, je'e xa ve'e juu' ve'e tukmo'tju.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, jetse'e nay ve'em je jayu xtoompat.

Ku je Jesús vye'na jep je Marta jets je María tyak'ap

³⁸ Ku ve'e je Jesús je tyoo' dupajknuva, van'it tse'e tyajki jem pi'k kajpun jootm. Jem tse'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e Marta duxaaj, je'e tse'e takmoojyju. ³⁹ Jempa tse'e to'k je y'uts juu' ve'e María duxaaj, je'e tse'e jeja je Jesús vyinkujk ajxtk jetse'e du'amotunaxy juu' ve'e je Jesús kyajtsp. ⁴⁰ Je Marta tse'e duyakkayuvaamp oy je Jesús, je'e tse'e ka'itumoojyju, je'e kajx tse'e je Jesús divinkutami jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, ¿ka'a mitse'e xvinmay vintso atse'e ya n'uts xmasa'ak naaydum maat ya toonk? Naajma to'k aaj jets atse'e min xputaka.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Marta, Marta, may viijn je'e ve'e juu' ve'e mvinmaayp jetse'e mvinma'yunma'aju, ⁴² ax to'k viijn tse'e juu' ve'e mka'ijtuxjup; ya María xa ve'e tuduvinkán juu' ve'e nuyojk oy. Ax ni pana tse'e kyapajkuxjut.

11

Ku je jayu chapkats

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ku ve'e je Jesús to'k nax chapkojtskujx, van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Maja Vintsán, tuk'ixus aats to'k aaj vintso aatse'e ntsapkótsut, ve'em ax jo'n je Yaknapejtpa Juan dutuk'ix je y'ixpajkpatajk.

² Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ku miitse'e mtsapkótstat, jidu'um tse'e xkótstat:
Aats je nTee',
tsapjootm xa mits jeme'e,
va'ajts aaj va'ajts joots mitse'e, jetse'e myakvinjávát
myakvintsa'agat.

Yakmiinni to'k aaj je mkutojkun.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm tyunju juu' mitse'e mtsajkp,
ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja naxviijn.

³ Mooyk aats uxyam je kaaky je naaj juu' aatse'e jóvum
xaaj ntukjoojntykip.

⁴ Mee'kxjik aats je ntokin,
ve'em ax jo'n aatse'e ntokinmee'kxpa pan pan jaty aatse'e
xmutokintoomp.

Kadi aats to'k aaj xmasa'ak jets aatse'e nka'at jem je
ko'oyjáyuvap y'am kya'm;
mitsts aatse'e x'íxup xjayéup, x'axajtókup,
ve'emts aatse'e xkah'amaadaagat je kyoy je'e.

⁵ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Pants miits n'ite'e nuto'k, jetse'e ñajxut tso'm
jo'n jeja je'e tyak'aajy juu' ve'e myaatnayja'vijup jetse'e
dunaajmat: “Tuk'anoo'kxus ats to'k aaj toojk je mtsap-
kaaky?, ⁶ kux to'k xa ve'e juu' atse'e nmaatnayja'vijuvap,
je'e tse'e tumyatáñ jeja ats ntak'aajy, ax ka'a tse'e tii ti
atse'e nmo'op.” ⁷ Van'it tse'e jepji y'atsaajv tyujkp: “Kadi

ats xyakpojtuk kux távani xa atse'e ya ntajk nyak'atojkní jets tats atse'e ya n'ónuk nmaatma'vidini; ax ka'ats atse'e x'uk'ó'yixjini jets ats mitse'e juu' nmo'ot." ⁸ Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets pojtukup je'e ve'e jetse'e dumo'ot pan ti je'e ve'e chajkp, ka je'e kajxape'e ku ve'e dumaatnayjávaja, je'e kajxe'e jetse'e kadi jyaa'k'at-su'uxju. ⁹ Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada, jetse'e xpaattat; kojtspo'o'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat. ¹⁰ Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmo'oyp tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspo'o'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

¹¹ 'Miitsta, ónuk tee'da ónuk taakta, ku ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaj tse'e mmo'odap? Ku ve'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaa'n tse'e mmo'odap? ¹² Ku ve'e m'amótujadat je tsetu'ut, ¿je kaa'pyk tse'e mmo'odap? ¹³ Mjako'oyjáyuvada xa miitse'eda, mnü-ja'vidup tse'e jetse'e je m'ónukta xmo'odat je y'oy je'e; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je Espíritu Santo pan pan jatye'e amótujudup.

Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kutojkun mo'oyju

(Mt. 12.22-28; Mr. 3.19-26, 30)

¹⁴ Yakpítsumnu tse'e je Jesús jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm to'k je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je yaa'tyajk oom duyaktaannu. Ku tse'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e kyojtspajkni je yaa'tyajk. Atuva atoki tse'e tyaandi je numay jayu juu' ve'e du'ixtu. ¹⁵ Ax jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'e xa ya'a

ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

¹⁶ Jempa tse'e pan pan jatye'e amótujudu to'k je tsajmit nuja'vin, ve'em tse'e dutukkats'íxtada. ¹⁷ Nuja'vipts je'e ve'e je Jesús jets ti ve'e vyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'ox-pajkjudup, vintókiyuups je'e ve'eda. Pan nacho'ox-pajkjudup tse'e je jayu juu' ve'e to'k jaajn to'k tajk, vintókiavaps je'e ve'e. ¹⁸ Nay ve'empa tse'e, pan nacho'oxpajkjuduups je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Satanás y'am kya'm, ka'a tse'e je kyutojkun jyejpat. Je'e kajx xa atse'e ve'em nva'añ kuxe'e miits mva'anda jets je Beelzebú atse'e je kutojkun xmooyp jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda. ¹⁹ Pan je'ets atse'e kuxma'a je kutojkun jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pan tse'e dumooyp je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjáyuda duyaknuka'xnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ²⁰ Ax je Nte'yamts atse'e xmooyp je kutojkun jets atse'e nyakpítsumut je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je'e tse'e va'ajts duyaknuka'xnatajkip je ja miits mvinkujka jets ats kajxe'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm.

*Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás
(Mt. 12.29-32; Mr. 3.27-29; Lc. 12.10)*

²¹ 'Ku xa ve'e to'k je tsots yaa'tyajk jep dumaada juu' ve'e natyukkuvaajnup, jetse'e je tyajk du'ix'it, ka'ats je'e ve'e je pyaamduk tyijatyju tyinaxyju juu' ve'e jep tyujkp. ²² Ax pan mejtsp tse'e jado'k juu' ve'e nuyojk tsots ni ka'a ve'e je'e, jetse'e du'amaadaaga, van'it tse'e dupujkja

nujom juu' ve'e myákkip jetse'e ñatyukkuva'anjut, jetse'e je pyaamduk duyakva'kxy juu' ve'e pyajkji.

²³ Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp, xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e xkamaattoomp, xmutokin-toompts ats je'e ve'e.

Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vimpijtnuvap

(Mt. 12.43-45)

²⁴ Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap je jayu dutukva'ach, ve'em tse'e vyimpavidut jem ta'ajts it jootm, y'ixtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju: “Va'an ats du'avimpijtinuva joma atse'e n'ukpítsum.” ²⁵ Ku tse'e vyimpijtinuva, ve'em tse'e je jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e pe'etapúk jets avaatsuva. ²⁶ Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaktsaa'n januvuxtojtuk je myuko'oyjáyuvap juu' jatye'e nuyojk ka óyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka óyapts je'e ve'e je jayu tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijt.

Je'eda pan pan jatye'e xoon

²⁷ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e to'k je ta'axtajk kyojtspítsum jeja numay jayu akujk. Jidu'um tse'e je Jesús dunuujmi:

—Xoon xa je'e ve'e je ta'axtajk juu' ve'e myakke'xju jetse'e myaktsi'tsji.

²⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Xoon xa je'e ve'eda nuyojk pan pan jatye'e je Nte'yam je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dukutyonda.

Ku je ko'oy jayu du'amótudi je maja nuja'vin

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Jaa'knay'amojkijidu tse'e je numay jayu joma ve'e je Jesús. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Kō'oy jáyuts je'e ve'e je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, y'amótudup tse'e jetse'e du'íxtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat; je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás. ³⁰ Kux ve'em ax jo'n je Jonás je nuja'vin duyaktaajñ maat je jayu juu' ve'e jem níniveit kyajpun kajxm tsuunidu, ve'emts atse'e je nuja'vin nyaktaajnjiduvat maat je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljt̃p. ³¹ Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákaps je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajak juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nujoj̃k dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón. ³² Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákaps je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vyinmajtsjudup je'e ve'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je kyo'oy joojntykinda je níniveit jayu ku ve'e je Jonás tyukka'amaajyidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nujoj̃k dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás.

*Ve'em xa ve'e je jayu je vyijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin
(Mt. 5.15; 6.22-23)*

³³ 'Ni pana xa ve'e dukana'ak to'k je ta'kxpa jetse'e dupum joma ve'e yu'uts y'ítut ukpu ti dutuknaxjóput, kajxm je'e ve'e dupum jetse'e kyuta'kxjadat pan pan jatye'e tajkidup jep tujkp.

³⁴ 'Ve'em xa ve'e miits je mvijnda ax jo'n je mjootta je mja'vinda. Pan oy xa ve'e je mvijnda, m'íxtup tse'e oy. Ax

pan ma'at tse'e je mvijjnda, koo'ts tse'e juu' jaty tyañ. Nay ve'empa tse'e maat je mjootta je mja'vinda. Pan va'ajts tse'e je mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e jetse'e vintok m'itta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup. ³⁵ Mna'ixjadapts miitse'e jetse'e kyavimpitut kyo'oy je'e je y'oy je'e juu' ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda. ³⁶ Ax pan ijtp tse'e tum je y'oy je'e jem mja'vin kajxmda, tum je y'oy je'e tse'e mtoondup mkojtstup, ve'em tse'e m'ittat ax jo'n je ta'kxpa juu' ve'e je jayu dukuta'kxp.

Ku je Jesús dutuknuujmi je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e to'k je fariseo vyoojvji kaayva jem tyak'am. Van'it tse'e je Jesús tyajki jetse'e ñajxy kaayva. ³⁸ Atuva atoki tse'e je fariseo tyaañ ku ve'e du'ix jets ka'a ve'e je Jesús too'vajkp kyapuj joma vaat je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu je pava'nun duyaktaandi. ³⁹ Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji:

—Mii'tsta, fariseotajkta, ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxmji je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojksin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip. ⁴⁰ ¡Ka'a miitse'e oy juu' xpayo'oyda! ¿Ka'a miitse'e xnujávada jets je'e pane'e dupaam juu' ve'e ijtp jeñi'kxm, nay je'ejyam tse'e dupaam juu' ve'e jep akujkp? ⁴¹ Toojnjada je jayu je y'oy je'e, ve'em tse'e m'ittat ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojksin juu' ve'e to'k ka'ajyji va'ajts ijtp, ka'a jeñi'kxmji.

⁴² ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'ojkin paat, ax jo'n je menta, je xoo'kpa ojts, jets juu' jatye'e

viiŋk aajy ojts; ax ka'a tse'e xmaja pamda vintsö ve'e je Nte'yam yaktsak jets vintsö ve'e yaktún juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax nuyojk vinkopkts je'e ve'e jetse'e je Nte'yam xtsótkat jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui.

⁴³ 'jAyoov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mtsojktup xa ve'e jetse'e xtuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyt jep tsaptujkp, mtsojktuvap tse'e jetse'e jeja too' aajy myakkojtspoo'kxtat je vintsá'kin maat.

⁴⁴ 'jAyoov xa ve'e miits je mjootta, mejts'aahta mejt-sjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je it joma ve'e je oo'kpa ñaxtaka. Jeja tse'e je jayu ñaxy; ka'a tse'e dunujávada jets jepe'e je oo'kpa, kux ka'a ve'e kye'ex.

⁴⁵ Van'it tse'e y'atsoojvji to'k je tsaptujkpit yak'ix-pajkpa:

—Yak'ixpajkpa, ku xa ve'e ve'em mva'añ, xvinkojt-spejtpapts aats mitse'e.

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—jAyoov xa ve'e miits je mjoottava, tsaptujkpit yak'ix-pajkpada! Mpaajmjidup xa ve'e je jayu je pava'nun juu' ve'e va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa tse'e xkaputákada jetse'e dukutyóndat je Nte'yam je pyava'nun.

⁴⁷ 'jAyoov xa ve'e miits je mjootta! Mnapyaaajmjudup xa ve'e ax jo'n kuxvintsá'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, mnupojtspejttup tse'e je'e je ñaxtajkin itta, je'eda juu' ve'e miits je mjupit jáyuda yak'oo'ktu.

⁴⁸ Ax ve'emts miitse'e xyaknuké'xnatákada jets mnuja'vidupe'e juu' ve'e je mjupit jayu tyoondu, m'oyja'vidupts miits je'e ve'e ku je'e ve'e duyak'oo'kti. je'eda xa ve'e duyak'oo'ktu, miitsta tse'e mnupojtspejtjidup je ñaxtajkin itta!

⁴⁹ 'Je Nte'yam je vyijin kajx tse'e vyaajñ: “Ntuknukéx-tapts ats je'e ve'e ats je n'ayook kojtsnajxpatajkta jets ats

je nkukátsivada, yakjomtóndap yaktitóndapts je'e ve'e, jem tse'e juu' ve'e yak'oo'ktuvap.”⁵⁰ Ax ve'em tse'e je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, y'amótudapts je'e ve'e je Nte'yam jetse'e dunu'atsóvadat je'e je y'oo'kun kajxta je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka ku ve'e ya it choo'ntk jets vintso ve'e myin vyimpet,⁵¹ van'it ku ve'e je Abel y'aa'k jets je Zacarías paat, je Zacarías juu' ve'e yak'oo'ktu jep maja tsaptaaktaagujkp jeja maja tsaptajk jets yoixpejtun itakujk. Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada jets je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, myooyd-inupts je'e ve'e je cuenta jem je Nte'yam vyinkojkm je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka je y'oo'kun kajxta.

⁵² ¡Ayooov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e dukonyo'tstup je avaatsun juu' ve'e duyak'avaatsp joma ve'e je jayu dvinmótuda je Kunuu'kx Jatyán. Ka'a tse'e jem mtákada, ka'a tse'e xyakajttuva jetse'e tyákadat je jayu juu' ve'e jatakavaandup.

⁵³ Ku ve'e je Jesús ve'em ña'muxjidi, ooy tse'e tyunmujotma'tjidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka maat je fariseotajka. Van'it tse'e dutso'oxpajkti jetse'e du'amotutuvu'ukvaandi pan ti jaty,⁵⁴ ve'em tse'e du'uktukkats'ixtidi jetse'e kuy'o'yixjidi vintso ve'e kudunuxa'aidi.

12

Ku je jayu y'it mejts'aaj mejtsjoot

¹ Ku ve'e numay ooy je jayu tyunje'myojktini, kamachoovna, tyunnañutee'njidini tyunnatyuktee'njidini, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ve'em xa ve'e je fariseo je y'ixpajkunda ax jo'n je levadura. Mnay'ixjadapts miitse'e je'e kajxta, kux tuktajkikajxjup xa je'e ve'e je jayu je'e je y'ixpajkun jetse'e je jayu duyakvimpijtpa mejts'aaj mejtsjoot.² Kux

ka'a xa ve'e tii ni tía juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jětse'e kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii ni tía juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jětse'e kyayaknujávát. ³ Je'e kajx tse'e, nujome'e juu' miitse'e tuxkotsta ka je numay jayu maatap, myótuvupts je'e ve'e je numay jayu; jets nujome'e juu' ve'e ayu'uts tuxkotsta jets aku'u je mtajkta, natyukmu-maaydukjadapts je'e ve'e je jayu ixna ke'xna.

Je'e juu' ve'e yaktsa'agap

(Mt. 10.28-31)

⁴ 'Miits, juu' atse'e nmaatnayja'vijidup, ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jětse'e je jayu je jyoot je jya'vin duyakvintókiyut. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintso ve'e mjaa'kjatónjadat. ⁵ Ńojk'óye'e xtsa'agadat juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam jětse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujajejpp jětse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjinit jětse'e je jayu je jyoot je jya'vin je ñi'kx je kyopk dupaamnit jem janjootm. Ve'em tse'e, tsa'agada je'e.

⁶ 'Yakto'kp xa ve'e numugooxk je pi'k jeyyva tánuk mejtsk je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni to'ka tse'e je Nte'yam dukajaa'tyóki je pi'k jeyyva tánuk. ⁷ Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda. Kádits miits mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'eda jets ni ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

Je'eda pan pan jatye'e napyajmjjudup je Jesucristo maat

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e napyajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyaajmjuvat jem je Nte'yam je yaangeles vyinkojkm; ⁹ ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets

ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je Nte'yam je yaangeles vyinkojkmda jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

¹⁰ 'Opyana pan pan atse'e xvinkojtspejtp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, o'yipts je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax pan pan tse'e je Espíritu Santo dūvinkojtspejtp, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'óyat jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxyama, jets ni van'ita ku ve'e je nam it choo'ndukut.

¹¹ 'Ku xa miitse'e myakvóvdat jep tsaptujkp ukpu jep kumoon tujkp, ka'ats miitse'e xvinmáydats pan vintso ve'e m'atsóvdat uk pan ti ve'e mkótstap, ¹² kux je Espíritu Santo ve'e mmo'ojadap ti ve'e mkótstap van'it.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu je jya'vin dupum joma ve'e je meen

¹³ To'k tse'e juu' ve'e jep numay jayu akujkp ve'nip, je'e tse'e dunuujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, naajma to'k aaj ats je n'ajch jets atse'e xmo'ot juu' atse'e xtukkadaakp, je'e juu' ve'e aats je ntee' y'ix jyayejp.

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e xtij tokin payo'yva uk paamduk yakva'kxpa?

¹⁵ Vaampa tse'e jidu'um:

—Nay'íxjada jetse'e juu' xkanas'ayóvadat, kux ka je'e kajxap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' ooy dutun'ix dutunjayep.

¹⁶ Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin dūvaajnjidi:

—Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijit. Ooy tse'e tyun'oi'yi pan ti ve'e ñuyo'oi ñuto'ni. ¹⁷ Van'it tse'e vyinmaajy: “¿Tis ats vine'e ntónup? Ka'a xa ve'e tii joma atse'e njayéput juu' atse'e tumpakmuk.” ¹⁸ Van'it tse'e vyaajñ: “Ta xa atse'e mpayo'oy jets jidu'um atse'e ntónut.

Va'an ats duyakkekxuxu ya tajk juu' ve'e muutskit jets atse'e mpámút juu' ve'e mújit, ax jepts atse'e njayéput nujom juu' atse'e tumpakmuk. ¹⁹ Van'itts atse'e nnaña'-muxjut: Yámani xa atse'e n'ix njayep ooy je paamduk juu' atse'e may xaaj may joojnt ntukjoojntykap. Va'ants ats dupoo'kxni, dukaa'ni, du'ookni, jets ats duxoojntkni.” ²⁰ Ax jidu'um tse'e je Nte'yam ña'muxji: “Mits, ka'a ve'e juu' oy xpayo'oy. Uxyam ya tsoojji xa ve'e m'oo'knit. ¿Ax pan tse'e duje'einup juu' ve'e m'ixp mjayejpp?” ²¹ Ax ve'em tse'e jyaty je jayu juu' ve'e je y'avintsó o'yinji dunu-pajkpejtp juu' jaty yaja naxviijn jetse'e ti o'yin dukajayep jeja je Nte'yam vyinkujk.

*Y'ixp jyayejpp tse'e je Nte'yam pan pan jatye'e je y'ónuk
(Mt. 6.25-34)*

²² Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvin-máydat je mkaakya je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. ²³ Ñumájip tse'e nuyojk ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kyaaky je ñaaj; ñumájip tse'e nuyojk je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vyit je xyox. ²⁴ Ixta vintsó ve'e je jaak'k kyani'ipta, ka'a tse'e je tyajm dupakmokta, ka'a tse'e juu' dumaa'dada joma ve'e duyak'ittat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidupts je'e ve'e je Nte'yam. Kadi xvinmayda, nuyojk xa miitse'e ooy xtunjaa'knumájada jets ni ka'a ve'e je jeyyva tánukta. ²⁵ Jyatunvinmay je'e ve'e, ¿pants miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjut jado'k noox? ²⁶ Ax pan ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e ve'em xtóndat juu' ve'e ve'e'nji, ¿tyajx tse'e xvinmayda oyyuu'a?

²⁷ Ixta vintsó ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyii'tta kyojta; ax ve'emts atse'e nva'añ

jets óyame'e je yakkutojkpa Salomón va'ajts tsoj tyun-naxyaxju y'ijj, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je puj. ²⁸ Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojapuk je aajj je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ¿vintsots n'ite'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóx-jadap? ¡Vee'nji xa ve'e je Nte'yam xjaanchjávada! ²⁹ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e xvinnáydat pan joma ve'e xpáktat ti ve'e mkáydap m'oo'ktap, ka'a tse'e jem vinma'yun jootm mnaajk'ítjadat, ³⁰ kux je'ejyji ve'e vyinmaaydup pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada. Ax ñuja'vip tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ti ve'e chajkp jetse'e ntukjoojntykimdat. ³¹ Ñojk'óye'e xyakvinkópka-dat jetse'e m'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxjadap.

*Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm
(Mt. 6.19-21)*

³² 'Ka'ats miitse'e mtsa'agadat, miits juu' atse'e xpamiindup je carnero jo'nda, óyam xa miitse'e nu'eejyida, y'oyja'vipts je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets jeme'e kyutojkun jootm m'ijttinit. ³³ Too'kkajxtini pan ti ve'e m'íxtup mjayejptup, mooydinits juu' je jayu pan pane'e katih'ijtuxjudup, ax ve'em tse'e xjayéptat jem tsapjootm je o'yin juu' ve'e ni je vin'ita katókup kakáxup, joma ve'e je mee'tspa kyatákada jets joma ve'e je tótuk dukatukkaya. ³⁴ Kux pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e m'íxtup mjayejptup, nay jeejyam tse'e y'ijtpa je mjootta je mja'vinda.

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e apaamduka nnaajk'ijtmjadat

³⁵ 'Apaamduka ve'e mnaajk'ijttidinit, nakyujoojn-tykajada, ³⁶ itta ve'em ax jo'n je toompatajk juu' ve'e du'a'íxtup je vyintsanda juu' ve'e tuñujkx jem je

navyajkjuva tyak'am, na'ak tse'e dujayepta je ta'kxpa jets apaamduka tse'e y'itta ku ve'e vyimpijnit je vyintsán jetse'e duyak'avaatsjadat je tyak'aka'a ku ve'e kyojtspoo'kxjadat. ³⁷ Xoon xa je'e ve'e je toompada pan pan jatye'e yakpaattup joojntyk ku ve'e jye'ynit je vyintsanda. Tyúvam xa atse'e nva'añ, je'e xa ve'e viinm dupattónap je tyoompa jetse'e duyaknátat kaayva. ³⁸ Xoonts je'e ve'e je toompada ku ve'e yakpaa'ttat joojntykta, jyatso'm jo'na ve'e jye'ynit je vyintsanda ukpu jajviip. ³⁹ Ax nujavadats ya'a ve'e: Pan kudunujava xa ve'e je kutajk pan vin'ite'e je mee'tspa tyakava'añ, joojntyk tse'e ñaajk'ítjut jetse'e dukayakjátut jetse'e je tyajk duyak'ava'atsut jetse'e je pyaamduk yakmee'tsjat. ⁴⁰ Nay ve'empats miitse'eda, apaamduka tse'e mnaajk'ijtidinit, kux kavinmaaype'e mve'nadat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp.

*Je oy ix'ijtpa jets je ko'oy ix'ijtpa
(Mt. 24.45-51)*

⁴¹ Van'it tse'e je Pedro y'amotutúviji:

—Maja Vintsán, ¿aats kajxji ve'e tuxkats ya tukmu'a'ix-mojkin, ukpu anañujoma je jayu kajxe'e?

⁴² Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsaajv:

—Je jáyuda juu' ve'e kuvijta jetse'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e je toonk oy du'ix'ijtp jetse'e je vyintsán tyukkatákaja jetse'e du'ix'ítut pan pan jatye'e jeja tyak'aaajy jetse'e duyakkáydat je vyintsán je tyoompa pan vin'ite'e tyukka-da'akjada. Van'it tse'e je vyintsán chaa'n. ⁴³ Ax ku tse'e je vyintsán jye'yni, van'it tse'e du'ix jets oye'e dukutyún je ayook juu' ve'e yaktaan. Xoonts je'e ve'e je ix'ijtpa ku ve'e ve'em dutún. ⁴⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je vyintsane'e tukkatajkikáxjup jetse'e du'ix'ítut nujom

juu' jatye'e y'ixp jyajejpp. ⁴⁵ Ka'a xa je'e ve'e vye'ema ax jo'n to'k je ix'ijtpa juu' ve'e dūnasja'vip jets tánape'e je vyintsán, jětse'e dujomtún dutitún je vyintsán je tyoompada, jětse'e je mookjuva dūmaat'káy dūmaat'uu'k. ⁴⁶ Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jětse'e ve'em yakkupaadat. Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jětse'e dupámūt joma ve'e je jayu juu' ve'e kakatsupajktup.

⁴⁷ 'Je toompa juu' ve'e dujanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán jyatsajkp, jětse'e kyanay'apaamdūkaja, jětse'e kyakatsapuk, ooy tse'e tyunyakvóput. ⁴⁸ Ax je toompa juu' ve'e dukanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán chajkp, jětse'e dutún juu' ve'e je tsaachpaatun dujavinmajtsjup, ve'e'nji tse'e yakvóput. Pan pan xa ve'e juu' ooy tunyakmooy, ooy tse'e juu' tyunyak'amótunuvat; jets pan pan tse'e ooy juu' tunyaktukkatajkip, nuyojk tse'e juu' yak'a'ixjinuvat.

Je Jesús kajx tse'e je jayu yaktso'oxpúk

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ 'Je'e atse'e nnumiin yaja naxviijn jets atse'e je jaajn njapno'okat. jlejani je'e ve'e kutyooyini! ⁵⁰ Nyaknaxupts atse'e je tsaachpaatun, ooyts atse'e ntunnavyinma'yunma'aju kuxe'e je xaaj kyatúnjuna. ⁵¹ ¿Ve'emts miitse'e mvinmayda jets je'e atse'e nnumiin jětse'e kya'ítut je muvaampa je tso'oxpajkpa yaja naxviijn? Ax ka'a tse'e. Je'e atse'e nnumiin jětse'e je jayu yaktso'oxpácut. ⁵² Kux uxame'e du'ukva'anut jets joma ve'e numugooxk je jayu chaanada to'k jaajn to'k tajk, pyajkva'kxjadap tse'e je tee' je taak maat je y'ónukta; nutoojk tse'e dutso'oxpátkat juu' ve'e numejtsk, numejtsk tse'e dutso'oxpátkat juu' ve'e nutoojk. ⁵³ Je ónuk tee', cho'oxpákupts je'e ve'e je myajntk; nay je majntk, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyee'. Je ónuk taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax; nay je

naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyaak. Je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax; nay je xákix naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix taak.

Ku je jayu dukavinmótudi juu' ve'e je Nte'yam tyoon joma ve'e je'eda

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ñuujmiva tse'e je Jesús je numay jayu:

—Ku xa miitse'e x'ixta je vínuts pyojtuk jem joma ve'e je xaaj tyaka, jatyji tse'e mva'anda jets to'ujuvaampe'e ya it, ax ve'em tse'e jyaty. ⁵⁵ Ku ve'e xjávada jets mejtspe'e je ta'ajts poj jem joma ve'e je vinva'ajts it, ve'em tse'e mva'anda jets ooye'e ya it tyun'ampakuva'añ, ax ampajkp tse'e ya it. ⁵⁶ ¡Mejts'aahta mejtsjootta! ¿Tyajx tse'e xkanujávada juu' ve'e je Nte'yam yam tyuump?

Ku je jayu ñamyujotma'atjada

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ ¿Tyajx tse'e viinm xkapayo'oyda juu' ve'e pyaatyp y'akeegui? ⁵⁸ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e mnuxa'aijidup jetse'e xmaatnajkxta jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ixta pan vintso ve'e xmaatnamyujot'óyajadat jeja too'aajy, ve'em tse'e mkavóvjadat jeja je tokin payo'yva vyinkujk. Kux pan mvoqjvjudupe'e, van'it tse'e je tokin payo'yva mtukkatákajadat je poxuntakpaampa. Ax je poxuntakpaampa tse'e mpoxuntakpámjadap. ⁵⁹ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpítsumdat jep poxuntujkp vi'name'e xkakuvetta nujom juu' ve'e myójidup.

13

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e je jayu dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda

¹ Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je jayu jye'lydi jetse'e je Jesús dutukmumaajntykti vintso ve'e je Pilato

je galiléait jayu duyakjay'oo'kji jetse'e je ñuu'punda yo'myúk maat je tánuk nuu'pun juu' ve'e yojxtup vye'na.
² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Ve'em miitse'e mvinmayda jets je'e kajxe'e ve'em jyajtti je galiléait jáyuda kux nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk je myugaliléait jayu?
³ Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e. Ax pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps miitse'eda. ⁴ Ukpü je numaktoodojt juu' ve'e oo'ktu ku ve'e jem je'e ñi'kxmda ñaxkadaaky je kajxm pats juu' ve'e Siloé duxaaj, ¿ve'em tse'e mvinmaayduva jets nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk juu' ve'e tsuunidu jem Jerusalén? ⁵ Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e. Ax pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps miitse'eda.

Je higo kup juu' ve'e kata'mip tukmu'a'ixmojkin

⁶ Van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk je hyiigo kup jem kyex jootm. Jetse'e ojt du'ix pan jémani ve'e je tyaaajm. Ax ka'a tse'e dutipaaty. ⁷ Van'it tse'e dunuujmi je tyoompa juu' ve'e du'ix'ijtp je ñaax: “Uxyam tse'e dumutoojkjoojnta jets atse'e vinjoojnt tunmets jets atse'e nja'ixta je higo taajm yam higo kup kajxm; ni vin'ítats atse'e nkapaa'ty. Pojxuknits mits ya'a. ¿Tyajx ya'a ve'e koojyji ya it duyakvintuk?” ⁸ Van'it tse'e je toompa y'atsoojvji: “Vintsán, maso'okus jado'k joojnt. Va'an ats dukayu'uju jets atse'e ntsóyat ya naax, ⁹ nunjajtp ku ve'e kuñunta'mipúk. Ax pan ka'ajyam tse'e tyá'ma jukta'm, van'it tse'e yakpojxuknit.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je ta'axtajk ku ve'e poo'kx-tkun xaaj vye'na

¹⁰ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na jetse'e je Jesús yak'ixpuk jep tsaptujkp. ¹¹ Ax jep tse'e vye'na to'k je ta'ax-tajk juu' ve'e maktoodojt joojntani pajkjup vye'na, jakox tse'e yaktaajnjini to'k je ko'oyjáyuvap, ax ni vintsova tse'e kya'o'yixju jetse'e ñaajkyajkxjut. ¹² Ku ve'e je Jesús tyuk'ixpejtji, van'it tse'e dyyaaxji jetse'e dunuujmi:

—Ntaa'm, ta xa ve'e je mpa'am mnuvaatsjini.

¹³ Van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn. Tun jatyi tse'e je ta'axtajk yajkxy tyaanni jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi.

¹⁴ Ku tse'e je tsaptujkpit je ñuvintsán du'ix jets yakjotkadaake'e poo'kxtkun xaaj je Jesús je ta'axtajk, jotma't tse'e, jetse'e dunuujmi je numay jayu:

—Tojtuk xaaj xa ve'e dutsak jetse'e je jayu tyónut; ax métstats miits van'it jetse'e myakjotkada'akjadat. Ka'a tse'e poo'kxtkun xaaj mmétstat jetse'e myakjotkada'akjadat.

¹⁵ Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsoojvji:

—Miiista, mejts'aajta mejtsjootta, ¿ka'a miitse'e poo'kxtkun xaaj xmukéjada je mjaachta je mkaajta jetse'e xyaknajkxta tsoxk na'ookpa? ¹⁶ Jets ya ta'axtajk, je Abraham je chaan je kyooj juu' ve'e je Satanás pajkjup tuyak'itju maktoodojt joojntani, ¿ka'ats je'e ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e poo'kxtkun xaaj je pya'am ñuvaatsjuvat?

¹⁷ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, ooy tse'e tyuntso'oty-oondi juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Ax ooy tse'e je numay jayu tyunxoointkti ku ve'e du'ixti je mújit atuva juu' ve'e je Jesús tyoon.

*Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)*

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Vintso jo'n tse'e je Nte'yam je kyutojkun, ukpu tits ats je'e ve'e ntukmu'a'ixmókap? ¹⁹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja y'it jaat. Ax ve'em tse'e yee'k maj ax jo'n to'k je kup; je'ydup tse'e jem je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.33)

²⁰ Vaampa tse'e je Jesús jidu'um:

—¿Tits atse'e njaa'ktukmu'a'ixmókap je Nte'yam je kyutojkun? ²¹ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk arroba je tsapkaaky juts. Van'it tse'e je levadura dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy tyun'oo'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpitsum.

Je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Namvaate'e je Jesús ñujkx jem Jerusalén, yak'ixpujpk tse'e je jayu joma jaty kajpune'e ñaxy. ²³ Jem tse'e pan panele amotutúvijup:

—¿Nu'eejyji je'e vine'eda pan pan jatye'e joojntykid-inup xa'ma kajx?

Van'it tse'e y'atsaajv:

²⁴ —Ixta jetse'e mtákadat joma ve'e je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn, kux vaamp xa atse'e jets numayda ve'e dutuntsótkat jetse'e je tso tyákadat, ax ka'a tse'e y'o'yixjadat. ²⁵ Ku ve'e je kutajk pyojtukut jetse'e je tyajk du'akaaynit, jepts miitse'e mtándat tak'aagup, jep tse'e mkojtspoo'kxtat jetse'e mva'andat: “Vintsán, Vintsán, yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk.” Van'it tse'e m'at-sóvjadat: “Ka'a xa ats miitse'e n'íxada.” ²⁶ Van'it tse'e mva'andat: “Aats xa mitse'e nmaatkaay nmaat'ook, mits tse'e myak'ixpajk jeja aats ntoo' aajy.” ²⁷ Van'it tse'e

m'atsoojvjidinuvat: “Ta xa atse'e nva'añ jets ka'a ats miitse'e n'ixada. Vinva'kva'atsta ats miits nujom pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka oyap.” ²⁸ Ax jem tse'e mya'axtat jem tse'e mnatyatskaa'tjadat ku ve'e x'ixtat je Abraham, je Isaac, maat je Jacob, jets nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, jem tse'e y'ijttinit je Nte'yam y'am kya'm jets miitse'e myakpavojptinit. ²⁹ Métstap xa ve'e je jayu juu' ve'e tsoo'ndup je it joma ve'e je poj ñujkx, joma ve'e je poj chaa'n, joma ve'e je xaaj pyítsum, joma ve'e je xaaj tyaka, jetse'e y'ajxtukta kaayva jem je Nte'yam kyutojkun jootm. ³⁰ Ax jemap tse'e je jayu juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumájadap. Ax jemap tse'e je jáyuda juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e dunupi'kidinup.

Ku je Jesús dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda

(Mt. 23.37-39)

³¹ Ax je xaajjyam tse'e jye'ydi je fariseotajk jetse'e dunuujmidi je Jesús:

—Tsoo'nni yaja kux je Herodes xa ve'e myakjay'oo'ku-vaajnup.

³² Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Najkxu xnaajmada je vin'aa'mpa jets nyakpítsump atse'e uxyam ya tiempo je ko'oyjáyvapta, nyakjotka-daakpaps atse'e pan pan jatye'e pajkjudup, ax ux'ookts atse'e je ntoonk nyak'avaadinit. ³³ Ax tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e je nnaa' je ntoo' njaa'kyo'oyut uxyam ya tiempo, jets ats je'e ve'e ux'ook nyakkukáxat, ikux yaajji ve'e jerusaleenit kyajpun kujx duyak'oo'kta nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta!

³⁴ 'Jerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miits xa ve'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam

mtuknukējxjudup! ꞑMay nax xa ats miitse'e njapaꞑmoku-
vaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup
je pyi'k ónuk dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti! ³⁵ Íxtats
n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajkta. Ax ve'emts
atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'íxtinit, van'ítnume'e ku
ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e mva'andat: “Je Nte'yam je
kyunoo'kxun maꞑt xa je'e ve'e juu' ve'e miimp je Nte'yam
kajx.”

14

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je yaa'tyajk juu' ve'e
kiixnup*

¹ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús
y'ats kaayva jem tyak'am to'k juu' ve'e je fariseo dunuv-
intsánip, tyukkats'íxtidup tse'e je fariseotajk. ² Jem tse'e
vye'niva je Jesús vyinkojkm to'k je yaa'tyajk juu' ve'e
kiixnup. ³ Van'it tse'e je Jesús du'amotutuvi je tsaptujkpit
yak'ixpajkpada maꞑt je fariseotajkta:

—ꞑYakajtype'e je Moisés je pyava'nun jetse'e poo'kx-
tkun xaaj je jayu je pa'am jayu duyakjotkada'akut?

⁴ Ax ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e je Jesús je
pa'am jayu dumajch jetse'e duyakjotkadaakni. Van'it
tse'e dunuujmi jetse'e ñajkxnit. ⁵ Van'it tse'e je fariseotajk
dunuujmidi:

—ꞑPants miitse'eda juu' ve'e poo'kxtkun xaaj je jyaach
ukpu je kyaaj kakvíppip jep vok jóꞑup, ka'ats je'e vine'e je
xaajji duyakpitsumkóꞑut?

⁶ Ax ka'a tse'e y'ó'yixjada pan vintso ve'e kudukoꞑt-
sumpijtti.

*Je javyaa'kxtajk juu' ve'e yakvoovdu jem je navyajkjuva
tyak'am*

⁷ Ku ve'e je Jesús du'ix vintso ve'e je javyaa'kxtajk d̄vinkoondi je tsuujntk̄un juu' ve'e tum oojyit joma ve'e je jayu kyay, van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin dupuujm:

⁸ —Pan myakvoovdup xa miitse'e kaayva joma ve'e je navyajkjuva ñamyajatónjada, ka'a tse'e xtuktsaanadat je tsuujntk̄un juu' ve'e tum oojyit. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k je javyaa'kx juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntk̄un juu' ve'e dunu'óyip. ⁹ Van'it tse'e jye'y jado'k je javyaa'kx juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntk̄un juu' ve'e dunu'óyip. Jets je'e juu' ve'e duyakjavyoojvju numejtsk, je'e tse'e dunuujmi je'e juu' ve'e tsuunip: “Tena to'k aaj jets mo'ó ya mtsuujntk̄un jado'k ya javyaa'kx.” Van'it tse'e tso'otyoomp ñujkx jetse'e dutuktsuuni je tsuujntk̄un juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. ¹⁰ Ñojk'óy tse'e jidu'um xtóndat. Ku ve'e myakvóvdat kaayva, tuktsaanadats je tsuujntk̄un juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Pan ve'em tse'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k je javyaa'kx juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntk̄un juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Ax ku tse'e jye'y je'e juu' ve'e yakjavyoojvju, van'it tse'e du'ix, jetse'e dunuujmi: “Naxu to'k aaj joma ve'e je tsuujntk̄un juu' ve'e dunu'óyip jetse'e mtsaanat.” Ax ve'em tse'e myakmájajadat jeja je numay jayu vyinkujkta pan pan jatye'e mmaatstuunidup kaayva. ¹¹ Kux pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naakpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

¹² Ñuujmiva tse'e jidu'um je yaa'tyajk juu' ve'e je javyaa'kx duyakjavyoojvju:

—Ku ve'e myakjayukayuva'anut, ka'a tse'e xvóvut pan pan jatye'e mmaatnayja'vijup, ka'a tse'e xvóvut je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a ukpu je mjuu't je mmu-go'ok, ka'a tse'e xvóvut je mmujantam je mmutaktam uk pan pan jatye'e kumeenda. Pan mvaap tse'e je'eda,

ax mmoyumpijjtidinuvaps mits je'e ve'eda. ¹³ Ax kuts mitse'e xaaj xtónut ukpu je jayu xyakkáyut, je'e tse'e mvóvup pan pan jatye'e ayoop jets pan pan jatye'e je kya'aj je tyek ka óyap, je uxket jayu, jets je viints jayu. ¹⁴ Xoón xa mitse'e ku ve'e ve'em xtónut, kux ka'a xa ve'e y'o'yixjadat jetse'e mmoyumpijjtidinuvat. Ax myak-moyumpijjtnuups mitse'e van'it ku ve'e jyoojntykpajktinuvat pan pan jatye'e tuv jáyuvidup joojntykidup.

Je maja kay je maja uu'k tukmu'a'ixmojkin

¹⁵ Ku ve'e du'amotunajxy to'k juu' ve'e tsuunip vye'na kaayva, van'it tse'e dunuujmi je Jesús:

—jXoón xa je'e ve'eda pan pan jatye'e káydap jem je Nte'yam kyutojkun jootm!

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—To'k xa ve'e je yaa'tyajk je maja kay je maja uu'k dunupaajmtki; numay tse'e je jayu dutunvaajv. ¹⁷ Ku tse'e je kay aats dupaaty, van'it tse'e dukejx to'k je tyoompa jetse'e dunaajmadat je jayu pan pan jatye'e vyaap: “Ja'mda, kux avaadani ve'e jep nujom je kaaky je naaj.” ¹⁸ Van'it tse'e je tyoompa dunuujmi juu' ve'e yaktuknukejxtu; to'k ka'ajyji tse'e ñañukojtsvaatsjidi. Jidu'um tse'e je muto'k vyaajñ: “Tun taaynum xa atse'e je n'it njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ, ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat.” ¹⁹ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: “Tun taaynum xa atse'e mugooxk yunta je yoova kaaj njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ pan vintso ve'e yo'ojta. Ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat.” ²⁰ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: “Tun taaynum xa atse'e nta'axpúk, ax ka'ats atse'e x'o'yixju vintso atse'e nnajkxut.” ²¹ Ku tse'e je toompa vyimpijjni jetse'e duvaajnji je vyintsán vintso ve'e to'k jado'k y'atsav, van'it tse'e je vyintsán jyotma'ty

jetse'e dunuujmi je tyoompa: "Jatyji najkxu jets najkxu mvidutu jem kajpun jootm jeja mujit too' jets muutskit too' aajy, jetse'e xyakmétsut je jayu pan pan jatye'e ayooovdup, pan pan jatye'e je kya'aj je tyek ka oyap, pan pan jatye'e uxketta, jets pan pan jatye'e viintsta." ²² Ux'ook tse'e je toompa vyaajñ: "Vintsán, ta xa atse'e ntun ax jo'n tuxpava'añ, ax jeenum tse'e je it." ²³ Van'it tse'e je vintsán dunuujmi je tyoompa: "Najkxkojnuvats n'ite'e jeja to'k too' aajy jets jem kam jootm tsov, jetse'e je jayu xmunoo'kxtuktat jetse'e myíndat jetse'e ats ya ntajk y'ótsut. ²⁴ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets juu' atse'e too'vajkp tunvovda, ni pana ve'e dukakáyut juu' atse'e tun'apaamduka."

Pan pane'e dutsojkp jetse'e y'ijtnit je Cristo je y'ixpajkpa

²⁵ Numay tse'e je jayu dupanajkxti je Jesús, van'it tse'e je Jesús y'ixumpijt jetse'e ña'muxjidi:

²⁶ —Pan pan xa atse'e xpaminuvaamp, ax mya-sokkajxnup tse'e je tsojkun juu' ve'e jyajejppip je tyee' je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, jets je tsojkun juu' ve'e viinm nayjajejpxujup, ka'a xa ve'e pan viijnk ve'em dutsókut ax jo'n ats. Ax pan ka'a tse'e dumasa'ak ax jo'n atse'e nkats, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut. ²⁷ Pan pan xa atse'e xka-pamiimp jetse'e kyanayjávaja jets ats kajxe'e je y'oo'kun du'anajkxat ax jo'n je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut.

²⁸ ¿Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e je pats dupamuvaamp juu' ve'e kajxm, ka'ats n'ite'e y'ajxtukut jetse'e too'vajkp dupayo'oyut pan vinxupe'e je meen duyaktónut jetse'e dunujávat pan nupaadixjupe'e juu' ve'e myaat jetse'e dupojtskukáxat? ²⁹ Kux pan ka'a xa ve'e oy dupayo'oy, jetse'e koojyji dupam'ukva'añ je pats,

jetse'e ux'ook dukayakkukaxat, tukxi'ikjadapts je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e íxjudup, ³⁰ jetse'e vya'andat: "Pyam'ukvaan xa ve'e to'k je pats xi yaa'tyajk, ax ka'a tse'e duyakkukajxi."

³¹ 'Uk pan to'ke'e je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat numajk miijl je tyojpa jetse'e y'atso'oxtonuva'añ maat jado'k je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat nu'ii'px miijl je tyojpa, ¿ka'ats n'ite'e too'vajkp y'ajxtukut jetse'e oy dupayo'oyut pan y'amaadaagape'e? ³² Ax pan ka'a tse'e y'o'yixju, jékumna tse'e vye'nat jado'k je yakkutojkpa, jetse'e je kyukátsiva dukéxut jetse'e dukojts'óyadat maat jado'k je yakkutojkpa. ³³ Ax ve'em tse'e, pan pan xa ve'e dukamasookp nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut.

Je kaan tuk'a'ixmojkin

(Mt. 5.13; Mr. 9.49-50)

³⁴ 'Oy xa je'e ve'e je kaan. Ax pan tókinup tse'e je tya'mútsin, ni vintsova tse'e kya'oya jetse'e tya'mútsin-uvat. ³⁵ Pan ka'ats je'e ve'e y'ukta'mútsini, ka'a tse'e y'uktoonni, ni ka'a tse'e tyun jetse'e je naax dutsóyat, yak'uxko'onupe'e. Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

15

Je carnero juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 18.10-14)

¹ Nay'amojkijidu tse'e numay je kupa'mun pakmojk-pada jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tyijp tókinax jayu, y'amotunaxuvaandupts je'e ve'e je Jesús je y'ayook, ² je'e kajx tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ix-pajkpatajk duvinkojtsti dunaa'kojtsti je Jesús. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—ꞑKyuvujkptam ya'a ve'e je tókinax jayu jetse'e du-maatakáy dumaat'uu'k!

³ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

⁴ —Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e numókupx je carnero dujajejpp jetse'e nuto'k tuyo'tyóki, myasaakpts je'e ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt carnero joma ve'e jya'kxta jetse'e najkx du'ixta juu' ve'e to'k tuyo'tyóki, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'it tse'e du'ixti'atúvini ⁵ jetse'e va'ajts xoojntkp jem kyejk am duyukvijtsni. ⁶ Ku tse'e jeja tyak'aaajy duyakje'yni, van'it tse'e dıvómuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnjada: “Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva je carnero juu' atse'e tux'uktóki.” ⁷ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nuyojke'e je xoojntkun jem tsapjootm je'e kajx ku ve'e to'k je tókinax jayu vyinmayumpit jets ni ka'a ve'e numajktupxuk maktaaxtojt je jayu kajxta juu' ve'e tunnapyaajmjudup jets tuv je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda jets je'e kajxe'e kyatukkada'akjada jetse'e dumaso'oktat je kyoy joojntykinda.

Je meen juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

⁸ Pan jeme'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e dumaat majk je meen juu' ve'e plata, jetse'e to'k tuduyaktóki, ña'kpts je'e ve'e je kyandiijl jetse'e je tyajk oy dupe'et, jetse'e du'ixta anoox ka'ook, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'itnum tse'e du'ixti'atúvini. ⁹ Van'it tse'e dıvómuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnjada: “Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva ya plata meen juu' atse'e tun'ukyaktóki.”

¹⁰ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets xoojntktupe'e je Nte'yam je yaangeles ku ve'e to'k je to'kinax jayu vyinmayumpit jetse'e dumasookni je kyo'oy joojntykin.

Je mex juu' ve'e ko'oyjoojntyki tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Van'it tse'e je Jesús vyaannuva:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk, numejtsk tse'e je myajntk. ¹² Juu' tse'e mootsk, jidu'um tse'e je tyee' dunuujmi: “Tata, tun mooyk ats je mpuk juu' atse'e xtukkadaakp.” Van'it tse'e je tyee' myoojyji vinxupe'e tyukkada'akyju. ¹³ Ax vee'n tse'e je it ñajxy, van'it tse'e dutoo'kkajxni juu' ve'e je tyee' moojyju; ax je meen tse'e to'nuxju jetse'e ñujkx jado'k naax jado'k kajpun joma ve'e nujom je myeen duyakvintokikujx ku ve'e je y'avintsö vinma'yun duyaktuujn. ¹⁴ Távani tse'e nujom duyakvintokikux vye'na, jetse'e je yooj myiijn joma ve'e chuuna, van'it tse'e yu'oo'kji. ¹⁵ Van'it tse'e ojets dutuujnja to'k je jemit yaa'tyajk; ax je'e tse'e kejxju keem ixpa. ¹⁶ Ax jyatsojk tse'e jetse'e duja'kxut je kuputaajm juu' ve'e je tsejst taajm jo'n y'ixuvip, juu' ve'e je keem jya'kxtup. Ax ni pana tse'e kyatima'aju. ¹⁷ Van'it tse'e ojets dupayo'oy jetse'e ñaña'muxji: “¡Vinxúpjits n'ite'e jem ats je ntee' je tyoompatajk juu' ve'e oy kaaydup ooktup jetse'e tya'nuxjada kyunajxujada; ax xyak'oo'kuvaannupts atse'e yaja ya yooj! ¹⁸ Va'ants atse'e divimpijntnuva joma ve'e ats je ntee' jets atse'e nnaajmat: Tata, ta xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits, ¹⁹ ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats miitse'e x'onukjávát, mtoompa xa ats miitse'e xtíjut.” ²⁰ Van'it tse'e je tyoo' dupujk jetse'e jem je tyee' tyak'am vyimpijntni.

Jékumna tse'e vye'na ku ve'e je tyee' y'ixpaatji, jetse'e tyukmo'tji. Noomp tse'e y'anajkxiji je tyee', jetse'e chee'nmojkji jetse'e choo'kxji. Van'it tse'e je ónu'k tee'

je myajntk vyaajñ: ²¹ “Tata, t̄a xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits; ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats mitse'e x'onukjávát.” ²² Ax je tyee', jidu'um tse'e dunuujmide je tyoompatajk: “Yakpítsumda jatyji je vit juu' ve'e dunu'oyikajxp, jets xoxta. Paajmjiduvats to'k je kakujena jetse'e xpaajmjiduvat je ka'ajk. ²³ Yakminda je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp, jetse'e xyak'oo'ktat, jetse'e nka'yumdat n'ookumdat, jetse'e nxaajto'numdat. ²⁴ Kux ats ya n'ónuk, ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n taa kujyoojntypajknuva; ve'emts ya'a ve'e ax jo'n tókiyani kuy'ijtni, ax uxyam, t̄a tse'e jye'ynuva.” Van'it tse'e xyaajtoondi.

²⁵ Jem tse'e kam jootm vye'na je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip. Ax ku tse'e vyimpijtni jetse'e jeja tyak'aajy jye'yini, van'it tse'e du'amotunajxy jets jeme'e je ejtspa. ²⁶ Van'it tse'e duyaaaxji to'k je toompa jetse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ²⁷ Van'it tse'e je toompa ña'muxji: “Je'e xa ve'e ku ve'e je m'uts tuvvyimpijtni. T̄a xa ve'e je mtee' duyakjay'aa'kju je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp kuxe'e je m'uts tuvvyimpijtni makksatsots.” ²⁸ Ax jotma't tse'e je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip, ka'a tse'e jep tyujkp tyakava'añ. Van'it tse'e je tyee' pyítsum jetse'e ojts myunoo'kxtukju jetse'e tyákat. ²⁹ Van'it tse'e dunuujmi je tyee': “Mnuja'vip xa mitse'e vinxup joojntani ats mitse'e ntuujnja, ni vin'ítats atse'e mits je mpava'nun nkatuktee'n, ax ni vin'ítats ats mitse'e xkama'a jyato'ka je pi'k chivo ónuk jets atse'e xaaj ntónut maat je'eda pan pan jaty atse'e nmaatnayja'vijidup. ³⁰ Ax uxyam tse'e tujye'yini ya mmaajntk juu' ve'e duyakvintokikajx juu' ve'e mmooy ku ve'e je ko'otya'axap dumaatnayjayépjū, jax myak'oo'kjipts mitse'e je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp!”

³¹ Van'it tse'e je tyee' ña'muxji: “N'ónuk, mits maat

xa atse'e xa'ma n'it, ax mje'eip tse'e nujom juu' atse'e n'ixp njayejpp; ³² ax uxyam, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e xaaj nto'numdat jetse'e nxoojntkumdat. Kux ya m'uts, ve'em ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n taa kujyoojntykpajknuva; ve'em ya'a ve'e ax jo'n tókiyani kuy'ijtni, ax uxyam, ta tse'e jye'ynuva.”

16

Je meen yakyoyva juu' ve'e duyakvintsa'kintóki je vyintsán

tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijit jets to'k je myeen yakyoyva. Jetse'e je jayu vya'nuxji jets yakvintókijupe'e juu' ve'e y'ixp jyayejpp, je myeen yakyoyva ve'e ve'em játkip. ² Van'it tse'e je vyintsán vyatsoojvji jetse'e ña'-muxji: “¿Tis ya'a ve'e juu' atse'e nmótup mits kajx? Va'an dunatyukvinja'vimju je mcueenta kux ka'a xa ats mitse'e x'uktoojnjinit.” ³ Van'it tse'e je myeen yakyoyva ñaña'muxji: “¿Tis ats vine'e ntónup ku atse'e je nvintsán ya toonk xpajkjinit? Ka'a xa atse'e je maju njayep jets atse'e nyo'ojut; ax tso'otyoompts atse'e jets atse'e je jayu juu' nunve'emji n'amótuvut. ⁴ Tats atse'e mpayo'oy jets ti atse'e ntónup jets atse'e je jayu xkuvákut jeja tyak'aajy ku atse'e ya toonk nyakpajkjinit.”

⁵ Van'it tse'e dyaaxji nuto'k jaty je jáyuda juu' ve'e je vyintsán dumuyójidup. Van'it tse'e muto'k du'amotutuvi: “¿Vinxup tse'e ats je nvintsán xmuyoja?” ⁶ Van'it tse'e y'atsoojvji: “Mókupx barriijl je olivos aceite atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e je meen yakyoyva vyaajñ: “Uxyaja xa ve'e ya mñak, játyjits ajxtuku jetse'e xpámüt jado'k juu'

ve'e vujxtkupxuk majkji myójpip.”⁷ Van'it tse'e du'amotu-tuvi jado'k je jayu juu' ve'e je vyintsán dumuyójpivap: “Jets mits, ¿vinoxupts mitse'e je myoj?” Van'it tse'e ña'muxji: “Tojtuk miijl almudo je trigo atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e dunuujmi: “Uxyájats ya'a ya mnak; pámut's jado'k juu' ve'e mugooxk miijlji myójpip.”⁸ Ku ve'e je meen yakyo'yva je vyintsán dunuja'vi ti ve'e je myeen yakyo'yva tyoon, van'it tse'e du'oñukojsi kux kuvij ve'e jetse'e ve'em dutuujn.

Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets vij ve'e ñapyám-jada to'k jado'k aje'ejjida juu' ve'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup; ax ka'a tse'e ve'em dutonda juu' ve'e ijttup jeja ajajtk it jaat.⁹ Ve'emts atse'e nva'añ jetse'e xyaktóndat je meen jetse'e je jayu xmaatnayjáva-jadat, je meen juu' ve'e je jayu yaktoondup ka óyap. Ax ku tse'e mkoo'k'ijttinit yaja naxviijn, mkuvajkjidinup tse'e je Nte'yam jem tsapjootm, jem joma ve'e je jayu xa'ma kajx jyoojntykidinit.¹⁰ Pan pan xa ve'e dutoomp juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip ku ve'e ve'e'n yakma'a, tyoom-papts je'e ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip ku ve'e may yakma'a; ax pan pan tse'e dutoomp juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip ku ve'e ve'e'n yakma'a, nay vanxúpjyams je'e ve'e dutoompa ku ve'e may yakma'a.¹¹ Ax pan ka'ats miitse'e je meen yaja naxviijn xyaktonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ¿ax vintsots je'e ve'e myakmo'odat je o'yin juu' ve'e dunu'oyikajxp? ¹² Ax pan ka'ats miitse'e xtonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e mkaje'eidup, ¿ax vintso tse'e myakmo'odat juu' ve'e mje'eidup?

¹³ Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e dut-so'oxpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e duviijn'ixut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je

meen kya'm naajk'ijtpup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajxut.

¹⁴ Ax tyukxiiktu tse'e je fariseotajk je Jesús ku ve'e du'amotunajxti, kux ooy je'e ve'e je meen dutunnas'ayóvada. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'e miitse'e mtunnapyámjada jets tun tuv miitse'e je mjáyuvinda je mjoojntykinda, ax ñuja'vip tse'e je Nte'yam jets ka'a je'e ve'e vye'ema. Je ko'oy joot xa miitse'e mjajejtpup. Ax juu' tse'e je jayu tyuknumájidup, kyó'oyja'vips je'e ve'e je Nte'yam.

*Je Moisés je pyava'nun jets je Nte'yam je kyutojkun
(Mt. 5.17-18)*

¹⁶ 'Juu' jatye'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, van'it paat tse'e tyuujn ku ve'e je Yaknapejtpa Juan jyoojntyki. Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy, van'it tse'e je jayu yakvaajnji'ukvaandi jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Ooy tse'e je jayu dutuntsokta jetse'e jem y'ijttinit, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n numay je jayu to'k naxji tyakava'anda nujom joma ve'e to'k je mootsk tak'aka'a.

¹⁷ Ax ve'emts atse'e nva'añ: Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e ya tsajp ya naax kyáxut ñáxut; je'e ve'e tso'ox ku ve'e kyoo'ktoonnit jyajuu'a je Nte'yam je pyava'nun.

*Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)*

¹⁸ 'Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dumasooknup jetse'e je viijnk ta'axtajk dupuk, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. Jets pan pan tse'e dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóki vaps je'e ve'e je navyajkun.

Je kumeen jayu jets je Lázaro

¹⁹ 'Jem xa ve'e to'k y'ijit je kumeen jayu juu' ve'e va'ajts oy va'ajts tsoj tunnaxyojxjup, je tso'ojmk vite'e tyukni'kxip; jóvum tse'e oy ñaajkkáyyu ñaajk'uu'kju. ²⁰ Jem tse'e tyak'aagumpa to'k je ayoova jayu juu' ve'e Lázaro duxaaj; tats je'e ve'e ñupotsvatskajxni. ²¹ Je'ejyji ve'e y'uktsojk je ayoova jayu jetse'e kudukaajy je tsapkaaky kunax juu' ve'e kustajkip jem je kumeen jayu myeesa kajxm; ax nuvee'yjudup tse'e je ok je pyo'ojts kajx. ²² Je'y tse'e je xaaj ku ve'e je ayoova jayu y'oo'kni; yaknajkxjudu tse'e je ángeles jetse'e y'ijtnit je Abraham maat. eo'knuva tse'e je kumeen jayu jetse'e ñaxtajkini. ²³ Tsaachpaatp tse'e vye'na je kumeen jayu jem janjootm, van'it tse'e du'ix jékum je Abraham, jeme'e je Lázaro dumaada. ²⁴ Van'it tse'e mak' kyajts, jetse'e dunuujmi: "Tata Abraham, tonu je maa'yun, tukmo'tk ats. Kexu to'k aaj je Lázaro jetse'e duyakxoo'kut je kya'ónuk maat je tsoxk naaj jetse'e min ats ya ntoots duyakxee'mu kux ooy atse'e yam janjootm ntuntsaachpaa'ty." ²⁵ Van'it tse'e je Abraham ña'muxji: "N'ónuk, jaa'myétsu jets mtukka-daakju ve'e juu' ve'e oy ku ve'e mjoojntyki jem naxviinm; ax ya Lázaro, ka'ats ya'a ve'e tyukkadaakji juu' ve'e oy ku ve'e jyoojntyki jem naxviinm. Ax uxymts ya'a ve'e yaja je jot'amajin dupaatni jets mitse'e jem mtsaachpaatni. ²⁶ Ax nay ve'empa tse'e, jem xa ve'e to'k je maja tukjov juu' ve'e apuk xyak'ijtumdup. Ax pan pan jaty tse'e juu' ve'e yajada jetse'e jem jyanajkxuva'anda joma ve'e miitsta, ka'a tse'e y'o'yixjada; ax pan pan jaty tse'e jemda joma ve'e miitsta jetse'e yaja jyaminuva'anda, ni ka'a tse'e y'o'yixjuduva." ²⁷ Van'it tse'e je kumeen jayu y'atsaajv: "Tata Abraham, jem xa ve'e numugooxk ats je n'utsat'ajk. Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e jetse'e to'k aaj xkéxut je Lázaro jem ats je ntee' tyak'am, ²⁸ jetse'e duvaajnjadat, ax ve'emts je'e ve'e kyamejtstuvat yaja tsaachpaatun

jaat.” ²⁹ Van'it tse'e je Abraham y'atsoojvji: “Jem xa je'e ve'e dumaadada je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, va'ants je'e ve'e dumaja pamda.” ³⁰ Van'it tse'e y'atsaajv je kumeen jayu: “Ka'a xa je'e ve'e vye'ema, tata Abraham, ax pan nunajkxjupts je'e ve'e to'k juu' ve'e tuy'oo'kni, vinmayumpittaps je'e ve'e jetse'e dumasooktinit je ky-oo'oy joojntykinda.” ³¹ Van'it tse'e je Abraham ña'muxji: “Pan ka'a xa ve'e dumaja pamda juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ka'ats je'e ve'e dujaanchja'viduvat kujyajoojntykpajknuva ve'e jado'k nax to'k je oo'kpa.”

17

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e ñunka'ítut je yaktokintoompa yaja; jax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je myujayu dutukmasookp je Nte'yam je tyoo'! ² Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtuxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini jets ni ka'a ve'e ku ve'e dutukmasa'ak je Nte'yam je tyoo' to'k je jayu juu' ve'e je mootsk joot je mootsk ja'vin dujayejpp. ³ Ixta tse'e oy pan ti ve'e mtoondup. Pan mmutokintoojnup xa ve'e je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a, tuknaajmats. Pan vinmayumpijtp tse'e, mme'e'kxjap tse'e je tyokin. ⁴ Pan mmutokintoojnjupts mitse'e vuxtojtuk nax to'k xaaj jetse'e vuxtojtuk nax mna'muxjut: “Ta atse'e nvinmayumpit, tokin mee'kxus ats to'k aaj”, mjaitymee'kxjap tse'e.

Vintsq ve'e dunumaja je jaanchja'vin

⁵ Van'it tse'e je kukátsivatajk dunuujmídi je Maja Vintsán:

—Putajkik aats to'k aaj jets aatse'e nuyojk njaanchjávát.

⁶ Van'it tse'e ñá'muxjidi je Maja Vintsán:

—Pan mjayeptup xa ve'e je jaanchja'vin jem mja'vin kajxmda oyvinoxupa ax jo'n to'k je mostaza taamt, kum'o'yixjada tse'e jetse'e xnaajmadat ya kup: “Navyixju joma ve'e yaja m'it jets najkxu mnakyexju jem maaxy najootm”, kumkatsapákjada tse'e ya kup.

Je vinma'yun juu' ve'e je Nte'yam chajkp jetse'e njayejpumdinit

⁷ Pants miits n'ite'e juu' ve'e dujayepp to'k je toompa, ku ve'e je toompa jye'yni, ta ojts yu'uj ukpu je carnero tuduvintena, ¿ñuujmipts vine'e: “Naxu mkayu”? ⁸ Ax ka'a tse'e; jidu'um xa je'e ve'e dunuujma: “Yak'oya ats je n'a'ox jets nay'apaamdúkaja jets atse'e xyakkáyut, ux'ookts mitse'e m'a'óxat.” ⁹ ¿Kyukojsjipts je'e vine'e je toompa ku ve'e dutún juu' ve'e yaktukpavaamp? Ax ka'a tse'e. ¹⁰ Nay vanxúpjyamts miitse'edava, ku ve'e xtonkáxtat nujom juu' ve'e je Nte'yam mtukpavaajnjudup, va'anda tse'e jidu'um: “Ka'a xa aatse'e nvinmachju jets aatse'e nyakkukojsjat, je'ejyji aatse'e tuntún ax jo'n je toompa dutún juu' ve'e tukkádaakjup.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numajk je yaa'tyajka juu' ve'e leprapajjudup

¹¹ Ku ve'e je Jesús je too' dujaa'kyo'y ku ve'e jem Jerusalén ñujkx, van'it tse'e pyítsum jem galiléait y'it jootm jetse'e tyajki jem samaariait y'it jootm. ¹² Ku tse'e jye'yava'añ joma ve'e to'k je pi'k kajpun, van'it tse'e y'anajkxijidi numajk je yaa'tyajk juu' ve'e leprapajjudup. Ax jékumji tse'e tyaandi ¹³ jetse'e mákk dumukojtsti je Jesús:

—Jesús, Yak'ixpajkpa, tukmo'tk aats to'k aaj!

¹⁴ Ku ve'e je Jesús y'íxjidi, van'it tse'e vyaajñ:

—Najkxta jeja je tee'tajk vyinkujk jetse'e xtuk'íxtat jets ta ve'e mjoTKadaaktini.

Namvaate'e ñajkxti, nuvaatsjidinu tse'e je pya'anda. ¹⁵ Ku tse'e nuto'k ñayja'viji jets jotkada'akyani ve'e, van'it tse'e vyimpijt, makk tse'e kyajts jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dUVinkoxkteni jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax je vintsa'kin maat, jetse'e je Jesús dukukojsji. Ax samaariait jáyuts je'e ve'e y'ijit.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tis, ka numajkape'le tuy'itta pane'le tuyotkada'akta? ¿Joma tse'e jyaa'k'ítta je janutaaxtojtuk?

¹⁸ ¿Ya'ajyji ve'e to'k tUvyimpit juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e je Nte'yam duyakmaja duyakjaancha?

¹⁹ Van'it tse'e dunuujmi je yaa'tyajk:

—Pojtuku jets najkxni. Je'e kajx xa ve'e tumjotkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

*Ku je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit
(Mt. 24.23-28, 36-41)*

²⁰ Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidi je Jesús pan vin'ite'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. Van'it tse'e y'atsoojviji:

—Ka'a xa ve'e yak'ixpaa'tut ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. ²¹ Ka'a tse'e je jayu vya'anut: “Uxyaja xa je'e ve'e”, ukpu “Uxximts je'e ve'e”, kux ta je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinni joma ve'e miitsta.

²² Van'it tse'e dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

—Je'yap xa ve'e je xaaj jetse'e xjatsóktat jets atse'e n'ítut miits maatta otyun jado'k xaaja; ax ka'a tse'e ve'em tyónjut. ²³ Ax myaknaajmadap tse'e: “Íxta, uxyaja xa

je'e ve'e", ukpu "Ixta, uxximts je'e ve'e"; ax ka'ats miits je'e ve'e xpanajkxtat, ²⁴ kux ve'em ax jo'n to'k je vítsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem tsajviinm ado'om ado'om, yak'ixpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat. ²⁵ Ax tun vinkopk tse'e jets atse'e too'vajkp ooy ntunsaachpaa'tut jets atse'e xkakuváktat je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. ²⁶ Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'em tse'e tyoojnjinuvat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp. ²⁷ Kaaydup ooktup tse'e vye'nada, yaa'vyajktup ta'axpajktup. Van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé tyajkini jep arca jaatp jetse'e je naakukóma jye'y jetse'e nujom y'oo'kkajxtini. ²⁸ Nay ve'empa tse'e jyajtpa jem Sodoma ku ve'e je Lot jyoojntyki. Kaaydup ooktup tse'e je jayu vye'nada, jooydup, too'ktup, yoodup, takpaamdup; ²⁹ ax ku tse'e je Lot jem sodómait kyajpun kajxm pytsumni, van'it tse'e je jaajn maat je azufre kyustajki jem tsajviinm, ve'em ax jo'n kutyuuj jo'n, jetse'e nujom je jayu duyak'oo'kkajxtini. ³⁰ Ax nay vanxúpyam tse'e je jayu vye'nidinuvat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

³¹ 'Ku ve'e je xaaj jye'yat, pan pan jatye'e ve'nadap jem azotea ni'kxm jetse'e jep tyujkp je pyaamduk, ka'a tse'e y'uktajkidinit jep tyujkp jetse'e ti duyakpítsumdat. Pan pan jaty tse'e jem kam jootm ve'nadap, ka'a tse'e dunuvimpíttat pan ti jatye'e jem tutyáñ. ³² Jaa'myétsta je Lot je ñuda'ax. ³³ Pan pan xa ve'e nuyojk dutsojqp je ñaxviijnit joojntykin jets ka'a ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, vintókiyupts je'e ve'e xa'ma kajx; ax pan pan tse'e dumasookp je ñaxviijnit joojntykin kux chajkpe'e nuyojk je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, joojntykinupts je'e ve'e xa'ma kajx.

³⁴ 'Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets je tsooj, numejtsk tse'e maap vye'nadat joma ve'e to'k je maa-

jntkun, ax to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁵ numejtsk tse'e je ta'axtajk jajtsp vye'nadat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁶ numejtsk tse'e je yaa'tyajk jem kam jootm vye'niduvat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit.

³⁷ Juu' tse'e du'amotunajxtu, je'e tse'e du'amotutúvidu:

—Maja Vintsán, ¿jómats je'e ve'e ve'em jyátut?

Van'it tse'e y'atsoovjidi:

—Va'ajts xa ve'e yaknujávát pan joma ve'e, kux pan joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op ñay'amóka-jada.

18

Je ku'aa'k ta'axtajk jets je ka óyap tokin payo'yva tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi jetse'e je jayu dutuk'íxtat jets tsapkótstape'e xa'ma, ka'a ve'e ñoo'kxtat. ² Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Jem xa ve'e kajpun kajxm vye'na to'k je tokin payo'yva; ax ka'ats je'e ve'e je Nte'yam dutsa'aga, ni pana ve'e dukamaja pum. ³ Jempa tse'e to'k je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e vane'em najkx myuxu'uju, je'e tse'e chojk jetse'e je tokin payo'yva dutokimpayo'oyut to'k je jayu juu' ve'e je ta'axtajk dutso'oxpajkp. ⁴ Jek tse'e je tokin payo'yva dukamaja puujm je ku'aa'k ta'axtajk; ax ux'ooknum tse'e vyinmaajy: “Oyam atse'e nkatsa'aga je Nte'yam ukpu atse'e ni pana nkamaja pum, ⁵ va'ants ats dutokimpayo'oyu je'e juu' ve'e dutso'oxpajkp je ku'aa'k ta'axtajk, ax ve'emts atse'e min xkoo'kne'mni.”

⁶ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Yakvinkópkada vintsó ve'e vyinmay je ka óyap tokin payo'yva. ⁷ ¿Ax vintsots n'ite'e je Nte'yam dukamaja pámut je jáyuda juu' ve'e vyinkoöndu jetse'e jóvum xaaj

jóvum tsooj yaaxp aaj yaaxp joot dumunoo'kxtukta jetse'e pyutákajadat? ¿Ax yak'a'íxtapts je'e n'ite'e? ⁸ Ve'emts ats miitse'e nvaajnjada jets ka'a ve'e tyánat jetse'e duputákadat. Qyam tse'e vye'ema, ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ¿njaa'kpaatupts ats vine'e je jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Nte'yam?

Je fariseo jets je kupa'mun pakmojkpa tukmu'a'ixmojkin

⁹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin dutukmukajts je jáyuda juu' ve'e nayja'vijidinup jets ka'a ve'e je Nte'yam tyokimpámjada jetse'e je myujayu duijnk'íxta. Jidu'um tse'e vyaajñ:

¹⁰ —Najxxtu xa ve'e jem maja tsaptajkm numejtsk je yaa'tyajk tsapkojtspa; to'k tse'e je fariseo, jado'k tse'e je kupa'mun pakmojkpa. ¹¹ Ax ténipji tse'e je fariseo jidu'um chapkajts: “Nte'yam, nkukojsjip xa ats mitse'e kux ijk atse'e ve'em nkajáyuva ax jo'n juu' ve'e mee'tstup, juu' ve'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, jets juu' ve'e je navyajkun duyavintsá'kintókidup. Ka'a xa atse'e ve'em njáyuva ax jo'n xi kupa'mun pakmojkpa. ¹² Mejtsk nax xa atse'e n'ayooja vinvuxtojtuk xaaj, ax nmooypts ats mitse'e je diezmo.” Jidu'um tse'e je fariseo chapkajts. ¹³ Ax je kupa'mun pakmojkpa, jékumjits je'e ve'e tyaañ, ka'a tse'e ñayávava jetse'e y'íxukut jem tsapjootm, koojyji ve'e je kyak dukax kux natyukja'vijupe'e je tyokin, jetse'e vya'añ: “Nte'yam, tukmo'tk ats to'k aaj, tókinax jáyuvam xa atse'e.”

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e je Nte'yam dutokimpuum je kupa'mun pakmojkpa; ax tyokimpaam tse'e je fariseo. Kux pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

Chajkpts je'e ve'e je Jesús je pi'k ónukta
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Van'it tse'e dutuknúnajkxti je pi'k ónukta je Jesús jetse'e je kya'aj dutuknukónut, je maax ónuk paat tse'e tyuknúnajkxtu. Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, van'it tse'e dutuknuujmidi je jáyuda pan pan jatye'e duyak-je'ydup je pi'k ónukta. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duyaaxjidi jetse'e dunuujmidi:

—Maso'okta je pi'k ónuk jets atse'e xnumíndat, ka'a tse'e xkayakajtjadat, kux je'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n ya pi'k ónukta. ¹⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan jatye'e kanapyaajmjudup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n je pi'k ónuk, ka'a tse'e jem tyákadat.

Ku je Jesús dumaqatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Van'it tse'e y'amotutúviji to'k je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájip:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. ²⁰ Mnuja'vip xa mitse'e je pava'nun: “Ka'a tse'e xyakv-intsa'kintókiyut je navyajkun, ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e mmee'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut, vintsa'aga je mtee' je mtaak.”

²¹ Van'it tse'e je jayu ña'muxji:

—Ku atse'e pi'lknun nve'na, van'itanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún.

²² Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e dunuujmi:

—Jado'k viijn tse'e mka'ijtu_xju. Too'kkajxni nujom juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyini je meen je ayoova jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Van'itts atse'e xpamiinnit.

²³ Ax ku tse'e je jayu du'amotunajxy, ooy tse'e tyuntsaachvinmapyujk, kux va'ajts kumeene'e y'ij. ²⁴ Ku tse'e je Jesús ve'em y'ixji, van'it tse'e vyaajñ:

—ǀVa'ajts tso'ox xa je'e ve'e jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm! ²⁵ Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjut jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁶ Van'it tse'e vyaandi pan pan jatye'e du'amotunajxup:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pants vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Juu' xa ve'e je jayu ka'o'yixjup jetse'e dutónut, je Nte'yamts je'e ve'e dutónup.

²⁸ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxni xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets pan pan jatye'e je Nte'yam je kyutojkun kajx dumasookp je tyajk, je tyee', je tyaak, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je ñuda'ax, ukpu je y'ónuk, ³⁰ nuyojk tse'e ooy tyunyakmo'ot juu' ve'e yaja naxviijn jetse'e xa'ma kajx jyojntykinit ku ve'e je nam it choo'ndukut.

Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Van'it tse'e je Jesús apuk duvaajv je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jem tse'e tyonkájút kyojtskájút ats kajx nujom juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Nte'yam je y'ayook kojtsnaxpatajka. ³² Yakpámupts atse'e jem je viijnk jayu kya'm jets atse'e xnuxi'iktat xtukxi'iktat jets atse'e xvinkojtspéttat, xnútsójadapts atse'e ³³ jets atse'e xvóp-tat, van'itts atse'e xyak'oo'ktat. Ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp. ³⁴ Ax ka'a tse'e dūvinmótuda pan ti ve'e tyijp kuxe'e je Nte'yam dukayakjaty vye'na jetse'e dūvinmótudat.

*Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu jep Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)*

³⁵ Ku ve'e je Jesús dumutami je jericoojit kajpun, jem tse'e to'k je viints jayu chuuna vye'na jeja too' pa'ayi jetse'e je putajkin du'amotu. ³⁶ Ku ve'e dumotu jets je numay jayu ve'e najxp, van'it tse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ³⁷ Ku ve'e yakvaajnji jets je'e ve'e najxp vye'na je Jesús, je nazarétit jayu, ³⁸ van'it tse'e makkk vyaajñ:

—Jesús, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

³⁹ Ax pan pan jaty tse'e je Jesús vintoo'vajkijup, tukna'muxju tse'e jetse'e y'amo'otut. Ax nuyojk makkk tse'e tyunjaa'kkajts:

—Je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ jetse'e dunuujmidi je jayu jetse'e duyakmíndat. Ku tse'e je viints jayu jye'y, van'it tse'e yak'amotutuvi:

⁴¹ —¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnjat?

Van'it tse'e je viints jayu y'atsaajv:

—Vintsán, je'e xa atse'e ntsajkp jets ats mitse'e xyakv-in'ixpákut.

⁴² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¡Vin'ixpakuts n'it! Ta xa ve'e mjoťkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

⁴³ Tun jatyji tse'e je jayu vyin'ixpajkni. Van'it tse'e je Jesús dupanujkx jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. Ax nujom tse'e je jayu pan pan jatye'e du'ixtu, yakmájiduva yakjaanchiduvats je'e ve'e je Nte'yam.

19

Je Jesús maat je Zaqueo

¹ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem jericoojit kyajpun kajxm jetse'e je kajpun dutuknajxy. ² Jem tse'e vye'na to'k je kumeen jayu juu' ve'e Zaqueo duxaaaj, je kupa'mun pakmojkpats je'e ve'e ñuvintsánip, ³ je Jesuusts je'e ve'e y'ixuvaampy. Ax ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e du'ixpaa'tut kux pi'k kónaji je'e ve'e je Zaqueo jets ooye'e jem je jayu. ⁴ Van'it tse'e noomp tyoo'vujk jetse'e pyejt jem sicómoro kup kajxm juu' ve'e dumutámip je too' joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na, ax ve'em tse'e y'o'yixjut vintso ve'e du'ixpaa'tut.

⁵ Ku ve'e je Jesús ñajxy je tsov, van'it tse'e pyat'ix, jetse'e dunujmi:

—Zaqueo, vánuku jatyji, tunjajtynajkxp xa atse'e uxyam jem mtak'am.

⁶ Van'it tse'e je Zaqueo jatyji vyajntyk jetse'e je Jesús dumaaadi jem je'e tyak'am je xoojntkun maat. ⁷ Ku ve'e je numay jayu du'ixti, van'it tse'e divinkotsta dunaa'kótsta je Jesús kux ve'eme'e vyaandi jets jem je'e ve'e je tókinax jayu tyak'am ñujkx.

⁸ Tujkpani tse'e vye'nada, van'it tse'e je Zaqueo tyeni jetse'e dunujmi je Maja Vintsán:

—Uxyamts atse'e nmooynit je ayooova jayu kojkm juu' atse'e n'ixp njayejpp; ax pan tats atse'e jyapana je meen mpujkja je vin'aa'nun kajx, maktaaxk naxts ats je'e ve'e nyaknuyojkijat.

⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Uxyam xa ve'e tujye'ya je nutsookun yaja tujk, kux je Abraham je chaan je kyooj xa mitse'eva. ¹⁰ Kux je'e xa atse'e nnumiimp jets atse'e n'ixtat jetse'e nyaktso'oktat pan pan jatye'e tokih'ijttup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp.

Je majk meen juu' ve'e tsóvax tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Namvaate'e je jayu du'amotunajxti, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin je'e kajx ku ve'e támani vye'nada joma ve'e je Jerusalén jetse'e vyinmaaydi jets jatyji ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. ¹² Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

—Jem xa ve'e y'ijit to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je oy ke'x-tkun dumaat, jetse'e jékum ñujkx, je'e tse'e ñunajkx jetse'e yakpámüt yakkutojkpa, ux'ook tse'e vyimpijtnuvat. ¹³ Ka'anum tse'e chaa'n vye'na, van'it tse'e duyaxtsaajv numajk je tyoompa jetse'e kakje'e dutukkatajkidi to'k je meen juu' ve'e tsóvax. Van'it tse'e dunuujmidi: “Yaktonda ats ya nmeen van'it paat ku atse'e nvimpijtnuvat.”

¹⁴ 'Ax ka'a tse'e je jyayu chakju y'ijit, mu'ejkjudup mujot'aaajnjudupe'e jetse'e dukejxti je kukátsivada jetse'e jidu'um vya'andat: “Ka'a xa aatse'e ntsak jets aatse'e je yaa'tyajk xyakkutojkjat.”

¹⁵ 'Ax yakpaamjyamts je'e ve'e yakkutojkpa. Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je jyayu. Ku tse'e jye'yni, van'it tse'e dunukejxi je tyoompatajk juu' ve'e tyukkatajkididu je myeen jetse'e dunujávat pan vinxupe'e je meen tuduyaknuyókada kakje'e.

¹⁶ 'Juu' tse'e muto'k, jidu'umts je'e ve'e vyaajñ: “Vintsán, majk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.” ¹⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsoojvji: “Oy xa ve'e, oy toompats mitse'e. Oyame'e vee'nji myaktukkatajki, ve'em tse'e juu' xtun ax jo'n yaktsak, je'e kajxts ats mitse'e mpámút jetse'e xyakkutojkjat majk kajpun.”

¹⁸ 'Van'it tse'e jado'k vyaampa: “Vintsán, mugooxk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.”

¹⁹ Van'it tse'e y'atsoojvji: “Mugooxk kajpunts mitse'e xyakkutojkjivat.”

²⁰ 'Van'it tse'e jado'k ñuje'yji jetse'e vyaajñ: “Vintsán, uxyaja xa ve'e ya mmeen juu' atse'e xtukkatajki. Jeps atse'e paayu jaatp nvintsoomni ²¹ kux ntsa'kip ats mitse'e je'e kajx ku ve'e makk myakkutuk; je'e xa mitse'e m'amótup juu' ve'e mkapuump, je'ets mitse'e mpakmujkp juu' ve'e mkavujp.” ²² Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: “Mits, ko'oy toompa, je m'ayook ats mitse'e ntuktokimpayo'oyup. Pan mnuja'vip xa mitse'e jets makk atse'e nyakkutuk jets je'e atse'e n'amótup juu' atse'e nkapuump, jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkavujp, ²³ ¿tyajx tse'e ats je mmeen je viijnk jayu xkatukkatajki jetse'e duyaknuyókat?, ax ve'emts atse'e kunyakmooyj je meen maat je myunuyojkin ku atse'e yaja ntak'aajy tunvimpijtnuva.”

²⁴ 'Van'it tse'e dunuujmi juu' ve'e jem ve'nidup: “Pajk-jada ya'a je meen jetse'e xmo'odat juu' ve'e majk je meen dumaat.” ²⁵ Van'it tse'e y'atsoojvjidi: “Vintsán, ¿ti ka jepap ya'a ve'e dumaada majk je meen?” ²⁶ Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsaajv: “Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'opts je'e ve'e. Pan pan tse'e juu' dukajajejpp, pan vinxup tse'e dumaada, yakpajkjapts je'e ve'e nujom, je'e paat juu' ve'e yuu'n

vee'n jyayejpp. ²⁷ Ax je'eda juu' atse'e xto'oxpajktup jetse'e dukatsokta jets atse'e nyakkutojkladat, yakminda jetse'e yaja ats nvinkujk xyak'o'o'kkáxtat.”

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e je tyoo' dupajknuva jetse'e jem Jerusalén jyaa'knujkx. ²⁹ Je'yavaandup tse'e vye'nada joma ve'e je kajpunda juu' ve'e duxaajta Betfagé jets Betania, jempa ve'e je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpada ³⁰ jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Ku tse'e mje'yadat, jeja tse'e xpaattat kuvuu'n to'k je burro. Ni pánanumts je'e ve'e kyatuktsuunaja. Mukéjadats jetse'e xyakmíndat. ³¹ Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu pan tyajxe'e xmukéjada, ve'em tse'e xnaajmadat: “Je Maja Vintsane'e dutsojkp.”

³² Van'it tse'e je y'ixpajkpa ñajkxti jetse'e dupaatti ax jo'n je Jesús ña'muxjidi.

³³ Myukéjidup tse'e vye'nada je burro, van'it tse'e je burro je vyintsanda y'amotutúvijidi:

—¿Tyajx tse'e xmukéjada xi burro?

³⁴ Van'it tse'e y'atsoo'vdi:

—Je'e kajx ku ve'e je Maja Vintsán dutsak.

³⁵ Van'it tse'e duyaknajkxti joma ve'e je Jesús jetse'e dujape'ndi je burro maat je vyitta. Van'it tse'e je Jesús duyakpejtti. ³⁶ Vintso tse'e je Jesús ñaxy, ve'em tse'e je jayu duye'epa je vyit jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ. ³⁷ Ax ku tse'e dumutámidi jeja Olivos Kopk váñuk viijn, van'it tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e je Jesús dumaatvíttu, je'e tse'e makkojts'ukvaandu je xoojntkun maat jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e

kajx ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump.
³⁸ Jidu'um tse'e vyaandi:

—Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e ya yakkutojkpa juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! Je oy joot maat jets je majin maat tse'e y'ijtnit je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm!

³⁹ Van'it tse'e ña'muxjidi je fariseotajk juu' ve'e je numay jayu myaatve'nidup:

—Yak'ixpajkpa, tuknaajma to'k aaj xi jáyuda juu' ve'e mmaatvítup jetse'e y'amo'ottat.

⁴⁰ Ax jidu'um tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets pan amo'ttup xa ya'a ve'eda, je tsaaj tse'e makk kojtspáktap.

⁴¹ Ku ve'e dumutámidi jem Jerusalén, jetse'e je Jesús du'ix je kajpun, van'it tse'e dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda, ⁴² jetse'e vyaajñ:

—Pan kuxvinmótuda xa ve'e, uxyam ya xaaj, juu' ve'e kumyak'ítjada oy joot! Ax ka'a tse'e xvinmótuda, yu'uts je'e ve'e y'it jeja miits mvinkujkta. ⁴³ Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je mtso'oxpajkpa duyaknaa'tóktat je mkajpun jetse'e je naax juu' ve'e je mkajpun dunaa'vítup, je'e tse'e tyuktajva'atstap joma ve'e ñayy-o'otsjadat, ⁴⁴ myak'oo'kjadapts miits je'e ve'e maat je m'ónukta, jetse'e je mjaajnda je mtajkta dutukja'vikajx-tinit, ni to'ka tse'e je tsaaj kyatánut nukavyet, je'e kajx ku ve'e xkanujávada ku ve'e je Nte'yam mnumínjada jetse'e kumyaktsookjidi.

*Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk
 (Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)*

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaktaagu-jkp jetse'e duvojjpitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup ato'ktup vye'na, ⁴⁶ jetse'e dunujjmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

⁴⁷ Jóvum xaaj tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijit jep maja tsaptujkp; ax je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta jets pan pan jatye'e dunumájidup je israeejlit jayu maat, je'e tse'e dupayo'ydup vintso ve'e kuduyakjay'oo'kjidi je Jesús, ⁴⁸ ax ka'a tse'e dumutaayvaatti pan vintso ve'e kudutoondi, kux nujome'e je jayu oy du'amotunajxti juu' ve'e je Jesús kyojts.

20

Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyayejpp

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ To'k naxe'e je Jesús je numay jayu duyak'ixpuk vye'na jep maja tsaptujkp jetse'e duvaajnjadi je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jye'ydi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je israeejlit je myújit jáyuda, ² jetse'e dunuujmidi:

—Vaajnja aats pan pane'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut. ¿Pane'e ya kutojkun mmoojyju?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. ⁴ ¿Pan tse'e je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut, je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

⁵ Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjadi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e moojyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” ⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun moojyju, xka'ts'oo'kumdapts uu'm ya'a ve'e

ya numay jayu kux nayja'vijidinup ya'a ve'e tyuva jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijj.

⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pan pane'e je kutojkun moojyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. ⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyj jets atse'e ve'em ntun.

Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Van'it tse'e je Jesús duvaajnji je jáyuda ya tukmu'a'ixmojkin:

—To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam. Van'it tse'e je yoova toompatajk dutukmaatkojtsmojkti pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmóktat je tsaaydum taajm. Van'itts je'e ve'e chaa'n, ta'niva tse'e ñujkx. ¹⁰ Ku tse'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e to'k je kyukátsiva dukejx joma ve'e je yoova toompa jetse'e du'amótuvut pan juu' ve'e tukkadaakjup. Ax van'it tse'e je yoova toompa dutsii'kti jetse'e ve'emji duyakvimpijttini. ¹¹ Van'it tse'e je kam je vyintsán dukejxnuva jado'k je kyukátsiva; ax nay vanxúpyam tse'e dutsii'ktuva jetse'e dujomtoondi dutitoondi, ka'a tse'e dutimooydi, jetse'e dupakejxtini. ¹² Jyaa'kkejx tse'e jado'k je tsaaydum kam je vyintsán jado'k je kyukátsiva; ax yakxa'ajkiduva tse'e je yoova toompa jetse'e dupavojptini.

¹³ 'Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsán vyaajñ: “¿Tis ats vine'e ntónup? Va'an xa ats n'ite'e dukexu ats ya n'ónuk juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ax kuts je'e ve'e du'ixtat, vyinta'agadapts ijk je'e vine'e.” ¹⁴ Ax ku tse'e je yoova toompa du'ixti, van'it tse'e ñavyaajnjidi: “Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'o'okumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.”

¹⁵ Van'it tse'e duyakpítsumdini jem tsaaydum kam jootm jetse'e duyak'oo'kti.

Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

¹⁶ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Je'yap xa je'e ve'e jetse'e duyakjay'oo'kkáxjadat jetse'e je viijnk yoova toompa dupámüt.

Ku ve'e je jayu du'amotunajxti, jidu'um tse'e vyaandi:

—¡Kudukayakjatye'e je Nte'yam!

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús je jáyuda dūvin'ix, jetse'e dūnuujmidi:

—Pan kudukayakjatye'e je Nte'yam, ¿ti tse'e tyijp juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp? Jidu'um tse'e vya'añ:

“Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dūnūvinkopkikux je maja tsaptakpats.”

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Pan pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e du'ukmat-suvaandi tun jatyi je Jesús kux ñuja'vidu ve'e jets je'e kajxe'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts; ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu.

²⁰ Y'uk'íxtidup tse'e pan vintso ve'e kuy'o'yi jetse'e je Jesús kudupaamdi jem je yakkutojkpa kya'm, je'e kajx tse'e du'ukkejxti je katsuvaa'mpa juu' ve'e natyijjudup

jets tuv je'e ve'e je jyáyuvinnda je jyoojntykinda, y'uk'íx-tidu ve'e pan vintso ve'e kuduyakkajtstókidi je Jesús.

²¹ Jetse'e du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' mitse'e mkajtsp jets juu' ve'e je jayu mtuk'ixp, ka'ats mitse'e pan xviijn'íx, tyúvam xa mitse'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix. ²² ¿Yakjajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakku-tojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

²³ Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je ko'oy joot dujayepa, je'e kajx tse'e dunujmidi:

—¿Tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? ²⁴ Tuk'ixta ats to'k je meen.

Ku ve'e dumooydi, van'it tse'e du'amotutúvi:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaaj yukja'a?

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip jets mooy-
duvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

²⁶ Ax ka'a tse'e y'o'yixjidi pan vintso ve'e kuduyakkajt-
stókidi ku ve'e kyats y'ijt jeja je jayu vyinkujk; atuva atoki
tse'e dutuktaandi je y'atso'vun, jetse'e y'amottini.

*Ku je Jesús yak'amotutúvi pan joojntypajknvape'e je
oo'kpa*

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Jeme'e je saduceotajk juu' ve'e je Jesús dunuje'ydu.
(Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk
y'ukjoojntypajktinuvat jado'k nax.) Van'it tse'e je Jesús
du'amotutúvidi:

²⁸ —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets
pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumasa'ak

jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupáku
 je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat, ax je myuto'k
 mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijt.
²⁹ Ax núvuxtojtuk tse'e y'ijtti je uts je ajch. Ta'axpajk
 tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je
 ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. ³⁰ Van'it tse'e je myuto'k
 uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk, ka'ava tse'e je y'ónukta
 jyeji, jetse'e y'oo'knuva. ³¹ Van'it tse'e je myumejtsk uts
 dupajkpa je ku'aa'k ta'axtajk. Nay ve'empa tse'e jyajttuva
 je utsta juu' ve'e taandu, oo'kkajxtinu tse'e núvuxtojtuk
 je yaa'tyajk. Ax ni pana tse'e je y'ónuk dukatukyakjeji je
 ta'axtajk. ³² Ux'ook tse'e je ta'axtajk y'oo'knuva. ³³ Ax
 kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat jado'k nax,
 ¿pánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux
 va'an núvuxtojtuke'e dupajkti.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Yaa'vyajkp ta'axpajkp xa ve'e je jayu yaja naxviijn;
³⁵ ax je'eda pan pan jatye'e duvinmajtsjudup jetse'e jyoo-
 jntykpajktinuvat jado'k nax ku ve'e je nam it choo'ndukut,
 ka'a tse'e y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e y'ukta'axpajktinit,
³⁶ je Nte'yam je y'ónuk xa je'e ve'eda. Ka'ats je'e ve'e
 y'uk'o'yixjidinit jetse'e y'oo'ktat kux ve'em xa je'e ve'e
 y'ijttinit ax jo'n je Nte'yam je yaangeles. ³⁷ Ax je'e ku ve'e
 je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, mkojtstuts
 miits je'e ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e je
 Moisés jyaay, joma ve'e je Nte'yam myukojsji jem ápit
 kup akojkm. Jep tse'e dukats jets je Maja Vintsane'e
 duNte'yamip je Abraham, je Isaac, maat je Jacob. ³⁸ Je'e
 kajx tse'e, Ntye'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan
 pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini; ka'a tse'e je
 jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidupts je'e ve'eda. Je
 Nte'yam je kyutojkun kajx tse'e nujom jyoojntykada.

³⁹ Jeme'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpada juu' ve'e na'-muxejudu:

—Yak'ixpajkpa, oy xa ve'e tuxkats.

⁴⁰ Ax je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je Jesús, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutúvat.

*Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda jets je David je chaan je kyooj je'e ve'e je Cristo?, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ⁴² Viinm xa ve'e je David dujatyaañ jep Salmo kujxp:

Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi

⁴³ namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjjudup.”

⁴⁴ Jidu'um tse'e je David vyaajñ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaja Vintsampa je'e ve'e.

*Ku je Jesús duintso'y je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)*

⁴⁵ Ax nujom tse'e je jayu y'amotunáxjada vye'na ku ve'e je Jesús dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

⁴⁶ —Myakkópkadape'e ooy je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta kux mvin'aa'nuvaajnjudup miits je'e ve'e. Je'e xa ve'e dumuvidutuvaandup je yaajnit vit jetse'e dutso'kta jetse'e yakkojtspoo'kxtat je vintsa'kin maat jep maa'y jaatp. Tum je'e ve'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit jep tsaptujkp jets joma ve'e je maja kay je maja uu'k. ⁴⁷ Je tyajk paat tse'e dupajkjada juu' jatye'e y'ixtup jyajejptup je

ku'aa'k ta'axtajkta; ax jek tse'e chapkotsta, ve'em tse'e dukayaknuke'xnatakava'anda je kyoy je'e juu' ve'e tyoondup. Je'e tse'e nuyojk je tsaachpaatun yakmooydinup.

21

*Je yax juu' ve'e pyaam to'k je ku'aa'k ta'axtajk
(Mr. 12.41-44)*

¹ Jep tse'e maja tsaptujkp je Jesús vye'na jetse'e du'ix vintso ve'e je kumeen jayu dupamda je myeen jem yax apajkin jootm; ² y'ixpa tse'e je Jesús ku ve'e to'k je ayoova ku'aa'k ta'axtajk dupuujm mejtsk je pi'k cobre meen.

³ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuyojk ya'a ve'e ya ayoova ku'aa'k ta'axtajk tudupum je yax jets ni ka'a ve'e nujom je viijnk jáyuda; ⁴ kux je'eda, je'e je'e ve'e tudupamda juu' ve'e vinta'nuxjudup; ax ya ayoova, tats ya'a ve'e dupamkajni je tyukjoojntykin.

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)*

⁵ Jem tse'e je Jesús je y'ixpajkpa juu' ve'e dunukojtstu je maja tsaptakpats, vintso je'e ve'e tsújit je tsaaj juu' je'e ve'e myaat jets je paamduk juu' ve'e yakmooy je yax kajx. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

⁶ —Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e kyutokikajxnit ya'a juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet.

*Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminit
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)*

⁷ Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayé pup pan vin'it ya'a ve'e tyónjut kyótsjut?

⁸ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Myakkópkadape'e ooy ku ve'e pan mnunvin'aa'njadat, kux míndape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ta tse'e je xaaj jye'yni juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki.” Jidu'um tse'e vya'andat. Ax ka'a tse'e xpanajkxtat. ⁹ Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjup jetse'e je jayu ñañupojtukjada, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdúkani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax.

¹⁰ Van'it tse'e dujaa'knuujmidi:

—Nacho'oxpákjadap xa ve'e je jayu to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets jado'k kutojkun, ¹¹ makk tse'e ooy tyun'ojxat, jéjap tse'e je yooj jets je pa'am may viijn, yak'ixup tse'e jem tsajviinm je aja'vin je atsa'kin jets je mújit nuja'vin.

¹² 'Ax ka'anum tse'e ya'a tyunju vye'nat, myakmátstaps miitse'e jetse'e myakjomtón-dat myaktitón-dat, myaknajkxjadap tse'e jep tsaptujkp joma ve'e myaktokimpayo'oydat, myakpoxuntakpámdap tse'e jetse'e myaknajkxjadat jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹³ Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, je'e tse'e m'itumó'ojadap jetse'e je tuvakojsun xpámdat ats kajx. ¹⁴ Ax ka'a tse'e too'vajkp xpayo'oydat pan ti ve'e mkótstap, ¹⁵ kux ats miitse'e nmo'odap je vinma'yun jets je ayook juu' ve'e mkótstap, ka'a tse'e je mtso'oxpajkpa dupaa'ttat ti ve'e mtuknu'aa'njadap, ka'a tse'e dumutaayvaattuvat vintso ve'e mkojtsumpijtuxjadat. ¹⁶ Mnuxa'ajjadap tse'e je mtee' je mtaak, mnuxa'aijidinuvas tse'e je m'uts je m'ajch, je m'uts je mtsa'a, je mjuu't je mmugo'ok, jets pan pan jatye'e mmaatnayja'vijidup, jetse'e je jayu myak'oo'kjadat. ¹⁷ Nujome'e je jayu

mmu'ejkjidinit mmujot'aajnjidiniõ kuxe'é ats xjaanchjá-vada. ¹⁸ Ka'a tse'e xvinnmáydát, je Nte'yam tse'e m'íxjadap mjayépjadap, ni vintsova xa ve'e mkavintókídat. ¹⁹ Pan mmuténidup tse'e je tsaachpaatun, m'íjttinuups miitse'e je Nte'yam maat.

²⁰ 'Ku ve'e x'íxtat ya Jerusalén ñaa'víduut maat je tojpatajk, nujavadats jets jatyji ve'e kyutókiyut. ²¹ Van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. Jets pan pan jatye'e ve'nadap jem kam jootm, ka'a tse'e y'uktajkidinit jem kajpun jootm, ²² kux tsaachpaatunani je'e ve'e vye'nat van'it. Ve'em tse'e jyátut jetse'e tyonkákxjut kyojtskákxjut nujom juu' ve'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. ²³ ¡Ayoov xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat!, kux ooye'e je tsaachpaatun dutunyaknáxtat juu' ve'e yaja naxviijn ve'nadap, ooye'e je Nte'yam je tsaachto'nun dutumpámút van'it. ²⁴ eo'ktap tse'e numay jep atso'ox jaatp, jempa tse'e pan pane'e yakmajtstinup jetse'e duyaknajkxtinit viijnk it viijnk naax pan vinxupe'e ya naxviijnit it. Jets je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ñutee'ndinup tyuktee'ndinuups je'e ve'e ya Jerusalén. Ve'em tse'e dutoondinit van'it paat ku ve'e kyukáxat je tiempo juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e dujayéptat je majin pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

Vintso je Cristo myiinnuvat

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ 'Van'it tse'e je mújit nuja'vin jyéjat je aampa xaaj kajx, je aampa po'õ kajx, jets je maatsa kajx. Ku tse'e je jayu ve'em du'íxtat, van'it tse'e ooy tyunsaachvinmapyáktat, atuva atoki tse'e tyándat mukaxux; namyu'ukpaajmjuduvap tse'e je maaxy naaj

jetse'e pyoojmuknit pyo'kxuknit. ²⁶ Ax ve'em tse'e je tsa'aga kajx je vyiijn je y'aaj duyakma'tkajxtinit je jayu ku ve'e duvinmáydats pan ti ve'e tonuvaajnjup kotsuvaajnjup yaja naxviijn, kux je Nte'yam, xyituyo'oyuyps je'e ve'e je makkin juu' ve'e ya tsajmit it. ²⁷ Van'itts atse'e x'íxtat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets jem atse'e nkada'aky vínuts jootm je kutojkun maat jets ooy je majin maat. ²⁸ Ax ku tse'e ve'em du'ukva'anut, pámdats makk aaj makk joot jetse'e mpat'íxtat jem tsajm tsov, kux táminup je'e ve'e je tiempo jetse'e mtsó'oktat.

²⁹ Va'nuxjuduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ixta je higo kup, ukpu otyi viijnk kupa. ³⁰ Ku xa ve'e je y'aajy pyitsum'ukvaannuva, mnuja'viduyps miitse'e jets támani ve'e je xakopk. ³¹ Ax nay ve'empats je'e ve'e ku ve'e x'íxtat jets toojnjup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets táminup je'e ve'e jetse'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

³² Tyúvamts ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjut kyótsjut namka'ana ve'e y'oo'kkáxta je jayu juu' ve'e uxym joojntykidup. ³³ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijn it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁴ 'Mnay'íxjadapts miitse'eda, ka'a tse'e mkañáxtat m'oknáxtat, ka'a tse'e m'oo'ktat mmo'okjadat, ka'a tse'e xtsóktat je naxviijn je kyó'oy je'e. ³⁵ Pan ka'a tse'e mnay'íxjada, kavinmaayp tse'e mve'nadat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je tánuk juu' ve'e taamp jep kutyay jaatp kuxe'e dukanujava jets je y'oo'kun je'e ve'e y'anajkxip. Ve'em tse'e y'íttat nujom je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn je xaaj ku atse'e nmiinnuvat. ³⁶ Ijtp tse'e mnakyujoojntykajadat jetse'e mtsapkótstat, jetse'e ve'em je makk aaj je makk joot xjayéptat ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut jets atse'e

xvinténadat to'k aaj to'k joot, ats, je Jayu Juu' ve'e Nu-paamduka Ijtp.

³⁷ Xuujun tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijj jep maja tsaptujkp, ax tso'op tse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum.

³⁸ Ax jóvum tse'e je numay jayu japyji jye'yada jep maja tsaptujkp jetse'e du'amotunáxtat.

22

Ku je israeelit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat (Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Táminup tse'e vye'na je xaaj ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat, je pascua xaajts je'e ve'e. ² Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'ixti dupayo'ydi pan vintso ve'e je Jesús duyakjay'oo'kjadat. Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi jeja je jayu vyinkujk kux cha'kidupe'e je numay jayu.

³ Van'it tse'e je Satanás tyajki jem je Judas jya'vin kajxm, je'e juu' ve'e duxaajiva Iscariote, je'ets je'e ve'e nuto'k je xipajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. ⁴ Je'e tse'e ojts dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk pan vintso ve'e dupámút je Jesús jem je'e kya'mda. ⁵ Ax ooy tse'e dutuntukx-oojntkkti jetse'e dutukvinva'nidi jets myo'odape'e je meen. ⁶ Nu'atso'vi tse'e je Judas. Van'it tse'e du'ixti'ukvaajñ pan vintso ve'e y'óyat jetse'e je Jesús dupámút jem je'e kya'mda ku ve'e numay je jayu maat kyave'nat je Jesús.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ku ve'e je xaaj dupaaty ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat jetse'e yakju'kx je carnero juu' ve'e yak'oo'ktup pascua xaaj, ⁸ van'it tse'e je Jesús dukejx je Pedro maat je Juan, jetse'e vyaajñ:

—Najkxu x'apaamdükada uu'm je mpaascua xaaj a'ox.

⁹ Van'it tse'e y'amotutúvijidi:

—ǂJómase'e xtsak jets aatse'e n'apaamdükat?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm, van'it tse'e xmaatnavyaa'tjadat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e to'k tsiv je naaj dupavijtsp. Panajkxtats je'e. Pan joma tujk tse'e tyaka, ¹¹ jeja tse'e je kutajk xnaajmadat: “Je yak'ixpajkpa ve'e vaamp: ǂJoma ve'e je it joma atse'e ntukmaatyaknax-tat je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox?” ¹² Van'it tse'e mtuk'ixjadat to'k je maja cuarto juu' ve'e jep mumejtsk nukavyet kujxp, joma ve'e pu'uk avaada. Jep tse'e x'apaamdükadat je a'ox.

¹³ Van'it tse'e ñajkxti jetse'e dupaatti nujom ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Jetse'e du'apaajmtkidi je pascua xaaj a'ox.

¹⁴ Ku ve'e dupaatni je a'ox aats, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk kukátsivada dumaatnajxy kaayva. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ooy atse'e ntuntsak jets ats miitse'e ntukmaatkáydat ya pascua xaaj a'ox namka'ana atse'e n'aa'k, ¹⁶ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'ukkaaynit ya pascua xaaj a'ox, van'itnume'e ku ve'e jado'k nax nka'yumdinuvat je a'ox jem je Nte'yam kyutojkun jootm.

¹⁷ Van'it tse'e to'k je tuk'a'ooguin dukaajn, jetse'e je Nte'yam dukukojsji, jetse'e vyaajñ:

—Matsta ya tuk'a'ooguin jets tuk'oogada, ¹⁸ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

¹⁹ Van'it tse'e dukaajn je tsapkaaky jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy, jetse'e dumooydi, jetse'e vyaajñ:

—Ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkopk juu' atse'e nmaso'okup miits je m'o'yin kajxta ku atse'e n'oo'kut. Tonda tse'e ve'em jets atse'e xjaa'myétstat.

²⁰ Ku ve'e y'a'oxikajxti, van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, jetse'e vyaajñ:

—Juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat, je nam kojstánts ya'a ve'e. Kux ku atse'e nmaso'okut ya nnuu'pun, ku ats miitse'e nku'oo'kadat, nyaktaajnjadaps ats miitse'e je nam kojstán.

²¹ 'Ax je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, je'ets atse'e nmaatkaayp. ²² Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' atse'e je Nte'yam xtuknupaajmtki, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp; ax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²³ Van'it tse'e ñay'amotutúvijidi vimpit atuj pan pan je'e n'ite'e.

Ku ñatyukkoytsvintsoojviji pan pane'e dunumájip

²⁴ Van'it tse'e ñakyojtsvintsoojviji pan pane'e aje'ejyjida dunumájip. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je is-raeejlit jáyuvapta, makk tse'e je kyutojtkun dupamda; jets je'e pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, vaandup tse'e jets oy jayu je'e ve'eda. ²⁶ Ax ka'ats miitse'e mve'e-mada. Kux pan pane'e miitsta dujaa'knumájip, ve'emts je'e ve'e ñapyámjut ax jo'n je toompa kuy'ijit. ²⁷ Kux ¿pane'e dujaa'knumájip, je'e juu' ve'e ajxtkp kaayva, ukpu je'e juu' ve'e mutoojnup? ¿Ka je'ep n'ite'e juu' ve'e ajxtkp kaayva? Ax yájats atse'e n'it miits maatta, nmutoondupts ats miitse'eda.

²⁸ 'Miits xa ve'e m'ijttup ats maat ku atse'e je ko'oyjáyu-vap x'ukyaktokimpakuva'añ. ²⁹ Ve'em ax jo'n atse'e

je nTee' xmooyj je kutojkun, nay ve'emts ats miitse'e nmooyduva je kutojkun jetse'e m'ijttinit jem ats nku-tojkun jootm, ³⁰ jets atse'e nmaatkáydat nmaat'oo'k-tat, m'ajxktuvaps miitse'eda jem kutojkun tsuujntkun kajxmda jetse'e xtókimpayó'oydat je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

*Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)*

³¹ Ñuujmiva tse'e je Jesús je Simón Pedro:

—Simón, Simón, amotu xa miitse'e je Satanás mjayépjada jetse'e du'ixut pan vintsó ve'e myaktokintónjadat.

³² Ax tats ats mitse'e nnujsapkats jets mákk mitse'e je Nte'yam xaanchjávat. Ax kuts mitse'e mnapyaajmjinuvat ats maat, kojtsmákkats je m'utsta je m'ajchta.

³³ Van'it tse'e je Simón Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nnayja'vijup xa atse'e jets atse'e nnajkxut mits maat jep poxuntujkp jets ats mitse'e nmaat'oo'kut.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pedro, ve'emts ats mitse'e nnuujma jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Ku ats miitse'e mpakejxti ka je apajkin maatap, ka je meen maatap, ka je ka'ajk maatap, ¿mka'ijtuxjudu tse'e juu'?

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa aatse'e ti xka'ijtji.

³⁶ Van'it tse'e yaknuujmidi:

—Ax uxyam, pan pan tse'e jep je y'apajkin, va'an tse'e duvitsu, nay ve'empa tse'e pan pane'e jep je myeen, va'an tse'e duvijtspa. Pan pan tse'e dukamaat je yajkxy tsojx, va'an tse'e dutaa'ku je vyitani'kx jetse'e dujóyut. ³⁷ Kux

ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut juu' ve'e je Kunuu'kx Jatyán kyajtsp ats kajx. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ve'em tse'e yaktuujn ax jo'n je maja tokin kudutuujn.” Nujom vinxupe'e javyet ats kajx, tónjup kótsjupts je'e ve'e.

³⁸ Van'litts je'e ve'e vyaandi:

—Maja Vintsán, uxyaja xa ve'e mejtsk ya yajkxy tsojx.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Nvaatani vanxup.

Ku je Jesús chapkajts jep Getsemani

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Van'it tse'e je Jesús pyítsum jep jetse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum, ve'em ax jo'n dutún y'ijj, panajkxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. ⁴⁰ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp.

⁴¹ Van'it tse'e apuk ñujkx jado'k ka'achum, jetse'e kyoxkteni, jetse'e chapkajts. ⁴² Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan mtsajkp xa mitse'e, kadi xyakjaty jets atse'e ya tsaachpaatun xtukkada'akut. Ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp; je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

⁴³ Van'it tse'e to'k je tsapjootmit ángeles kyadaaky jetse'e kyojtsmákkiji. ⁴⁴ Ax ku tse'e ooy tyun'anoo'kx-ini, van'it tse'e nuyojk mákk chapkajts, yaaxp aaj yaaxp joot, ve'em tse'e je pyúxuk ñaxkadaaky ax jo'n je mújit nuu'pun ta'kxy kuy'ijj jo'n.

⁴⁵ Ku ve'e chapkojtskujx, van'it tse'e vyimpijt joma ve'e je y'ixpajkpatajk, tadamts je'e ve'eda je tsooj py-atkajxidini vye'na je'e kajx ku ve'e je tsaachvinma'yun yak'ayonuktajkijidini. ⁴⁶ Van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e mma'ajta? Pojtukta jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp.

*Ku je Jesús yakmajch**(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)*

⁴⁷ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e numay je jayu jye'ydi. Ax juu' tse'e Judas duxaaj, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e duvintoo'-vajkip je jáyuda. Van'it tse'e je Jesús duvinkutami jetse'e dutsuu'kx. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Judas, ¿to'k je tsuu'kx maat atse'e xpaamnit jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup?, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁴⁹ Ku ve'e du'ixti ti ve'e toojnjup kojtsjup je jáyuda juu' ve'e ijttu je Jesús maat, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ntso'oxpajkumdupe'e ya jáyuda maat ya tsojx?

⁵⁰ Van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa dukuspojxi to'k je y'aka'yun taatsk juu' ve'e dutoojnjp je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. ⁵¹ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'okta, nvaatani ve'e vanxup.

Van'it tse'e je Jesús dutaajn je toompa je tyaatsk jetse'e duyakjotkadaakni. ⁵² Van'it tse'e dunuujmi je tee'tajk je vyintsanda, je tsaptakmutoompatajkta, maat je israeejlit je myújit jáyuda, je'e juu' ve'e je'ydu jetse'e myajtsjidinit:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajxxy tsojx maat jets je kup maat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ij? ⁵³ Jóvum xaaj xa atse'e tun'it miits maatta jep maja tsaptujkp, ka'ats atse'e xmajtsti van'it; ax uxyam tse'e je Nte'yam myakjajtuxjada jets atse'e xmátstat, uxyam tse'e tyónjut kyótsjut ax jo'n dutsokta pan pan jatye'e yakkutojktup jeja akoo'ts it jaat.

*Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús**(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús dumajtsti jetse'e duyaknajkxti jep je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta tyak'ap, ax jékum tse'e je Pedro pya'ux'ookaja. ⁵⁵ Jep tse'e je tsaptakmutoompatajk taagujkp dupaamdi je jaajn jetse'e dunaa'ajxtkvítti, ax jep tse'e je Pedro dumaatxámda. ⁵⁶ Van'it tse'e to'k je jajtspa y'ixji ku ve'e xyamy jetse'e dumu'ix dumujejt, jetse'e vyaajñ:

—Myaatvítppap xa ya'a ve'e tuy'it ya Jesús.

⁵⁷ Ax ka'a tse'e je Pedro dunatyukpajkji je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e n'ixa.

⁵⁸ Vee'n tse'e je it ñajxy jetse'e jado'k je jayu y'ixjuva. Van'it tse'e je jayu vyaajñ:

—Mmaatvítppap xa mits ya'a ve'e tuy'it.

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a xaja, ka'a xa ats ya'a ve'e nmaatvídut tuy'it.

⁵⁹ To'k hora jo'n tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e jado'k je jayu vyaampa:

—Tun nujava xa ve'e, jémam xa ya'a ve'e tudumaatvídut, kux galiléait jáyuva ya'a ve'e.

⁶⁰ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nujava pan ti ve'e mkajtsp.

Kojtspna tse'e je Pedro vye'na, van'it tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy. ⁶¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán y'ix-umpijt jetse'e je Pedro duvin'ix. Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts jets jidu'ume'e je Maja Vintsán ña'muxji: “Ka'anume'e je na'atseev uxyam ya tsooj y'aya'axy vye'-nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'-nat.” ⁶² Van'it tse'e je Pedro pyítsumni jetse'e ooy tyuntsaachvinma'yunyaaxy.

*Ku je Jesús yaknuxiik yaktukxiik
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)*

⁶³ Je jáyuda pan pan jatye'e je Jesús du'ix'ijttu, ñuxiiktu tyukxiiktu tse'e, jetse'e dutsii'kti, ⁶⁴ duvintsoomdi, jetse'e du'akupá'kxidi, jetse'e vyaandi:

—Nukótsuts n'it pane'e tumtsii'kju.

⁶⁵ May nax tse'e dujaa'kvinkojtspejtti.

Ku je Jesús dūvinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e ñay'amojkijidi je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, jetse'e duyaknajkxti je Jesús joma ve'e ñay'amókajada. Jep tse'e dunuujmidi:

⁶⁷ —Vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoön jetse'e yakkutojknit.

Jetse'e y'atsaajv:

—Pan vaamp xa atse'e jets ve'em, ka'ats atse'e xjaanchjavadat. ⁶⁸ Pan n'amotutúvidupts ats miitse'e juu', ka'ats atse'e x'atsóvdat jets ka'ats atse'e xmaso'oktat. ⁶⁹ Uxyamts atse'e ntsuuni'ukva'anut jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom duka'mikajxp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁷⁰ Van'it tse'e anañujoma y'amotutúvijidi:

—¿Tits, mits je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkotsta.

⁷¹ Van'it tse'e vyaandi:

—¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkumda pane'e du'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? Uu'mam xa ve'e tun'amotunajxumda ku ve'e viinm tūvy'añ.

23

*Ku je Jesús je Pilato d̄vinteni**(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)*

¹ Van'it tse'e tyenikajxti j̄etse'e d̄yayknajkxti je Jesús jem je Pilato vyinkojkm. ² Jem tse'e d̄unuxa'ai'ukvaandi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ta aats ya'a ve'e n'ix mpaa'ty j̄etse'e aats je njayu d̄yakyoojmuk d̄yay'ajxuk, ve'em tse'e vya'añ j̄ets ka'a aatse'e je kupa'mun nmo'ot je rórait yakkutojkpa, vaampap tse'e j̄ets je Criistuk ya'a ve'e, yakkutojkpuuk ya'a ve'e.

³ Van'it tse'e je Pilato d̄u'amotutuvi je Jesús:

—¿Mitse'e je Israeelit Jayu Yakkutojkpa?

J̄etse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

⁴ Van'it tse'e je Pilato dunuujmi je tee'tajk je vyintsanda j̄ets je numay jayu:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e ti tokin mpaatyja.

⁵ Ax nuyojk tse'e dujaa'knuvampejtti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Yakyoojmukp yak'ajxukp xa ya'a ve'e nujom aats je njayu maat juu' ve'e tyuk'ixp. Jem tse'e ve'em dutún Galilea j̄ets yaja paat tse'e ve'em d̄utoompa.

Ku je Jesús je Herodes d̄vinteni

⁶ Ku ve'e je Pilato d̄u'amotunajxy, van'it tse'e d̄u'amotutuvi pan galiléait jayu je'e ve'e je Jesús. ⁷ Ku ve'e yaknuujmi j̄ets ve'em, van'it tse'e d̄ukejx joma ve'e je Herodes, je galiléait yakkutojkpa je'e ve'e y'ijt, jemts je'e ve'e Jerusalén vye'niva van'it ku ve'e je xaaj tyunju. ⁸ Ooy tse'e tyunxoointk je Herodes ku ve'e je Jesús d̄u'ix, kux jémani ve'e duja'ixuva'añ ku ve'e je k̄ats dumotu j̄ets ti ve'e tyuump kyajtsp j̄ets je'e ve'e y'ixuvaampy j̄etse'e je Jesús je majin dutónut. ⁹ May viijnts je'e

ve'e juu' jaty du'amotutuvi; ax ni vinxupa tse'e je Jesús kyah'atsoojvji. ¹⁰ Jem tse'e vye'niduva je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, je'e tse'e makk tunnuvampejtjudup. ¹¹ Van'it tse'e je Herodes maat je tyojpatajk dujomnuujmidi dutinuujmidi je Jesús jetse'e dunuxiikti dutukxiikti. Van'it tse'e duxojxti maat je oojyit vit ax jo'n je yakkutojkpa ñaxyaxju. Van'it tse'e je Herodes dutuknukejxumpijtnuva je Pilato. ¹² Je xaajjyam tse'e je Pilato jets je Herodes ñayja'vi'ukvaajnjidi, kux namyu'ejkjudupe'e y'ijtti.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Van'it tse'e je Pilato duyakjayxmojkjidi je tee'tajk je vyintsanda maat pan pan jatye'e je kutojkun dujajejptup, maat je numay jayu, ¹⁴ jetse'e dunuujmidi:

—Miits xa atse'e tuxtuknuminda ya jayu ku ve'e mva'anda jets yakyoojmukp yak'ajxukp ya'a ve'e je numay jayu. Ax yajats ats ya'a ve'e juu' tun'amotutuvikux miits mvinkujkta, ax ta tse'e xmótuda jets ka'a ats ya'a ve'e ti tokin tumpaatyja juu' miits ya'a ve'e mtuknuxa'aidup; ¹⁵ ka'ava ve'e je Herodes, kux ta xa atse'e xtuknukejxumpijtnuva. Uxeja tse'e xmótuda, ka'ats ya'a ve'e tudutún juu' ve'e je oo'kun duvinmajtsjup. ¹⁶ Nyakjachaachpaa'tjupts ats ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaso'okut.

¹⁷ Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dujajtymasa'ak y'ijit to'k je poxuntakjayu. ¹⁸ Van'it tse'e je jayu y'aa'mitaakti, jetse'e vyaandi:

—Va'an du'aa'ku, je'e xa aatse'e ntsajkp jets aatse'e xmasookjat je Barrabás.

¹⁹ Je'e kajx tse'e je Barrabás yakpoxuntakpuujm kuxe'e je jayu duyaknañupojtukju jem kajpun kajxm jets je'e kajx

ku ve'e yakjaju'aa'k. ²⁰ Jyatsojk tse'e je Pilato jětse'e dumaso'okut je Jesús, je'e kajx tse'e dumukojtsnuva je jaju jado'k nax. ²¹ Ax nuyojk tse'e y'aa'mitaakti:

—Yakcruuzpétu, yakcruuzpétu.

²² Ax mutoojk nax tse'e je Pilato jidu'um ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún? Ka'a xa ats ya'a ve'e mpaatyja je tokin ti ya'a ve'e kyu'oo'kap. Nyakjachaachpaa'tjupts ats ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaso'okut.

²³ Ax nuyojkts je'e ve'e dutun'amótudi jětse'e cryuuzpétut je Jesús. Kux makke'e ooy tyunkojtsti je jáyuda jets je tee'tajk je vyintsanda, o'yixjudu tse'e juu' ve'e y'amótudu, ²⁴ je'e tse'e je Pilato tyoon juu' ve'e je jaju chojktu. ²⁵ Ax ve'em tse'e dumasaa'k naspaka je jaju juu' ve'e poxuntaktsuuni je'e kajx ku ve'e je jaju duyaknañupojtukji jets je'e kajx ku ve'e yakjaju'aa'k; ax je Jesús, jem tse'e je tojpa kya'm dupaamdini jětse'e duyakcruuzpéttat.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Jem tse'e cruuzpejtpa duyaknajkxta vye'na je Jesús, van'it tse'e dumajtsti to'k je ciréneit jaju, Simón je'e ve'e xyaaaj, jemts je'e ve'e kam jootm chaa'n, jětse'e dutukpakaaydi je Jesús je cryuuz, jětse'e je Jesús duyaktoo'vajkti, jětse'e duyak'ux'ookidi je Simón maat je cruz.

²⁷ Numay tse'e je jaju pyanajkxjidi jets numay je ta'ax-tajk juu' ve'e yaaxtup tsaachvinmaaydup je Jesús kajx.

²⁸ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jětse'e ña'muxjidi:

—Jerusaleenit ta'axtajkta, kadi ats miits xnuya'axta, nañuya'axjada miits viinm jets nuya'axta je m'ónukta,

²⁹ kux je'yape'e je xaaj ku ve'e je jaju vya'anut: “Xoon xa

je'e ve'eda pan pan jatye'e pum jetse'e je ónuk dukajayépat jats pan pan jatye'e je ónuk dukatsamkojkidup jats pan pan jatye'e ni vin'ita kayak'onuktsi'tstup." ³⁰ Van'it tse'e je jayu je kopk je keets dunaajmadat: "Naxkada'aku yam aats nmi'kxm jats aatse'e xyo'otsut." Jidu'um tse'e dunaajmadat. ³¹ Pan ve'eme'e jyátukada ku atse'e n'it miits maatta, ¿ax ti tse'e jyaa'któndap ku atse'e nkoo'k'ijtnit miits maatta? Ve'em tse'e jyátukadat ax jo'n yaktún ku ve'e je tsoxk kup tyaatsnit.

³² Yaknajkxtuva tse'e maat je Jesús numejtsk juu' ve'e je maja tokin dutoondu, ve'em tse'e dutukmuyak'oo'kadat.

³³ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e duxaaj Kuxútum, jem tse'e je Jesús duyakruuzpejtti maat numejtsk je tokin toompada, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jats jado'k y'anajapa'ayi. ³⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tata, mee'kxjada to'k aaj je tyokin kux ka'a ya'a ve'e dunujávada ti ve'e tyoondup.

Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús je vyit dupajkva'kxti jetse'e dunukoo'yidi. ³⁵ Jem tse'e numay je jayu vye'niduva jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju. Pan pan jatye'e yakkutojktup, je'e tse'e duvinkojtspejttu je Jesús, jetse'e vyaandi:

—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; va'ants n'ite'e viinm dunaajktsa'akju pan tyúvame'e jats ya'a ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁶ Nay ve'empa tse'e je tojpatajk je Jesús dunuxiikti dutukxiikti, dujomnuujmidi dutinuujmidi, jetse'e duvinkutámidi, jetse'e dutuk'ookti je tsaaydum pa'ajk na'ook, ³⁷ jetse'e dunuujmidi:

—Pan je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa xa mitse'e, jnaajk-tso'okjuts n'it!

³⁸ Ax jem tse'e je Jesús cryuuz kojim dupaamdi to'k je jatyán. Toojk ayookts je'e ve'e ja'a: je griego, je latín, jats

je hebreo. Jidu'ume'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

³⁹ Nuto'k tse'e je jayu juu' ve'e jem cruz kajxm, vyinkojtspejtpa tse'e je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Pan mítsam xa je'e ve'e je Cristo, naajktso'okjuts n'it, jets yaktsookpa aats.

⁴⁰ Ax tukna'muxju tse'e jado'k je myujatyoo'. Jidu'um tse'e ña'muxji:

—¿Ka'a mitse'e je Nte'yam xtsa'aga? Nay je tsaachpaatun mitse'e mpaatpap. ⁴¹ Nvinmajtsumjuvam xa uu'me'e ya tsaachpaatun juu' ve'e uxyam nyaknajxump kux je'e xa ve'e nkuvejtump ku ve'e nto'num juu' ve'e ka óyap; ax ya jayu, ni ti tókinats ya'a ve'e dukatún.

⁴² Van'it tse'e je Jesús dunujmi:

—Jesús, jaa'myétsu ats mits to'k aaj ku ve'e myakkutojk'ukvaannit.

⁴³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma jets uxyam mitse'e m'ijtnit ats maat joma ve'e je Nte'yam je jyayu dujaajna dutajka.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Kujk xaaj jo'n tse'e vye'na, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsikujx. Toojk yaaxp paatts je'e ve'e je it y'ijit koo'ts. ⁴⁵ Je'e kajx tse'e ve'em jyajty kux vinkoo'tsi ve'e je aampa xaaj. Kajojk tse'e kyaa'tsva'kxy je atatyok juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. ⁴⁶ Ku ve'e ve'em jyajty, van'it tse'e je Jesús makk kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, jem xa atse'e mits mka'm ya nja'vin mpum.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je jya'vin tyukvaatsji.

⁴⁷ Je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, ku je'e ve'e du'ix juu' ve'e tutyunju tukyatsju, van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e vyaajñ:

—jTyúvamdam xa je'e ve'e jets ka'a ya'a ve'e ya jayu ti tokin tudutún!

⁴⁸ Nujom tse'e je jayu juu' ve'e jem ve'nidup jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju, kyojxtu tse'e je kyak kuxe'e dujoo'k'ama'tjidini. Ve'em tse'e ñajxtini. ⁴⁹ Ax nujom tse'e je jayu juu' ve'e je Jesús du'ixada y'ijt, je'e maatta je ta'axtajkta juu' ve'e panajkxjudu ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n, jékum jaty tse'e tyaandi jetse'e du'ixti juu' jatye'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Jem tse'e y'ijt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e oy jayu jets tuv je jyáyuvin je jyoojntykin, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu. Jem je'e ve'e judéait y'it jootm je arimatéait kajpun. Je'evats je'e ve'e je José nuto'k je'eda juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. ⁵¹ Je José, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit, kyoo'oyja'vits je'e ve'e juu' ve'e tyoondu je myujatyoo'tajk. ⁵² Van'it tse'e ojts du'ix je Pilato jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. ⁵³ Ku ve'e jem cruz kajxm duyakvajntkni, van'it tse'e to'k je vit dutukvimpittni. Van'it tse'e ojts duyaknaxtaka jep jótup juu' ve'e púmani ve'nip jep tsajaatp; ni pánanum tse'e jep kyayakpum vye'na. ⁵⁴ Je xaa'j tse'e vye'na ku ve'e je jayu du'apaamduka je poo'kxtkun xaa'j juu' ve'e javee'n dukapaatp.

⁵⁵ Je ta'axtajkta juu' ve'e je Jesús dumaattsoo'ndu jem Galilea, je'e tse'e dupanajkxtu je José jetse'e ojts du'ixta joma ve'e duyaknaxtajkidi je Jesús je ñi'kx je kyopk jetse'e

du'ixti vintso ve'e dupaamdi. ⁵⁶ Ku ve'e jye'yidini jem tyak'am, y'apaajmtkidu tse'e je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e kudupaajmjidi je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax y'amaa'yidu tse'e je poo'kxtkun xaaj ax jo'n vya'añ je Moisés je pyava'nun.

24

*Ku je Jesús jyojntykpajknuva
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)*

¹ Domingo xaaj tse'e vye'na japyji, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je ta'axtajk juu' ve'e du'ixtu je jot joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi, je'e tse'e duyaknajkxtu jem je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e y'apaajmtkidu. ² Ku tse'e jye'yidi joma ve'e je jot, viijnk tso tse'e je tsaaj dupaattini juu' ve'e y'akaajjyup y'ij. ³ Van'it tse'e tyajkidi. Ax ka'a tse'e du'ukpaattini je Maja Vintsán Jesús je ñi'kx je kyopk, ⁴ jetse'e atuva atoki tyuntaandi, ax ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyátukadat. Tun to'mayji tse'e du'ixpaatti numejtsk je ángeles vyinténajada, ajajp atá'kxpele xyáxada. ⁵ Qoy tse'e tyuntsa'kidi je ta'axtajk, je'e kajx tse'e vyijntkti jeja naxkujx paat. Van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e x'íxtada yap oo'kpa jótup je'e juu' ve'e joojntykip? ⁶ Ka'a xa je'e ve'e yaja pan. Ta je'e ve'e jyojntykpajknuva. Jaa'myétsta vintso ve'e mna'muxjidi ku ve'e jem Galiléana vye'na. ⁷ Jidu'um tse'e vyaajñ: “Yakpámupts atse'e jem je tókinax jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtj.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

⁸ Van'it tse'e dujaa'myejtsti je Jesús je kyats je y'ayook.
⁹ Ku ve'e choo'ndi joma ve'e je jot, van'it tse'e dutukmu-
 maajntykkajxti je Jesús je y'ixpajkpatajk juu' ve'e numak-
 to'k taandinu jets pan pan jatye'e myaatve'nidup. ¹⁰ Je
 ta'axtajkta tse'e juu' ve'e dutuknuja'vidu je kukátsivatajk,
 je'e tse'e ijttu je María Magdalena, je Juana, je María juu'
 ve'e je Santiago je tyaak, jets je viijnk ta'axtajkta. ¹¹ Ax
 ka'ats je'e ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dujaanchja'vidi
 juu' ve'e je ta'axtajk kyojstu, ve'eme'e vinyinmaaydi jets
 oyvintsova ve'e juu' dukojtsti.

¹² Oyam tse'e ve'em vinyinmaaydi, noomp tse'e ñujkx je
 Pedro joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi. Ku ve'e vyi-
 ijntk jetse'e kyak'ixi, van'it tse'e du'ix jets jepe'e pyujkna
 je vit juu' ve'e tyukvimpittu. Van'it tse'e vyimpijtni
 joma ve'e ñamyayju jetse'e dupayo'y pan ti ve'e tutyunju
 tukyatsju.

Juu' ve'e toojnu kojtsju jeja emauusit tyoo' aajy
(Mr. 16.12-13)

¹³ Je xaajji tse'e numejtsk je Jesús je y'ixpajkpatajk
 ñajkxti jem kajpun kajxm juu' ve'e Emaús duxaaj,
 mejtsk legua jagojkm jo'ne'e dumujékuma je Jerusalén,
¹⁴ je'e tse'e myaajntyktup juu' ve'e tutyunju tukyatsju.
¹⁵ Namvaate'e ñakyótsjada, van'it tse'e je Jesús ñaajk-
 támiji jetse'e dumaatnamyujatyoo'ijidi. ¹⁶ Oyam tse'e du-
 maatnamyujatyoo'ijidi, ka'anum tse'e je Nte'yam duyak-
 jajty jetse'e je numejtsk kudu'ixkajpti je Jesús. ¹⁷ Van'it
 tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e jem mmaajntyktup namvaate'e myo'oyda?
 ¿Tyajkse'e mtsaachvinmáyda?

¹⁸ Nuto'k tse'e y'atsaajv juu' ve'e Cleofas duxaaj:

—¿Tis, tun mítsjidamts n'ite'e to'k juu' ve'e je'y jem Jerusalén jetse'e xkanujava ti ve'e námnum jem tutyunju tukyatsju?

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tise'e tutyunju tukyatsju?

Jetse'e dunuujmidi:

—Je'e juu' ve'e tujyatyju tuñaxyju je Jesús, je nazaréitit jayu. To'k je'e ve'e tuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, ñumájipts je'e ve'e tuy'it maat juu' ve'e tyoon kyojts jeja je Nte'yam vyinkujk jets jeja nujom je jayu vyinkujk, ²⁰ jets vintsø ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets pan pan jatye'e dunumájidup uu'm maatta, je'e tse'e jem je Pilato kya'm tudupamda jetse'e dutokimpayo'oyut jetse'e duyakjacryuuzpétjut. ²¹ Ve'emts aatse'e n'uk'a'ix jets je'e ve'e kuxyaktsookumdini nuvinxup uu'me'eda, je israeejlit jáyuda. Maaxk je'e ve'e ve'em tyunju kyatsju. ²² Oyam tse'e vye'ema, vinkex je ta'axtajk juu' aatse'e nmaatnayja'vijup, je'ets aatse'e atuva atøki tuxyaktáñ je'e kajx ku ve'e tudununajkxta tun japyji joma ve'e je Jesús y'uknaxtajki. ²³ Ax ka'akts je'e ve'e jep je ñi'kx je kyopk tudu'ukpaattini, je'e kajx tse'e tumyetsta jets aatse'e tuxtukumumaaydukta jets je aangelesuk tse'e jep tuyak'íxjada juu' ve'e tuña'muxjada jets taak je'e ve'e je Jesús jyoojntypajknuva. ²⁴ Van'it tse'e tuñajkxta vinkex aats je nmujatyoo' joma ve'e naxtaka tuy'it, ve'emukts je'e ve'e tudupaattuva je it ax jo'n je ta'axtajk tudu'avá-nada jo'n. Ax ka'akts je'e ve'e je Jesús du'uk'ixpaattini.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e oy juu' xpayo'oyda, ooye'e mtunjekta jetse'e xjaanchjavadat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajx-patajktá. ²⁶ ¿Tis, ka'a je'e vine'e vyinkopka jetse'e je Cristo ve'em chaachpaa'tut, van'it tse'e je myajin dupajknit?

²⁷ Van'it tse'e dutukvinja'vidi juu' ve'e je'e kajx jatyáñ ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je Moisés je jyatyán maat du'ukvaajñ jetse'e dujaa'ktukvinja'vidi nujom juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

²⁸ Ku ve'e jye'yadini joma ve'e je kajpun joma ve'e ñajkxta, van'it tse'e je Jesús jyatki ax jo'n je tyoo' kudu-jaa'kyo'y. ²⁹ Van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e myaat-tánjadat, jetse'e vyaandi:

—Tanu aats maat kux tánani xa ve'e ooy. Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jetse'e cho'oinit.

Van'it tse'e je Jesús tyajki jep tujkp ax jo'n kudumaat-taandi. ³⁰ Tsuunidup tse'e vye'nada jetse'e y'a'óxadat, van'it tse'e je Jesús je tsapkaaky dukaajn, je Nte'yam dukukojtsji, jetse'e dutojkva'kxjidi. ³¹ Ax je'yji tse'e je Nte'yam je jayu dutuk'ixkajpti jets je Jesús je'e ve'e. Ax van'it tse'e je Jesús ve'emji tyoki. ³² Van'it tse'e ñavyaajn-jidi:

—¿Ka ve'emape'e ooy xtunyakxoojntkum yam nja'vin kajxmam ku ve'e tuxtukmukojtsum jeja too' aajy jetse'e je Kunuu'kx Jatyán tuxtukvinja'vim?

³³ Ka'a tse'e tya'nidi, van'it tse'e vyimpijttinuva jem Jerusalén. Jem tse'e to'k muk dupaatti je numakto'k kukátsivada jets je myujatyoo'da. ³⁴ Jidu'um tse'e ña'-múxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, tą xa ve'e je Maja Vintsán jyoojntyk-pajknuva jado'k nax, ya Simón Pedro tse'e tudu'ixnuva.

³⁵ Van'it tse'e je'e juu' ve'e je'ydu, je'e tse'e tukmumaa-jntykjudu vintso ve'e jyajtti jeja too' aajy jets vintso ve'e du'ixkajpti je Jesús ku ve'e je tsapkaaky dutojkva'kxy.

Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ax je'e tse'e kyojtstup vye'na, tun to'mayji tse'e je Jesús jeja vyinténajada. Van'it tse'e je Jesús kyojtspoo'kxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Je oy joot maate'e m'íttat.

³⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ooy tyuntsa'kidi, ve'em tse'e vyinmaaydi jets jado'k ítumit jayu je'e ve'e y'íxtup.

³⁸ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e mnavyinma'yunmo'ojada? ¿Tyajxe'e je mejtsvinma'yun xjayepta? ³⁹ Ixta ats ya nka'aj ya ntek; átsam xa je'e ve'e. Tonda matsta ats jets ixta. Ka'a tse'e jado'k ítumit jayu chu'utsaxa pyajkaxa ax jo'n ats miitse'e yaja nvinténada.

⁴⁰ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e dutuk'ixti je kya'aj je tyek. ⁴¹ Ax ka'ajyam tse'e dujaanchja'vidi van'it jets joojntypajknuva je'e ve'e, je'e kajx ku ve'e xyoojntkti jetse'e atuva atoki tyuntaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Jep'e xmaadada je kaaky je ju'kx?

⁴² Van'it tse'e dumooydi je ajkx tsa'a. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús dumajch jetse'e jeja je'e vyinkujkta duju'kx. ⁴⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Juu' xa atse'e tuxjaty, je'ets je'e ve'e juu' ats miitse'e nvaajniju ku atse'e nve'nana miits maatta, vaants atse'e jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut kyótsjut nujom juu' ve'e jatyán ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp; jep'e je Moisés pyava'nun kujxp du'ukva'añ jets juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, nay ve'empa jep salmos kujxp.

⁴⁵ Van'it tse'e je Nte'yam vyinma'yunmooyjidi jetse'e duvinmótudat juu' ve'e tyijp je Kunuu'kx Jatyán. ⁴⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets atse'e n'oo'kut, ats, je Cristo; ax kutoojk xaajts atse'e njoojntypajknuvat. ⁴⁷ Jep tse'e vyaampa jets ats

kajxe'e je jayu yaktuknujávadat pan nuvinxupe'e chaa-nada to'k it to'k naxviijn, yaja tse'e jerusaleenit kyajpun kujx yak'ukva'anut, jets ats kajxe'e yaknaajmadat jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, ve'em tse'e je Nte'yam myee'kxuxjadat je tyókinda. ⁴⁸ M'ixtu tse'e taav ku ve'e ve'em tujyaty, vaajn-jada tse'e ve'em je jáyuda. ⁴⁹ Ntuknukéxtap ats miitse'eda je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n ats je nTee' je vaanduk duyaktaajñ. Ax tándats miits yaja Jerusalén kuunume'e myakmo'odat je makkin juu' ve'e kajxm kada'akup.

Ku je Jesús chajpejtni

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk pyítsumdi jem kajpun jootm jetse'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e je betániait kajpun mutam. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dukoojnuk jetse'e je y'ixpajkpatajk dukunuu'kx. ⁵¹ Namvaat tse'e dukunuu'kx, van'it tse'e je Jesús je Nte'yam je kyutojkun kajx choo'nni yaja naxviijn jetse'e chajpejtni. ⁵² Van'it tse'e je jayu je Jesús dvinja'vidi dvin-tsa'kidi, xoojntkp tse'e ooy vyimpijttini jem Jerusalén. ⁵³ Tun'ijttupts je'e ve'e jep maja tsaptujkp je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada. Amén.

Yá'a tse'e je nam kojstán juu' ve'e je Nte'yam_
 xyaktaajnimdu je nMaj Vintsánamda Jesucristo kajx
 New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe, Totontepec)

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Totontepec Mixe, (Mixe, Totontepec)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixe, Totontepec [mto], Mexico

Copyright Information

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixe, Totontepec

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16
